

Arbetsmarknadsrapport 2016

PROJEKTLEDARE: Helena Persson

PROJEKTSAMORDNARE: Mohammad Taslimi

FÖRFATTARE: Petra Nilsson, Maria Mikkonen, Helena Persson, Mohammad Taslimi

ÖVRIGA PROJEKDELTAĞARE: Christer Gerdes, Fredrik Johansson Tormod, Magnus Rödin, Eleni Savvidou, Johnny Zetterberg, Gülay Özcan, Rolf Adolfsson, Anders Björk, Fredrik Dannelöv, Lena Stoltz

Förord

Arbetsförmedlingen har ett viktigt samhällsuppdrag. Genom att hjälpa arbetsgivare att hitta rätt kompetens och arbetssökande att hitta rätt arbete bidrar vi till att människor och företag växer och gör på så sätt samhället rikare. Eget arbete och inkomst bidrar till människors frihet och oberoende. När arbetsgivare hittar rätt kompetens ger det förutsättningar för tillväxt som i sin tur skapar nya arbetstillfällen. Arbetsförmedlingen ska vara en ledande matchningsaktör på den svenska arbetsmarknaden och en expertmyndighet.

Under 2015 utvecklades Sveriges ekonomi starkt. Efterfrågan på arbetskraft ökade och arbetslösheten minskade. Trots den starka konjunkturen är antalet inskrivna arbetssökande vid Arbetsförmedlingen dock fortfarande högt. Det förklaras i stor utsträckning av den tudelning som skett på arbetsmarknaden under de senaste åren. Den syns bland annat i att allt fler av de arbetslösa vid Arbetsförmedlingen tillhör grupper som behöver omfattande stöd och rustning för att kunna konkurrera om de lediga arbeten som finns. I dag utgör till exempel arbetslösa som tillhör någon av grupperna nyanlända, personer som har en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga eller med högst förgymnasial utbildning, mer än hälften av alla arbetslösa.

Den alltmer tudelade arbetsmarknaden har lett till en försämrad matchning. Arbetsförmedlingens uppdrag att effektivt sammanföra arbetssökande med arbetsgivare har blivit mer komplex då allt färre av de arbetssökande har den kompetens som efterfrågas. Det gångna året präglades av flyktinginvandringen som medför både möjligheter och utmaningar. Invandringen kan ge ett värdefullt tillskott av arbetskraft, framför allt i ljuset av en åldrande befolkning, och kan bidra till en fortsatt god sysselsättningstillväxt. Det förutsätter dock att integrationen fungerar väl. Den växande tudelningen kräver en aktiv arbetsmarknadspolitik men också att den understöds av insatser inom andra politikområden, främst utbildningspolitiken, men också inom bostadspolitiken och hälso- och sjukvård.

Syftet med rapporten är att redovisa hur och med vilka insatser Arbetsförmedlingen arbetar för att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt och vad detta arbete har fått för effekter. Analyserna

baseras både på forskning och på myndighetens egna utvärderingar. Rapporten har tidigare skrivits på uppdrag av regeringen men från och med 2015 görs den på vårt eget initiativ.

Jag hoppas att andra läsare också ska ha nytta av rapporten och att den kan utgöra ett underlag för diskussioner om hur arbetsmarknadspolitiken kan fortsätta att utvecklas för att möta de stora utmaningar som vi står inför på arbetsmarknaden.

Mikael Sjöberg
Generaldirektör

Innehållsförteckning

Förord	1
Sammanfattning och slutsatser	5
1 Inledning	12
1.1 Arbetsförmedlingens uppdrag.....	12
1.2 Arbetsförmedlingens strategi för att fullfölja uppdraget.....	12
1.3 Syfte	13
1.4 Disposition	13
2 Förutsättningarna för Arbetsförmedlingen	15
2.1 Arbetskraftsefterfrågan.....	15
2.2 Utbudet av arbetskraft	17
2.3 Arbetslöshet	18
2.4 Inskrivna vid Arbetsförmedlingen och verksamhetens förutsättningar	21
3 Matcha till arbete	26
3.1 Arbetsförmedlingens betydelse som sökkanal	26
3.2 Rekryteringstjänster för arbetsgivare.....	29
3.3 Tjänster för att söka arbete.....	31
3.3.1 Inskrivning, planering och dokumentation	31
3.3.2 Jobbförslag.....	32
3.3.3 Uppföljning av jobbsökandet.....	34
3.4 Intensifierad förmedlingsverksamhet	37
3.5 Bedömning av Arbetsförmedlingens matchningsarbete	37
3.5.1 Kontakter med arbetsgivare och arbetssökande.....	37
3.5.2 Omdöme från arbetssökande och arbetsgivare.....	39
3.5.3 Arbetsförmedlingens bidrag till att arbetssökande får jobb	42
3.5.4 Jämförelse mellan arbetsförmedlingskontorens resultat.....	45
3.5.5 Jämförelse mellan Arbetsförmedlingen och externa aktörer	47
4 Arbetsmarknadspolitiska insatser och program	49
4.1 Prioritering till program	51
4.1.1 Arbetsförmedlarnas prioritering till tidiga insatser beroende på bedömd risk för långtidsarbetslöshet.....	51
4.1.2 Arbetsförmedlarnas prioritering till program beroende på stereotypa uppfattningar om utseende ..	53
4.2 Förberedande insatser	54
4.3 Praktik	55

4.4	Arbetsmarknadsutbildning.....	57
4.5	Stöd till start av näringsverksamhet.....	60
4.6	Ramprogrammen jobbgaranti för ungdomar och jobb- och utvecklingsgaranti.....	61
4.7	Bedömning av Arbetsförmedlingens arbete med arbetssökande i garantierna	63
5	Subventionerade anställningar	66
5.1	Anställningsstöd.....	69
5.2	Nystartsjobb	70
5.3	Subventionerade anställningar för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga	73
6	Matchningen på arbetsmarknaden	75
6.1	Rekryteringstid	75
6.2	Arbetsmarknadens täthet	76
6.3	Obalanser på arbetsmarknaden.....	77
6.3.1	Regionala skillnader i tätheten	78
6.3.2	Regional obalans	79
6.4	Yrkesmässig och geografisk rörlighet.....	80
6.5	Jobbchansen – flödet från arbetslöshet till arbete	82
6.5.1	Jobbchansen totalt.....	82
6.5.2	Jobbchansen för personer som står långt ifrån arbetsmarknaden	84
6.6	Beveridgekurvan	87
6.7	Matchningsfunktionen.....	89
	Bilaga – kvinnor och män	92
	Referenser	111

Sammanfattning och slutsatser

Syftet med arbetsmarknadsrapporten är att redovisa hur och med vilka insatser Arbetsförmedlingen arbetar för att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt och vad detta arbete har fått för effekter. Ett annat viktigt syfte med rapporten är att Arbetsförmedlingen ska använda dess slutsatser för att utveckla verksamheten till att effektivt säkerställa genomförandet av myndighetens arbetsmarknadspolitiska uppdrag.

Läget på arbetsmarknaden

Utvecklingen på arbetsmarknaden utgör förutsättningarna för Arbetsförmedlingens arbete. Under 2015 förbättrades den svenska arbetsmarknaden. Statistik från Statistiska centralbyrån (SCB) visar att efterfrågan på arbetskraft förstärktes, både antalet vakanser och antalet anställda ökade. Arbetskraftsdeltagandet och sysselsättningsgraden ökade också. Arbetslösheten minskade från cirka åtta procent i slutet av 2014 till cirka sju procent i slutet av 2015.

Antalet inskrivna och arbetslösa¹ vid Arbetsförmedlingen minskade något under 2015. Samtidigt ökade antalet arbetslösa som står långt ifrån arbetsmarknaden. Antalet personer med enbart förgymnasial utbildning, personer med en funktionsnedsättning och antalet nyanlända ökade 2015. Deras andel av de inskrivna arbetslösa utgör nu 53 procent. Ett orosmoln är att långtidsarbetslösheten bland inskrivna arbetslösa ökar samtidigt som en ökande arbetskraftsbrist under senare år gör att många arbetsgivare inte hittar den kompetens de behöver. 60 procent av samtliga inskrivna arbetslösa vid Arbetsförmedlingen hamnar i långa tider av arbetslöshet.

En bidragande orsak till de stora obalanserna mellan utbud och efterfrågan på arbetskraft kan vara att efterfrågans sammansättning har förändrats. Arbetskraftsefterfrågan i tjänstebranscherna har exempelvis ökat kraftigt samtidigt som arbetskraftsefterfrågan har fortsatt att minska inom industrin. Dessa förändringar i efterfrågan inom olika branscher gynnar efterfrågan på arbetskraft med gymnasial och eftergymnasial utbildning.

Den ökade andelen som står långt ifrån arbetsmarknaden, obalans mellan utbud och efterfrågan samt förändringarna i efterfrågan inom olika branscher kommer att utsätta Arbetsförmedlingens matchningsarbete för en allt större utmaning, som ställer ökade krav på att de arbetssökande får möjlighet till kompetensutveckling och omställning.

¹ Öppet arbetslösa och deltagare i program med aktivitetsstöd.

Matcha till arbete

Kontakter mellan arbetssökande och arbetsförmedlare är viktigt i förmedlingsarbetet. Det är genom kontakter arbetsförmedlaren kan identifiera den arbetssökandes behov av insatser. Kontakter ger arbetsförmedlaren den kunskap om de arbetssökandes kompetens som är nödvändig för att föreslå de arbetssökande lämpliga lediga platser att söka. Det saknas dock kunskap om hur omfattande kontakten mellan arbetssökande och arbetsförmedlare bör vara. De få studier som har gjorts tyder dock på positiva effekter av ökad handläggartäthet och att effekterna kan variera för olika grupper av arbetssökande. För att tydligare klarlägga om effekterna av ökad handläggartäthet varierar mellan olika grupper av arbetslösa samt om effekterna påverkas av hur länge den arbetssökande varit inskriven krävs mer och fördjupad kunskap.

Både arbetssökande och arbetsgivare får frågor om hur nöjda de är med service/stöd och hur stort förtroende de har för Arbetsförmedlingen. Förtroendet har ökat under 2015. Vad gäller frågan om service och stöd från Arbetsförmedlingen är resultaten inte entydiga. Arbetssökande uppger att de är nöjda i samma utsträckning som tidigare år medan andelen arbetsgivare som inte är nöjda har ökat de tre senaste åren. Arbetsgivarnas nöjdhet med hanteringen av deras rekryteringsärenden har dock legat konstant runt 90 procent under många år. Arbetssökande som generellt sett står närmare arbetsmarknaden och har lättare att få ett arbete, som inrikes födda och personer med hög utbildning, är mer missnöjda med Arbetsförmedlingen än de personer som står längre ifrån. Dessa grupper förväntar sig mer stöd än vad Arbetsförmedlingen erbjuder. De arbetssökande som lämnat Arbetsförmedlingen för ett nytt, osubventionerat arbete har tillfrågats om de fick den hjälp och det stöd de behövde när de var inskrivna. Andelen som uppger att de inte fått det stöd eller den hjälp de behövde har ökat trendmässigt sedan 2009. Under 2014 och 2015 har Arbetsförmedlingens aktivitet vad gäller kontakter och jobbförslag minskat samtidigt som missnöjet ökat.

Arbetsförmedlingen tillhandahåller flera digitala verktyg för matchning. Ett verktyg är Min profil som är en sökandebank där arbetsgivare kan söka arbetskraft. Arbetsgivare kan själva och med stöd från Arbetsförmedlingen även annonsera digitalt i Platsbanken. Arbetsförmedlingens platsbank är den dominerade jobbsajten för personer som söker arbete i Sverige. För att upprätthålla en effektiv matchning kan en ökad och utvecklad digitalisering vara motiverad. Ett exempel är utveckling av hanteringen av den information som är kopplad till yrken och kompetenser så att arbetsgivare snabbare kan hitta rätt kompetens. En ökad och utvecklad digitalisering skulle kunna ge arbetsförmedlarna möjlighet att lägga mer tid på de arbetssökande som har störst svårigheter på arbetsmarknaden. Det är dock viktigt att komma ihåg att en ökad digitalisering sannolikt inte ersätter behovet av

all kontakt med arbetsförmedlare, och möjligen inte alls för vissa grupper av arbetssökande, även om syftet med en ökad digitalisering till viss del är att ersätta manuella moment. Det behövs dock ökad kunskap om hur olika typer av kontakter påverkar de arbetssökandes möjligheter att få ett arbete.

Arbetsmarknadspolitiska insatser och program

Arbetsförmedlingen utvärderar årligen effekterna av att delta i programmen arbetspraktik, arbetsmarknadsutbildning och stöd till start av näringsverksamhet. År 2013 fick de som gått programmen arbetspraktik och arbetsmarknadsutbildning ett osubventionerat arbete i något lägre utsträckning än de som inte gått programmen. Under 2014 har denna negativa effekt förstärkts. Bland de arbetssökande som under året påbörjade arbetspraktik eller arbetsmarknadsutbildning hade runt 5 procentenheter färre fått ett osubventionerat arbete jämfört med de som inte deltagit i programmen, ett år efter programstart. Deltagande i arbetspraktik är dock positivt om även möjligheten att få ett subventionerat arbete räknas in. En orsak till detta kan vara att Arbetsförmedlingen har bättre möjligheter att informera arbetsgivare om möjligheten till subventionerade anställningar när arbetspraktiken avslutas, eftersom praktiken sker på en arbetsplats. För arbetsmarknadsutbildningen är dock möjligheten att få ett arbete lägre för de som deltagit i utbildningen jämfört med de som inte deltagit under 2014 även om subventionerade arbeten räknas in. För stöd till start av näringsverksamhet är effekten positiv och störst för osubventionerade arbeten. År 2014 uppgick effekten till drygt 40 procentenheter.

Arbetspraktik och arbetsmarknadsutbildning är viktiga för att underlätta möjligheterna till kompetensutveckling och omställning för arbetssökande som saknar de kompetenser som arbetsgivarna efterfrågar. Antalet personer som deltar i arbetspraktik är betydligt färre nu än i början på 2000-talet. För att stärka de arbetssökandes position på arbetsmarknaden skulle antalet deltagare kunna ökas. En oroande utveckling är dock att effekten av arbetspraktik har minskat de senaste åren.

För att öka effekterna av framför allt arbetsmarknadsutbildningen behövs en förändring. Många av de arbetssökande som anvisats till arbetsmarknadsutbildningen de senaste åren har haft svårt att tillgodogöra sig utbildningen. Utbildningen har heller inte enbart använts för att utbilda arbetssökande till de yrken där det råder brist på arbetskraft, utan för att aktivera och sysselsätta arbetssökande som står långt ifrån arbetsmarknaden. För att arbetsmarknadsutbildningen ska ge goda effekter måste deltagarna kunna tillgodogöra sig utbildningen och utbildningen måste riktas bättre mot arbetskraftsefterfrågan. Ytterligare en förklaring till den försämrade utvecklingen för arbetsmarknadsutbildningen kan vara att nya upphandlingsrutiner ännu

inte implementerats fullt ut. Fram till och med år 2007 ansvarade länsarbetsnämnderna för upphandling av arbetsmarknadsutbildning. Därefter har upphandlingen skett centralt från huvudkontoret i Stockholm.

Arbetsförmedlingen måste också säkerställa att det inte förekommer diskriminering när arbetsförmedlarna tar beslut om vilka arbets sökande som ska delta i program. En studie indikerar att det bland arbetsförmedlare förekommer stereotypa uppfattningar baserade på de arbets sökandes utseende. Arbetsförmedlare behöver ges ökad kunskap om förekomsten av stereotypa uppfattningar och hur detta kan påverka deras beslutsfattande.

Subventionerade anställningar

Arbetsgivare som anställer personer som varit arbetslösa en längre period eller av andra skäl behöver stöd för att etablera sig på arbetsmarknaden kan erbjudas olika former av anställningssubventioner. Antalet deltagare i subventionerade anställningar har nästan fördubblats under 2000-talet och uppgick 2015 till drygt 130 000 personer i genomsnitt per månad. Jämfört med andra arbetsmarknadspolitiska åtgärder har subventionerade anställningar uppvisat de största effekterna när det gäller att förbättra personers möjlighet att få ett jobb. Subventionen ska minska arbetsgivarens osäkerhet inför att anställa en person som varit arbetslös länge, men trots förhållandevis höga subventionsnivåer är det många arbetsgivare som väljer att inte anställa med lönesubvention. En av förutsättningarna för att det ska vara möjligt att öka volymerna av subventionerade anställningar är att stöden förenklas och att arbetsgivare ges ökad information om möjligheterna till dessa.

Genom att ersätta alla de olika stödformer som finns i dag med en allomfattande stödform, där det blir tiden i arbetslöshet som ligger till grund för subventionsnivån, kan förhoppningsvis arbetsgivarnas vilja att anställa med hjälp av denna stödform/subvention öka. Att ersätta alla de olika subventionerade sysselsättningsformer som finns i dag med en enda stödform medför även att en del av den konkurrens som i dag finns mellan de olika subventionerade anställningarna kan undvikas. Dessutom medför ett förenklat regelverk att hanteringen av subventionerade anställningar blir mer rättssäker och enhetlig mellan olika kontor. För att öka träffsäkerheten och minska dödviktseffekter bör också en arbetsmarknadspolitisk bedömning föregå samtliga subventionerade anställningar.

Nystartsjobben går i många fall till utrikes födda. Uppföljningar visar att de i många fall är överutbildade för de nystartsjobb som de får och det är därför viktigt att stimulera den yrkesmässiga rörligheten för att undvika att personerna fastnar. Subventionerade anställningar av högutbildade

inom enklare jobb kan dessutom medföra en undanträngning gentemot andra grupper för vilka de enklare jobben kanske är den enda ingången på arbetsmarknaden. Ett sätt att öka den yrkesmässiga rörligheten bland exempelvis nyanlända skulle kunna vara att försöka öka incitamenten för arbetsgivare att kombinera subventionerade anställningar med reguljär utbildning och språkstudier. En subventionerad anställning till nyanlända är en viktig väg in på arbetsmarknaden.

Särskilt anpassade stödformer riktade till personer med funktionsnedsättning är viktiga verktyg för att bryta långvarig arbetslöshet. Jämfört med anställningsstöden och nystartsjobben är dock taknivån² för dessa stödformer lägre. Detta innebär att framför allt nystartsjobben ofta blir mer ekonomiskt förmånliga för arbetsgivarna. De lönestöd som riktas till personer med funktionsnedsättning ger emellertid större möjlighet till anpassning utifrån individens förutsättningar för att utveckla arbetsförmågan, vilket sannolikt ger ökade möjligheter att få ett osubventionerat arbete jämfört med andra subventionerade anställningar. Den låga bidragsgrundande lönekostnaden utgör ett tydligt hinder för att personer med funktionsnedsättning ska ha samma möjligheter som andra att få en anställning och den bör därmed höjas.

Matchningen på arbetsmarknaden

Jobbchansen visar hur stor andel av de som är arbets sökande som varje månad får ett arbete. I samband med finanskrisen 2008 sjönk andelen kraftigt. Jobbchansen har därefter legat kvar på denna lägre nivå. Den lägre nivån efter finanskrisen tyder på att de som i dag är inskrivna vid Arbetsförmedlingen har svårare att hitta jobb jämfört med tidigare. Om jobbchansen delas upp på grupper som står längre ifrån arbetsmarknaden och grupper som inte gör det, ser man att andelen arbets sökande som varje månad får arbete är betydligt lägre för grupper som står långt ifrån arbetsmarknaden. Lägst är jobbchansen för nyanlända. Sammanfattningsvis medför den ökande andelen personer som står långt ifrån arbetsmarknaden ett lägre utflöde till arbete och större obalanser på arbetsmarknaden.

Arbetsförmedlingen har analyserat matchningen på arbetsmarknaden genom att estimerat en matchningsfunktion. Skattningarna visar att den förändrade sökandesammansättningen lett till en minskad matchningseffektivitet.

Obalansen mellan efterfrågan och utbud på den svenska arbetsmarknaden skulle kunna minskas genom en genomtänkt kompetensutvecklingspolicy, det vill säga en utbildningspolitik som

² Stödet beslutas och betalas ut som en andel av månadslönen, dock endast upp till ett visst belopp. För nystartsjobben är denna nivå 22 000 kr medan motsvarande tak för lönebidrag etc. är 16 700 kr.

syftar till omställning och som designas och genomförs i nära samarbete med arbetsgivare och det reguljära utbildningssystemet. För vissa grupper, som t ex äldre arbetssökande, kan incitamenten att investera i en utbildning som möjliggör omställning vara lägre än för andra. Det är då viktigt att möjliggöra för en omställning inom ramen för arbetsmarknadspolitiken. Äldre personer som kommer till Arbetsförmedlingen kan ha utbildningsinriktningar och kompetenser som inte efterfrågas oavsett konjunkturläge och har ofta en svagare position än många andra arbetssökande. Behovet av omskolning för denna grupp är därför stort.

Många arbetslösa saknar gymnasieutbildning och riskerar att vara utan arbete under lång tid. För att de inskrivna arbetslösa som har kort utbildning, eller som saknar grundutbildning, ska bli matchningsbara behöver deras utbildningsnivå höjas. Ett generellt utbildningslyft som riktas till dessa arbetslösa bör ske inom det reguljära utbildningssystemet. Om utbildningsnivån skulle kunna höjas inom ramen för utbildningspolitiken skulle också Arbetsförmedlingen få möjlighet att fokusera sina resurser på matchningsarbetet, inklusive att rusta de arbetslösa till att bli matchningsbara. För att de som inte kan studera ska ha en möjlighet att komma ut på arbetsmarknaden behövs fler enkla jobb där arbetsgivaren inte ställer så höga kompetenskrav.

Antalet nyanlända som är inskrivna vid Arbetsförmedlingen har ökat kraftigt sedan 2008, och gruppen förväntas öka betydligt de kommande åren. Utvecklingen kan medföra ett värdefullt tillskott av arbetskraft, framför allt i ljuset av en åldrande befolkning, och kan bidra till en fortsatt god sysselsättningstillväxt. Detta förutsätter dock att integrationen fungerar väl. Den stora tillströmningen av nyanlända kommer att kräva andra insatser än vad som i dag erbjuds. Nya anpassningar av både insatser och de reguljära utbildningarna kommer att vara nödvändiga. Det är viktigt att det finns både generella och skraddarsydd utbildningar inom bristyrken på såväl gymnasie- som högskolenivå.

Arbetsförmedlingens effektivitet

Att förmedlingsverksamhet också sker i extern regi gör det möjligt att till viss del svara på frågan om Arbetsförmedlingen bidrar till att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt. Jämförelser av resultat mellan Arbetsförmedlingen och externa aktörer kan ge en indikation på om Arbetsförmedlingen har ett effektivt arbetssätt och vad utfallet hade blivit om externa aktörer i stället skötte förmedlingsverksamheten. Enligt ett flertal utvärderingar har det inte gått att påvisa att de externa aktörerna har ett bättre arbetssätt, bättre metoder eller bättre aktiviteter än Arbetsförmedlingen, snarare tvärtom.

När det gäller jobbcoachning för korttidsinskrivna visar flera utvärderingar att det inte finns några skillnader i resultat beroende på utförare. Ett undantag är coachning riktade till utrikes födda där externa aktörer uppvisade något bättre resultat. Inte heller när det gäller arbetslivsinriktad rehabilitering finns någon skillnad mellan utförare.

Arbetsförmedlingens effektivitet när det gäller att få ut arbetssökande med längre inskrivningstider i arbete står sig också väl i jämförelse med de externa aktörernas effektivitet. Ett flertal jämförelser mellan Arbetsförmedlingen och externa aktörer visar att Arbetsförmedlingen är mest effektiv när det gäller att få ut personer med längre inskrivningstider i arbete.

Att det numera är Arbetsförmedlingen som ansvarar för de nyanländas etablering gör det möjligt att jämföra Arbetsförmedlingens resultat för denna grupp med resultaten när kommunerna ansvarade för etableringen. Även när det gäller nyanlända är resultaten för Arbetsförmedlingen positiva. De nyanländas sannolikhet att vara sysselsatta och deras löneinkomster är högre jämfört med när kommunerna hade ansvaret.

1 Inledning

1.1 Arbetsförmedlingens uppdrag

Arbetsförmedlingens uppdrag anges i myndighetens instruktion som beslutas av regeringen.³ Därutöver kommer årligen ett regleringsbrev med mer detaljerade riktlinjer. I instruktionen anges att Arbetsförmedlingen ska verka för att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt. Uppdraget kan sammanfattas i tre punkter:

- Effektivt sammanföra arbetssökande med arbetsgivare som söker arbetskraft.
- Prioritera de som befinner sig långt ifrån arbetsmarknaden.
- Bidra till att stadigvarande öka sysselsättningen på lång sikt.

Arbetsförmedlingen har också en rad andra uppdrag enligt sin instruktion. Några är att säkerställa att arbetslöshetsförsäkringen fungerar som en omställningsförsäkring och att ansvara för samordningen av frågor rörande funktionsnedsättning inom arbetsmarknadspolitiken. Arbetsförmedlingen har också ett särskilt ansvar för att vissa nyanlända invandrare erbjuds insatser som främjar en snabb och effektiv etablering på arbetsmarknaden.

I 2015 års regleringsbrev anges som mål att matchningen på arbetsmarknaden ska förbättras, att ungdoms- och långtidsarbetslösheten ska minska och att andelen nyanlända som lämnar etableringsuppdraget för arbete eller studier ska öka.

Arbetsförmedlingen utför sitt arbete med utgångspunkt i de uppgifter som anges i myndighetens instruktion och årliga regleringsbrev. Samtidigt kan andra faktorer påverka myndighetens dagliga arbete som konjunkturläget på arbetsmarknaden och egenskaperna hos de arbetssökande. Det ökande inslaget av personer som står långt ifrån arbetsmarknaden vid Arbetsförmedlingen har fått betydande inverkan på Arbetsförmedlingens verksamhet efter 2010.

1.2 Arbetsförmedlingens strategi för att fullfölja uppdraget

Under 2014 påbörjade Arbetsförmedlingen en omfattande förnyelseresa som syftar till att Arbetsförmedlingen bättre ska utföra sitt uppdrag. Ett helhetsgrepp ska tas om myndighetens utveckling. Det innefattar genomgripande förändringar som att leverera tjänster med nya metoder

³ Förordning (2007:1030) med instruktion för Arbetsförmedlingen.

och i nya kanaler. Arbetsförmedlingens vision, som fastställdes i maj 2015, är att göra Sverige rikare genom att få människor och företag att växa.

Arbetet med förnyelseresan är långsiktigt och en målbild är satt till 2021. Utifrån målbilden har strategiska mål identifierats. Arbetsförmedlingen ska utvecklas till en ledande matchningsaktör, offensiv och efterfrågad partner, innovativ tjänsteutvecklare, självklar expertmyndighet, attraktiv och utmanande arbetsgivare samt en myndighet med god förvaltningskultur. Utifrån målbilden har också ett antal utvecklingsbehov identifierats. Arbetsförmedlingen behöver förnya tjänsteutbudet och erbjuda betydligt mer service via digitala kanaler. Arbetsförmedlingens roll som en modern och effektiv expertmyndighet inom arbetsmarknadsområdet behöver också utvecklas. Arbetsförmedlingen ska också vara det självklara valet för alla som söker arbete eller nya medarbetare. Under de närmaste åren kommer Arbetsförmedlingen att lansera nya e-tjänster, kontorsnätet kommer att ses över och minskas och kontakterna med arbetsgivare kommer att stärkas.

1.3 Syfte

Syftet med arbetsmarknadsrapporten är att redovisa hur och med vilka insatser Arbetsförmedlingen arbetar för att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt och vad detta arbete har fått för effekter. Det är en svår uppgift att direkt empiriskt mäta effekten av hur Arbetsförmedlingen påverkar arbetsmarknadens funktionssätt. En grundläggande orsak är att det saknas en kontrafaktisk jämförelse, det vill säga det är svårt att mäta hur utfallet skulle ha blivit om Arbetsförmedlingen inte hade funnits. Det är dock möjligt att närma sig ett svar på frågan om Arbetsförmedlingens verksamhet bidrar till att påverka utvecklingen genom att studera olika indikatorer. I denna rapport studeras sådana indikatorer för att försöka svara på frågan hur Arbetsförmedlingen påverkar arbetsmarknadens funktionssätt.

Ett annat viktigt syfte med rapporten är att Arbetsförmedlingen ska använda dess slutsatser för att utveckla verksamheten till att effektivt säkerställa genomförandet av myndighetens arbetsmarknadspolitiska uppdrag. Vid sidan av detta är förhoppningen att även andra läsare kommer att ha nytta av rapporten och att den kan bidra till en diskussion om hur arbetsmarknadspolitiken kan utvecklas.

1.4 Disposition

Rapporten är disponerad enligt följande. I kapitel 2 beskrivs förutsättningarna för Arbetsförmedlingens arbete. Arbetsförmedlingens verktyg för att matcha arbetssökande med arbetsgivare presenteras i

kapitel 3. I kapitel 4 tas Arbetsförmedlingens insatser och program upp medan subventionerade anställningar och utvärderingar av dessa redovisas i kapitel 5. Kapitel 6 handlar om matchningen på arbetsmarknaden. Rapporten avslutas med en bilaga med fokus på skillnader mellan kvinnor och män inom de områden som tas upp i övriga delar av arbetsmarknadsrapporten.

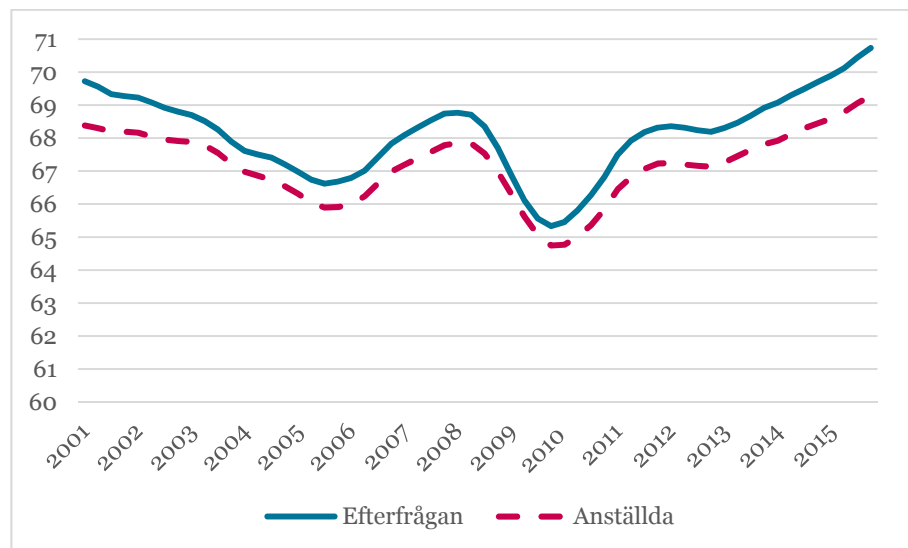
2 Förutsättningarna för Arbetsförmedlingen

Detta kapitel består av två avsnitt. I det första avsnittet beskrivs läget på arbetsmarknaden i termer av efterfrågan och utbud i ekonomin. Det andra avsnittet handlar om Arbetsförmedlingens arbetsökande.

2.1 Arbetskraftsefterfrågan

Den totala efterfrågan på arbetskraft i ekonomin består dels av de anställda, dels av vakanser. Vakanser är obemannade lediga jobb som kan tillträdas omedelbart. Figur 2.1 visar den totala efterfrågan på arbetskraft som andel av befolkningen under 2001–2015.⁴ Efterfrågan är för närvarande stark och på sin högsta nivå sedan tidsseriens början 2001. Figuren visar också andelen anställda i ekonomin. Skillnaden mellan den totala efterfrågan på arbetskraft och anställda utgör arbetskraftsbristen. Denna skillnad har ökat under de senaste sex åren.

Figur 2.1 Efterfrågan på arbetskraft samt anställda som andel av befolkningen 16–64 år, trendade kvartalsdata, 2001–2015, procent. Observera att skalan börjar vid 60.

Källa: AKU, SCB.

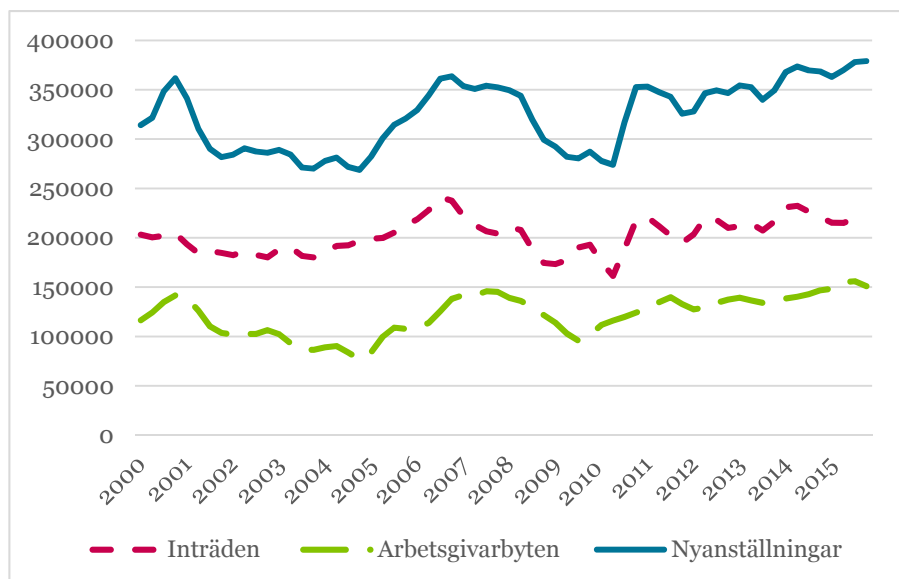
En närliggande indikator till efterfrågan på arbetsmarknaden är utvecklingen av nyanställningar (rekryteringar). Arbetsgivare kan rekrytera arbetskraft bland personer som är arbetslösa, bland personer som står utanför arbetsmarknaden (inträdande) och bland personer som vill byta jobb (arbetsgivarbyten). Nyanställningar av de som redan har ett jobb leder som regel till att det uppstår ett rekryteringsbehov för att

⁴I rapporten har vi valt att visa utvecklingen för åldersgruppen 16–64 år där så är möjligt, då det möjliggör långa tidsserier och därför att Arbetsförmedlingens egen statistik omfattar åldersgruppen 16–64 år.

ersätta dessa och därmed uppstår lediga arbeten. Arbetsförmedlingens statistik fångar in nyanställningar av de arbetslösa som är registrerade på förmedlingen men fångar bara delvis in de nyanställningar som sker av personer utanför arbetskraften och bland de som byter jobb. Statistiska centralbyrån (SCB) gör därför på uppdrag av Arbetsförmedlingen en specialbearbetning av arbetskraftsundersökningarna (AKU) för att bättre täcka in samtliga nyanställningar som sker på arbetsmarknaden.

Figur 2.2 visar utvecklingen för samtliga nyanställningar och hur de fördelas på inträdande och arbetsgivarbyten för perioden 2000–2015.⁵ Det totala antalet nyanställningar är högre under högkonjunkturer än under lågkonjunkturer. Antalet nyanställningar är dock många även under en lågkonjunktur. I samband med finanskrisen hösten 2008 minskade antalet nyanställningar kraftigt. Nedgången blev dock inte särskilt långvarig och i slutet av 2009 började antalet nyanställningar att öka igen. Först ökade rekryteringar av redan anställda, det vill säga arbetsgivarbyten, och några kvartal därefter började även rekryteringarna av inträdande att öka. Andra kvartalet 2013 uppgick antalet nyanställningar åter till den nivå som uppmättes innan finanskrisen. Ökningen har fortsatt under 2014 och 2015. Under 2015 uppgick antalet nyanställningar totalt till knappt 1,5 miljoner vilket är den högsta nivån sedan 2000.⁶

Figur 2.2 Antal nyanställningar 16–64 år, totalt och fördelat på inträden och personer som bytt jobb, trendade kvartalsdata, 2000–2015.

Källa: Specialbearbetningar av AKU, SCB.

⁵ För tredje och fjärde kvartalet 2004 och första kvartalet 2005 bygger uppgifterna på beräknade, imputerade, värden. Det beror på att data saknas för dessa kvartal vilket i sin tur beror på att SCB införde den nya EU-anpassade arbetskraftsundersökningen.

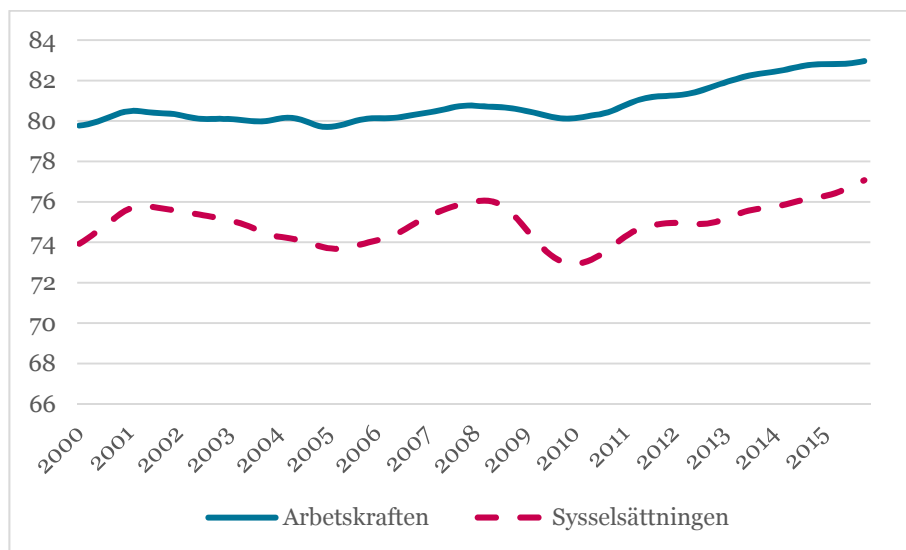
⁶ Observera att det totala antalet nyanställningar ges av summan av samtliga anställningar under årets fyra kvartal. I figur 2.2 visas antalet nyanställningar per kvartal.

2.2 Utbudet av arbetskraft

Det samlade arbetskraftsutbudet består av de personer som kan och vill arbeta. Utbudet kan delas in i sysselsatta och arbetslösa vilka även omfattar heltidsstuderande som aktivt söker arbete och kan påbörja ett arbete om de skulle få ett.

Av figur 2.3 framgår hur arbetskraften och sysselsättningen har utvecklats under perioden 2000–2015. Arbetskraftsdeltagandet (arbetskraftens andel av befolkningen) var drygt 80 procent i början av perioden. De senaste åren har arbetskraftsdeltagandet ökat något och i slutet av 2015 uppgick arbetskraftsdeltagandet till 83 procent av befolkningen. Detta skulle kunna bero på den förra regeringens utbudsinriktade politik som syftade till att öka arbetskraftsutbudet genom sjukförsäkringsreformen och åtgärder som jobbskatteavdraget. Delar av denna politik har förändrats under den nya regeringen men utbudet av arbetskraft kommer sannolikt att fortsätta att öka till följd av ett ökat inflöde av nyanlända.⁷

Figur 2.3 Arbetskraften och sysselsättningen som andel av befolkningen 16–64 år, trendade månadsdata, 2000–2015, procent. Observera att skalan börjar vid 66.

Källa: AKU, SCB.⁸

Sysselsättningsgraden (sysselsattas andel av befolkningen) låg mellan 74 och 76 procent fram till hösten 2008 då den minskade till följd av den internationella finanskrisen till knappt 73 procent. I början av 2010 vände utvecklingen och sysselsättningen har sedan dess fortsatt att öka i långsam takt och i slutet av 2015 uppgick sysselsättningsgraden till 77

⁷ Med nyanlända menas de arbetssökande som, huvudsakligen, är födda utanför EU, EES och Schweiz, vars vistelsetid i Sverige i normalfallet inte överstiger 36 månader efter erhållet uppehållstillstånd.

⁸ De tidsserier som återges från AKU utgår från AKU:s definitioner från 2005. Det innebär att heltidsstuderande som söker arbete ingår i gruppen av arbetslösa och därmed även i arbetskraften.

procent. Sysselsättningen ligger nu på sin högsta nivå under mätperioden. Gapet mellan arbetskraften och sysselsättningen (det vill säga arbetslöshetsnivån) är dock större nu än åren före finanskrisen.

2.3 Arbetslöshet

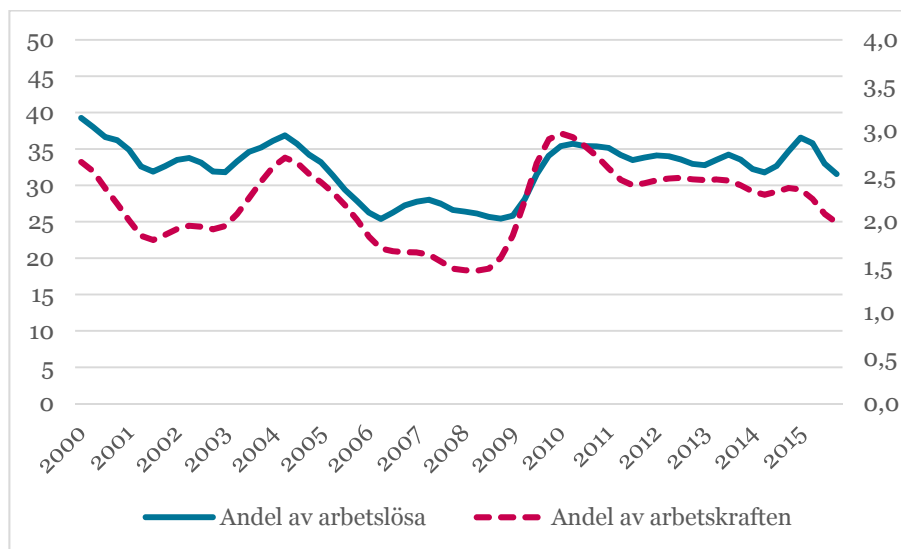
Ett viktigt mål för den ekonomiska politiken och för Arbetsförmedlingen är att minska långtidsarbetslösheten.⁹ Risken att drabbas av långtidsarbetslöshet varierar från individ till individ. Det är viktigt att öka möjligheterna för personer som varit arbetslösa under längre perioder att få ett arbete, men det är samtidigt viktigt att motverka att fler blir långtidsarbetslösa eftersom chanserna att komma tillbaka till arbete minskar ju längre tid en person är arbetslös.

Figur 2.4 visar utvecklingen av långtidsarbetslösa som andel av arbetskraften och som andel av arbetslösa. Som framgår av figuren tenderar andelen långtidsarbetslösa att variera med konjunkturers utveckling, andelen ökar när konjunkturen vänder nedåt och minskar när konjunkturen vänder uppåt.¹⁰ Andelen långtidsarbetslösa av samtliga arbetslösa har minskat med 5 procentenheter under 2015, från 36,6 procent första kvartalet till 31,6 procent fjärde kvartalet 2015. Andelen långtidsarbetslösa av arbetskraften har också minskat under 2015 från 2,4 procent till 2 procent. Under sommaren 2008 när andelen var som lägst, var andelen långtidsarbetslösa av arbetslösa 25 procent och andelen långtidsarbetslösa av arbetskraften 1,5 procent.

⁹ Begreppen långtidsarbetslöshet eller långtidsarbetslösa finns inte längre i en formell mening i Arbetsförmedlingens statistik. Arbetssökande redovisas i stället enbart efter hur länge de har varit inskrivna vid Arbetsförmedlingen i termer av inskrivningstider. För att underlätta framställningen kommer dock där så är påkallat inskrivningstider som är längre än 6 månader att synonymt betecknas som långtidsarbetslöshet och arbetssökande som har sådana inskrivningstider som långtidsarbetslösa.

¹⁰ För en mer ingående analys av långtidsarbetslöshetens utveckling över tid och utveckling för olika grupper, se Zetterberg (2011).

Figur 2.4 Långtidsarbetslöshet som andel av arbetskraften (högra axeln) och andel av arbetslösa (vänstra axeln) 16–64 år, trendade kvartalsdata, 2000–2015, procent.

Källa: AKU, SCB.

Bland de som saknar en fullständig gymnasieutbildning är risken för långvarig arbetslöshet särskilt hög. Dessutom finns det personer som har svårt att få en fast förankring på arbetsmarknaden. Detta gäller framför allt unga och nyanlända men också personer med en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga.¹¹ När det gäller ungdomar visar erfarenheten att unga i huvudsak har korta arbetslöshetsperioder men att de drabbas i högre utsträckning än andra av upprepade perioder av arbetslöshet. Detta kan betraktas som en naturlig del av ungas etableringsprocess. Längre arbetslöshetsperioder i unga år kan dock ge långvariga konsekvenser för möjligheten att senare etablera sig på arbetsmarknaden. Ett misslyckat arbetsmarknadsinträde innebär att förmågor som de skaffat sig under sin utbildning inte praktiseras och värdefull kompetens riskerar därmed att förloras. Det är också tänkbart att ungdomars vilja att arbeta eller utbilda sig i framtiden påverkas av deras första erfarenheter på arbetsmarknaden. Det är främst unga med funktionsnedsättningar, unga utan fullständiga gymnasiebetyg samt unga med utländsk bakgrund som har svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden.¹² För äldre är sannolikheten att bli arbetslös mindre jämfört med unga och andra grupper som står långt ifrån arbetsmarknaden. Om äldre blir arbetslösa är däremot risken att de drabbas av långtidsarbetslöshet högre än för befolkningen som helhet.¹³

Figur 2.5 visar utvecklingen av arbetslösheten totalt under tidsperioden 2000–2015. Arbetslösheten har varierat mellan sex och nio procent under denna period. Den hade sin lägsta nivå, knappt sex procent, under

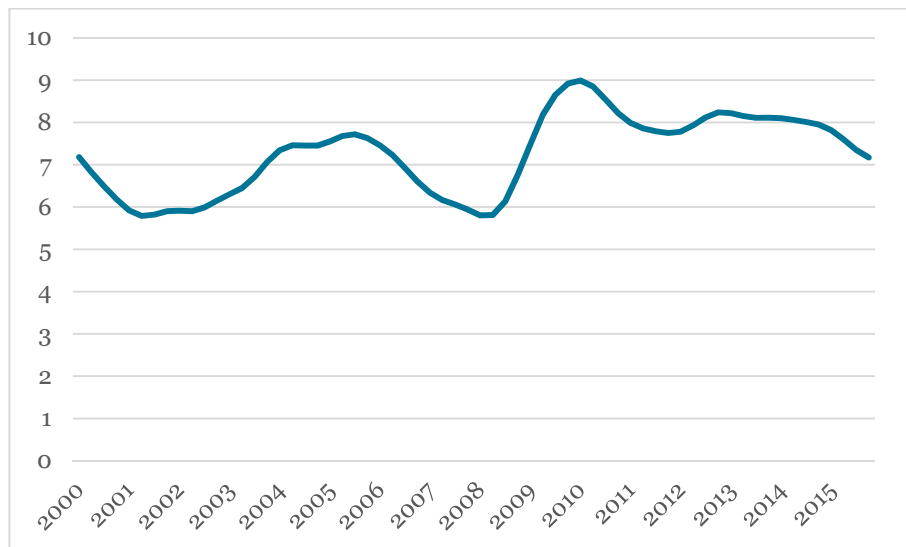
¹¹ Härfter är "funktionsnedsättning" likställt med "funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga" om inget annat anges.

¹² Forslund och Engdahl (2015).

¹³ Zwick (2008).

sommaren 2008 och ökade efter finanskrisen fram till våren 2010. Efter det har arbetslösheten långsamt minskat. Under 2015 minskade arbetslösheten till sju procent vilket fortfarande är högre än sommaren 2008. Arbetskraftsutbudet och sysselsättningen har återhämtat sig efter finanskrisen men arbetslösheten är ännu inte tillbaka till nivån före finanskrisen.

Figur 2.5 Arbetslöshet som andel av arbetskraften 16–64 år, trendade kvartalsdata, 2000–2015, procent.

Källa: AKU, SCB.

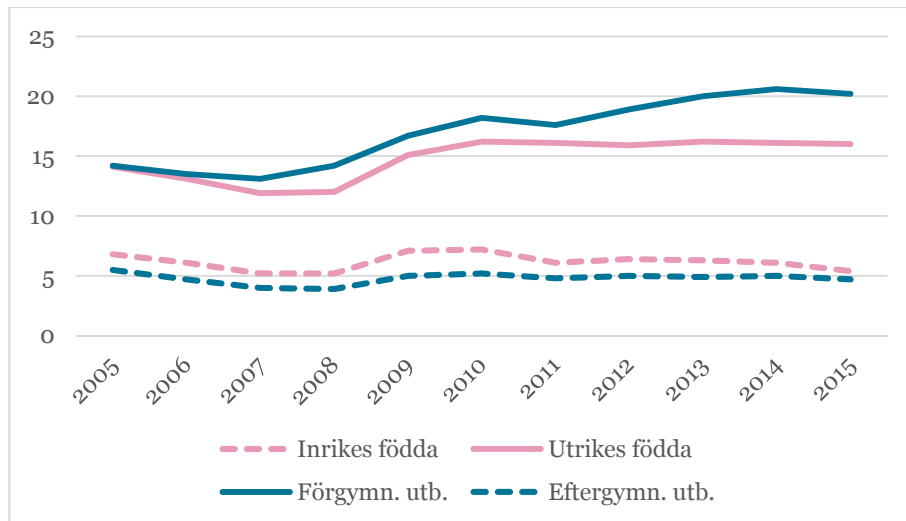
Figur 2.6 visar utvecklingen av arbetslösheten bland vissa grupper av arbetssökande som står långt ifrån arbetsmarknaden under tidsperioden 2005–2015.¹⁴ Arbetslösheten bland personer med förgymnasial utbildning och bland utrikes födda är högre jämfört med personer med eftergymnasial utbildning och inrikes födda.¹⁵ Under 2015 var arbetslösheten för personer med förgymnasial utbildning 20 procent, för personer med eftergymnasial utbildning fem procent, för utrikes födda 16 procent och inrikes födda fem procent. Detta innebär en allt tydligare tudelning på arbetsmarknaden mellan personer med låg och hög utbildning samt mellan utrikes och inrikes födda.¹⁶

¹⁴ Det finns inte tidsserier om arbetslöshet bland personer med funktionsnedsättning som också är en grupp som står långt ifrån arbetsmarknaden.

¹⁵ Det vore mer relevant att använda uppgifter om nyanlända, eller i andra hand uppgifter om utomeuropeiskt födda, men oftast finns det inte sådana uppgifter och vi får då använda oss av uppgifter om utrikes födda.

¹⁶ Både utrikes födda och inrikes födda är heterogena grupper. Arbetslösheten skiljer sig åt inom grupperna med avseende på födelseland, utbildningsnivå och liknande. Det finns dock inget utrymme i den här rapporten att bryta ner dessa grupper i mindre delgrupper.

Figur 2.6 Arbetslösheten som andel av arbetskraften 15–74 år bland personer med för- och eftergymnasial utbildning samt bland inrikes och utrikes födda, 2005–2015, procent.

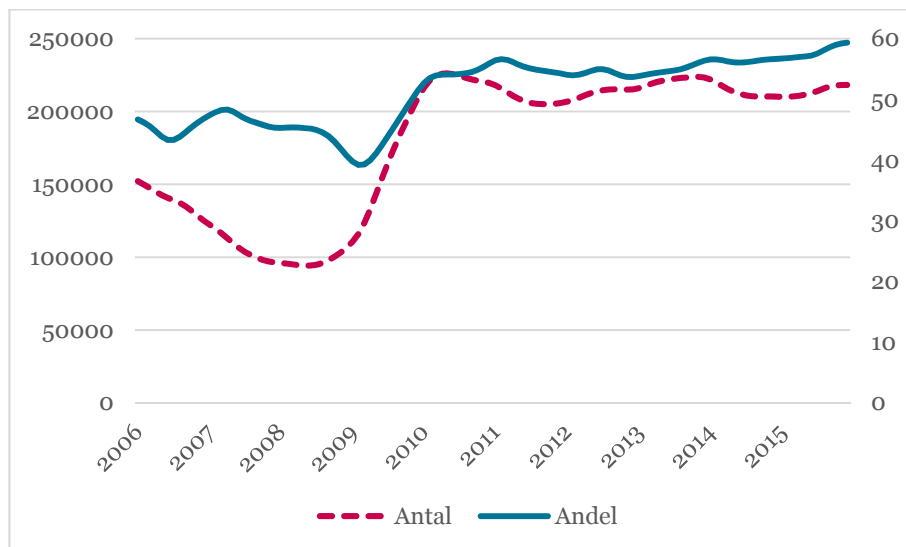
Källa: AKU, SCB.

2.4 Inskrivna vid Arbetsförmedlingen och verksamhetens förutsättningar

Som nämnts tidigare är ett av Arbetsförmedlingens övergripande mål att minska långtidsarbetslösheten. Trots att Arbetsförmedlingen har prioriterat tidiga insatser till grupper som riskerar att bli långtidsarbetslösa har antalet och andelen arbetssökande som varit arbetslösa längre än sex månader fortsatt att öka under 2015. Figur 2.7 visar utvecklingen av långtidsarbetslösheten under tidsperioden 2006–2015. Som framgår av figuren har både antalet och andelen arbetssökande vid Arbetsförmedlingen som har varit arbetslösa mer än sex månader ökat sedan år 2008. Antalet långtidsarbetslösa har mer än fördubblats sedan dess och i slutet av 2015 hade 60 procent av de inskrivna varit långtidsarbetslösa vilket är den högsta nivån under mätperioden. Dessa siffror är högre än de siffror som redovisades i figur 2.4 utifrån SCBs statistik om långtidsarbetslöshet. Enligt SCB utgör de långtidsarbetslösa drygt 30 procent av de arbetslösa vilket är ungefär hälften av den andel som är långtidsarbetslösa vid Arbetsförmedlingen. Dessutom minskar andelen långtidsarbetslösa enligt SCBs statistik medan den ökar enligt Arbetsförmedlingens statistik. En anledning är att definitioner och mätmetoder skiljer sig åt och därför är Arbetsförmedlingens och SCBs siffror över långtidsarbetslösa inte helt jämförbara.¹⁷ En annan tänkbar orsak är att andelen arbetslösa som står långt ifrån arbetsmarknaden, och som därmed har en högre risk för långtidsarbetslöshet, är högre bland de inskrivna vid Arbetsförmedlingen jämfört med arbetsmarknaden totalt.

¹⁷ Se Zetterberg (2016a) och SCB (2013).

Figur 2.7 Antal långtidsarbetslösa (vänstra axeln) och långtidsarbetslöshet som andel av arbetslösa (högra axeln) 16–64 år, trendade månadsdata, 2000–2015.

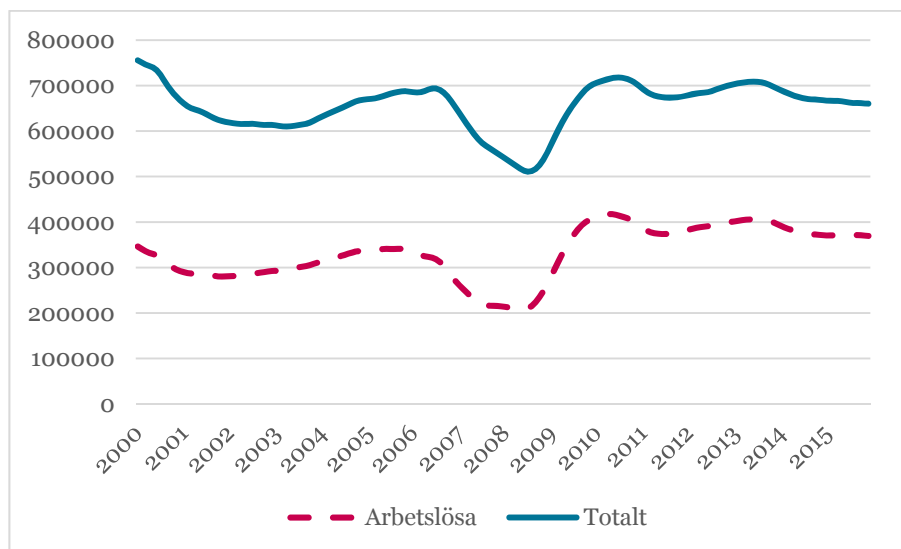

Källa: Arbetsförmedlingen.

Sedan 2010 har antalet inskrivna på Arbetsförmedlingen varierat runt 700 000 (se figur 2.8). Under de två senaste åren minskade antalet inskrivna till 660 000. Det är dock inte alla inskrivna som saknar ett arbete. En del av dem är ombytessökande (de har ett arbete men söker efter ett annat), tillfälligt anställda, timanställda eller har en subventionerad anställning. En del är av olika skäl förhindrade att ta ett arbete. Majoriteten av de som är inskrivna vid Arbetsförmedlingen utgörs dock av arbetslösa (öppet arbetslösa och deltagare i program med aktivitetsstöd). Under 2015 utgjorde denna grupp 56 procent av samtliga inskrivna, omkring 370 000 personer.¹⁸

¹⁸ Dessa siffror går inte att jämföra med arbetslösheten enligt AKU, som är en undersökning av hela befolkningen. Siffror för Arbetsförmedlingen omfattar bara de som har anmält sig till Arbetsförmedlingen.

Figur 2.8 Inskrivna och arbetslösa vid Arbetsförmedlingen 16–64 år, trendade månadsdata, 2000–2015.

Källa: Arbetsförmedlingen.

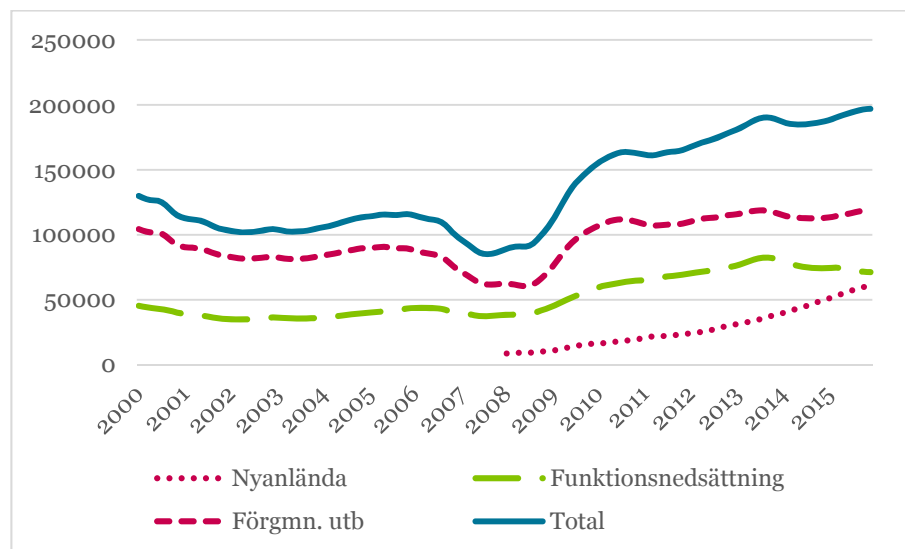
Sedan 2010 har Arbetsförmedlingen tillförts uppdrag som har medfört att personer som tidigare främst haft kontakt med andra myndigheter skrivs in på Arbetsförmedlingen. Många personer i dessa grupper står långt ifrån arbetsmarknaden. När etableringsreformen trädde i kraft den 1 december 2010 fick Arbetsförmedlingen ett utökat och övergripande ansvar för etableringsinsatser för flyktingar, andra skyddsbehövande och deras anhöriga i åldern 20 till 64 år. Tidigare har detta ansvar legat på kommunerna. Syftet med reformen är att stärka de nyanländas arbetsmarknadsetablering och ge möjlighet till att erbjuda likvärdiga insatser i hela landet. Andersson Joonas med flera (2016) har utvärderat etableringsreformen genom att jämföra effekterna av reformen med effekterna av de tidigare kommunala introduktionsprogrammen. Resultaten visar en liten positiv och statistiskt signifikant effekt på de nyanländas sannolikhet att vara sysselsatta och en större effekt på deras löneinkomster jämfört med deltagarna i de kommunala programmen. Enligt utvärderingen har reformen medfört att sysselsättningen efter två år var omkring 5,7 procent högre och efter tre år omkring 7,5 procent högre för de som deltagit i etableringsinsatser. När det gäller löneinkomster hade de deltagare i etableringsåtgärder som var sysselsatta cirka 20 procent högre löneinkomster efter två år och cirka 22 procent högre efter tre år jämfört med de som gått de kommunala introduktionsprogrammen. Studien visar också att arbetsmarknadsläget i boendekommunen är viktigt för nyanländas möjligheter till sysselsättning och att variationen är stor mellan kommunerna i detta avseende.

Reformerna av sjukförsäkringen som trädde i kraft den 1 juli 2008, innebar bland annat att det infördes en tidsgräns för hur länge en person kan få ersättning från sjukförsäkringen. Det innebar att de som förbrukat

maximalt antal dagar i sjukförsäkringssystemet skrevs in på Arbetsförmedlingen. På Arbetsförmedlingen infördes programmet arbetslivsintroduktion den 1 januari 2010 för de som förbrukat maximalt antal dagar. Riksdagens beslut att ta bort den bortre tidsgränsen i sjukförsäkringen innebär att programmet upphörde den 30 april 2016.

Inom ramen för Arbetsförmedlingens verksamhet finns ett behov av att följa hur antalet personer med stor risk att hamna i långtidsarbetslöshet förändras över tid. Det bestämmer till stor del förutsättningarna för Arbetsförmedlingen att utföra sitt uppdrag. Ett ökat antal arbets sökande med hög risk för långtidsarbetslöshet ökar behovet av arbetsmarknadspolitiska insatser. Det största hindret för att få ett arbete är avsaknad av utbildning. Arbetslösheten bland personer som saknar gymnasieutbildning är mer än dubbelt så hög än för övriga. Nyanlända behöver ökat stöd för att etablera sig på arbetsmarknaden. Bristande kunskaper i svenska, avsaknaden av nätverk och diskriminering är faktorer som försvårar etableringen. Dessutom kan det vara svårt för arbetsgivare att värdera utbildningar och yrkeskompetens som förvärvats utomlands. Slutligen har personer med funktionsnedsättning generellt betydligt lägre sysselsättningsgrad och högre arbetslöshetsnivå än befolkningen som helhet.¹⁹

Figur 2.9 Antal öppet arbetslösa och deltagare i program med aktivitetsstöd som står långt ifrån arbetsmarknaden och som har ökat mest i antal vid Arbetsförmedlingen 16–64 år, trendade månadsdata, 2000–2015.

Källa: Arbetsförmedlingen.

Figur 2.9 visar antalet arbetslösa (öppet arbetslösa och deltagare i program med aktivitetsstöd) uppdelat på grupper som står långt ifrån arbetsmarknaden och som har ökat mest hos Arbetsförmedlingen under åren 2000–2015. Till grupperna räknas personer med förgymnasial

¹⁹ SCB (2016).

utbildning, personer med funktionsnedsättning och nyanlända. Som framgår av figuren har antalet i alla tre grupper ökat sedan 2008. De grupper som har ökat mest är nyanlända och personer med förgymnasial utbildning. En stor del av nyanlända har förgymnasial utbildning.²⁰ Antalet med funktionsnedsättning är nu på en högre nivå än före 2008 men det skedde en minskning av antalet under 2014 och 2015.

Det totala antalet personer i de grupper som redovisas i figur 2.9 och som står långt ifrån arbetsmarknaden har alltså ökat kraftigt sedan 2008 från 87 000 till 200 000. Andelen arbetslösa som har enbart förgymnasial utbildning, en funktionsnedsättning eller är nyanländ har ökat med 16 procentenheter, från 37 procent 2009 till 53 procent 2015.²¹ Därmed utgörs mer än hälften av de arbetslösa nu av personer i någon eller flera av dessa tre grupper som står längre ifrån arbetsmarknaden.

Sammanfattningsvis under 2015 var efterfrågan på arbetskraft stark och sysselsättningsnivån var också på en hög nivå. Den totala andelen arbetslösa minskade under året, men andelen ökade samtidigt bland de grupper som står långt ifrån arbetsmarknaden. Att antalet vakanser ökar utan att arbetslösheten minskar snabbare tyder på att obalanserna på arbetsmarknaden har ökat. En bidragande orsak kan vara att efterfrågans sammansättning har förändrats. Arbetskraftsefterfrågan i tjänstebranscherna har exempelvis ökat kraftigt samtidigt som arbetskraftsefterfrågan har fortsatt att minska inom industrin. I ett sådant läge är efterfrågan på arbetskraft med gymnasial och eftergymnasial utbildning hög vilket ökar bristen på utbildad arbetskraft, som i sin tur ökar behovet av utbildningsinsatser. För Arbetsförmedlingen innebär en ökad efterfrågan på utbildad arbetskraft att andelen personer som står långt ifrån arbetsmarknaden ökar, då de som står närmare arbetsmarknaden hittar jobb snabbare. Antalet inskrivna hos Arbetsförmedlingen minskar under konjunkturuppgångar men sammansättningen av inskrivna förändras så att Arbetsförmedlingen får en större andel personer som har svårare att hitta ett jobb.

Ett annat orosmoln är att långtidsarbetslösheten bland de inskrivna arbetslösa ökar och för närvarande ligger på den högsta nivån sedan 2006. Under 2015 hamnade 60 procent av de arbetslösa i långa perioder av arbetslöshet och för vissa av dem kan det bli svårt att lämna arbetslösheten. Bland de som har längre arbetslöshetstider är utomeuropeisk födda överrepresenterade.²²

²⁰ Se Arbetsförmedlingen (2016a), sid. 58.

²¹ En person kan ha en eller flera av dessa egenskaper.

²² Arbetsförmedlingen (2016b).

3 Matcha till arbete

Arbetsförmedlingens huvuduppdrag är att effektivt sammanföra arbetsgivare som söker arbetskraft med arbetssökande som söker arbete. I detta kapitel tas de verktyg upp som Arbetsförmedlingen arbetar med för att matcha arbetssökande med arbetsgivare som söker arbetskraft. I det första avsnittet diskuteras i vilken utsträckning Arbetsförmedlingen fungerar som informationskanal mellan arbetssökande och arbetsgivare. Sedan beskrivs Arbetsförmedlingens rekryteringstjänster för arbetsgivare och hur nöjda arbetsgivarna är med Arbetsförmedlingens insats vid rekryteringar. Därefter berörs Arbetsförmedlingens tjänster för att stödja de arbetssökande i att söka jobb. Utvärderingsresultat av intensifierad förmedlingsverksamhet presenteras.

I det sista avsnittet görs en övergripande bedömning av Arbetsförmedlingens matchningsarbete. Omfattningen av kontakter med arbetssökande och arbetsgivare ses som ett mått på intensiteten i matchningsarbetet. Omdömen från arbetssökande och arbetsgivare samt ett avsnitt om Arbetsförmedlingens bidrag till att en arbetssökande får ett arbete ger ytterligare information om hur väl Arbetsförmedlingen lyckas med matchningsuppdraget. Avslutningsvis redogörs för två olika typer av effektivitetsjämförelser. En jämförelse av arbetsförmedlingskontorens prestationer när det gäller utflöde till arbete presenteras liksom utvärderingar som jämför Arbetsförmedlingens effektivitet med externa aktörers effektivitet när det gäller jobbcoachning.

3.1 Arbetsförmedlingens betydelse som sökkanal

Både arbetssökande och arbetsgivare har tillgång till en mängd olika sökkkanaler för att söka arbete respektive arbetskraft. De kan använda sig av formella kanaler som jobbsajter och annonser i dags- och fackpress eller informella kanaler som till exempel personliga kontaktnät. En effektiv matchningsprocess är beroende av att både arbetsgivare och arbetssökande använder sig av samma sökkkanaler.²³

I Sverige förmedlas en övervägande del av alla arbeten genom informella kontakter vilket innebär att tillgången till nätverk kan vara avgörande för att en person ska kunna få ett arbete.²⁴ Personer med utländsk bakgrund har lägre sannolikhet att få ett arbete genom att använda sina sociala nätverk än personer med svensk bakgrund. Studier av informell rekrytering visar att invandrare tenderar att sakna tillgång till de nätverk som mer kvalificerade arbeten ofta förmedlas genom. Får de arbeten genom nätverkskontakter är de ofta sämre betalda. I en studie av hur arbetskraftsmigranter hittar arbeten konstateras att den största delen av

²³ Cahuc och Fontaine (2009).

²⁴ Behtoui (2006), (2008), Tovatt (2013) och Schröder (2009).

arbetstillfällena förmedlas via sociala kontakter.²⁵ Arbetslivsforskaren Knocke (2004) menar att så kallad social nätverkssegregering uppstår i ett samhälle som har en etniskt segregerad arbetsmarknad.

En offentlig arbetsförmedling kan öka effektiviteten genom att centralisera och koordinera information och sökvägar.

Arbetsförmedlingen tillhandahåller flera digitala verktyg för matchning. Ett verktyg är Min profil som är en sökandebank där arbetsgivare kan söka arbetskraft. Arbetsgivare kan själva och med stöd från Arbetsförmedlingen annonsera digitalt i Platsbanken via Annonsera direkt. Arbetsförmedlingens platsbank är den dominerade jobbsajten för personer som söker arbete i Sverige.²⁶

Arbets sökande måste vara inskrivna på Arbetsförmedlingen för att ta del av ett större utbud av tjänster och för att ha rätt till olika ersättningar vilket innebär att de flesta arbetssökande registrerar sig på Arbetsförmedlingen. Knappt 70 procent av samtliga arbetslösa (enligt AKU) har skrivit in sig på Arbetsförmedlingen under de senaste åren.²⁷ Andelen varierar med konjunkturons utveckling, den ökar när konjunkturen försämras och minskar när konjunkturen förbättras. Arbets sökande män, utlandsfödda och personer med gymnasial utbildning skriver in sig på Arbetsförmedlingen i större utsträckning. Bland ungdomar (16–24 år) är bara ungefär fyra av tio inskrivna på Arbetsförmedlingen (se tabell 3.1). Ungdomar som studerar och samtidigt söker arbete räknas som arbetslösa i den officiella statistiken men de registrerar sig sällan på Arbetsförmedlingen.

²⁵ Frödin och Kjellberg (2015).

²⁶ Cronert (2015).

²⁷ Det finns inga direkta uppgifter om hur stor andel de inskrivna vid Arbetsförmedlingen utgör av samtliga arbetslösa på arbetsmarknaden. Med hjälp av Arbetskraftsundersökningarna (AKU) är det dock möjligt göra en ungefärlig beräkning.

Tabell 3.1 Andel arbetslösa som varit i kontakt med Arbetsförmedlingen enligt AKU, 2007–2015, procent.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Kvinnor	62,1	59,6	66,6	68,2	65,9	65,4	65,1	64,3	63,4
Män	66,6	63,9	74,2	74,3	73,7	74,2	72,2	69,7	70,8
Inrikes födda	59,7	55,5	66,7	67,0	63,8	63,7	61,5	59,5	56,9
Utrikes födda	76,7	77,2	81,1	81,7	81,9	82,7	82,3	80,0	81,9
16–24	36,2	35,4	47,3	48,0	46,2	46,5	44,1	41,5	36,5
25–54	80,6	78,2	83,5	83,6	82,9	82,7	82,4	80,8	81,2
55–64	89,0	86,6	91,5	91,7	90,9	91,9	90,6	88,4	90,9
Förgymnasial	51,6	51,1	58,7	61,7	60,3	62,9	61,0	59,7	59,2
Gymnasial	76,3	73,4	81,2	80,3	78,8	80,3	79,1	76,6	77,5
Eftergymnasial	66,1	64,0	68,4	70,1	69,4	66,0	65,5	64,5	64,9
Samtliga	64,4	61,8	70,8	71,5	70,0	70,2	68,9	67,3	67,4

Not: AKU har uppdaterat tidsserierna med en ny beräkningsmetod från och med år 2010. Det innebär att de siffror som har uppdaterats från och med 2010 skiljer sig från de som har publicerats tidigare. Skillnaderna är i huvudsak marginella och ändrar inte beskrivningen i tidigare arbetsmarknadsrapporter.

Källa: AKU, SCB.

Enligt en rapport från Riksrevisionen (2010a) är den vanligaste rekryteringskanalen för arbetsgivare informella kanaler som tips från anställda, bekanta eller tidigare anställda. Nästan 70 procent av arbetsgivarna uppger att de använder sig av informella kanaler. En tredjedel av arbetsgivarna anger att de använder sig av Arbetsförmedlingen. En fjärdedel använder sig av annonser på internet, 17 procent av annonser i dags- eller fackpress och 7 procent använder andra aktörer.²⁸

Sedan början av 2015 genomför Arbetsförmedlingen en generell arbetsgivarundersökning riktad till ett urval av samtliga arbetsställen i Sverige. Urvalsstorleken är 1 000 arbetsgivare per månad och svarsfrekvensen är ungefär 60 procent. I undersökningen får arbetsgivarna svara på om de rekryterat de senaste 30 dagarna. 28 procent av de arbetsgivare som rekryterat har använt sig av Arbetsförmedlingen som sökkanal medan 19 procent har använt sig av privata rekryteringsföretag. Knappt hälften av de arbetsgivare som rekryterat uppger att de använt sig av direktkontakter med arbetssökande.

²⁸ Eftersom arbetsgivare kan använda flera kanaler summerar andelarna till med än 100 procent.

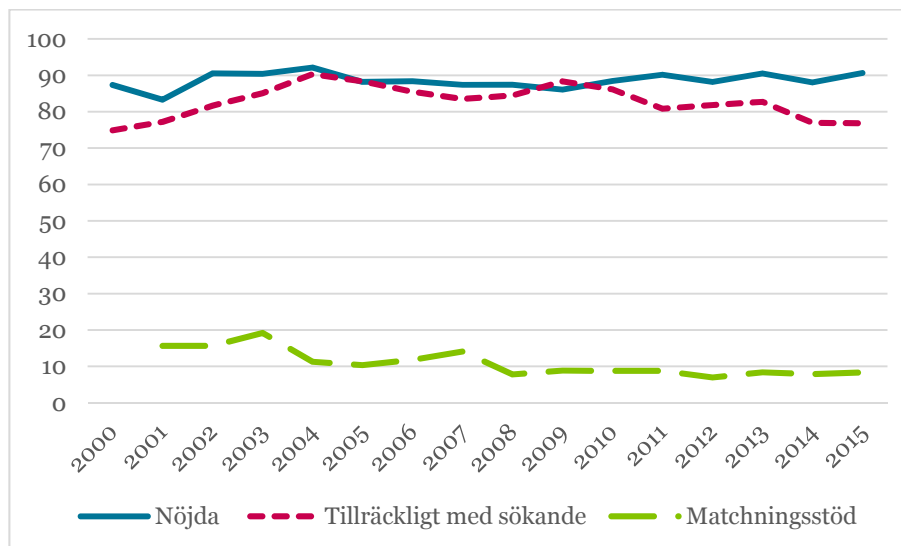
3.2 Rekryteringstjänster för arbetsgivare

För de arbetsgivare som använder Arbetsförmedlingen som rekryteringskanal kan Arbetsförmedlingen följa hur nöjda arbetsgivarna är med Arbetsförmedlingen som sökkanal. Sedan år 2000 har Arbetsförmedlingen intervjuat ett urval av de arbetsgivare som anmält en ledig plats till Arbetsförmedlingen. Urvalsstorleken är ungefär 1 300 per månad och svarsfrekvensen ungefär 70 procent.

I figur 3.1 visas andelen arbetsgivare som är nöjda med hur Arbetsförmedlingen har hanterat deras ärende samt andelen arbetsgivare som uppger att de har fått tillräckligt med arbetssökande till den utannonserade platsen. Sett över hela tidsperioden är ungefär 90 procent av arbetsgivarna nöjda. Den vanligaste anledningen till att arbetsgivaren inte är nöjd gäller matchningen, hälften av arbetsgivarna som inte är nöjda uppger att de är missnöjda med den. På en fråga om Arbetsförmedlingen bidragit till en snabbare rekryteringsprocess svarar 44 procent ja eller delvis. Knappt en fjärdedel tycker inte att Arbetsförmedlingen bidragit till en snabbare rekryteringsprocess.

Andelen arbetsgivare som uppger att de har fått tillräckligt med sökande har minskat under senare år. År 2015 uppger 77 procent av arbetsgivarna att de fått tillräckligt med sökande. Under 2015 var det inom ett antal yrken signifikant lägre andel arbetsgivare som uppgav att de fått tillräckligt med sökande jämfört med genomsnittet för alla arbetsgivare. Inom yrken med krav på fördjupad högskolekompens inom hälso- och sjukvård, försäljningsyrken inom detaljhandeln, byggnadsyrken, hantverksarbeten och yrken inom transport var det 70 procent av arbetsgivarna eller färre som angav att de fått tillräckligt med sökande. Inom hälso- och sjukvård uppger arbetsgivarna i hög utsträckning att de sökande saknar utbildning. Inom byggnadsarbeten, hantverksarbeten och transport är den vanligaste anledningen både bristande utbildning och bristande erfarenhet. Inom försäljningsyrken anger arbetsgivarna i större utsträckning andra faktorer än bristande utbildning och erfarenhet hos de arbetssökande som anledning till att de inte har kunnat anställa.

Figur 3.1 Andel arbetsgivare som är nöjda med hanteringen av deras rekryteringsärende, andelen arbetsgivare som fått tillräckligt med sökande och andelen arbetsgivare som efterfrågat förslag på arbetssökande vid rekryteringen, genomsnitt per år, 2000–2015, procent.

Källa: Arbetsgivarundersökningen (arbetsgivare som anmält ledig plats), Arbetsförmedlingen.

Arbetsgivarnas nöjdhet med hanteringen av deras rekryteringsärende tycks vara relativt konstant över tid oavsett andelen arbetsgivare som uppger att de fått tillräckligt med arbetssökande. Arbetsgivarnas nöjdhet med bemötandet från Arbetsförmedlingen mättes i arbetsgivarundersökningen mellan 2010 och 2014. Denna andel var också relativt konstant under de fem åren, 95 till 97 procent av arbetsgivarna var nöjda med bemötandet.

Vid rekrytering kan en arbetsgivare komma överens med Arbetsförmedlingen om att få matchningsstöd, det vill säga få förslag på lämpliga arbetssökande. Figur 3.1 visar andelen arbetsgivare som kommit överens med Arbetsförmedlingen om matchningsstöd enligt arbetsgivarundersökningen. Denna andel har minskat sedan mätningens början, men legat relativt konstant på knappt 10 procent sedan 2008. För platser där det finns många sökande per vakans är arbetsgivarnas benägenhet att be Arbetsförmedlingen om förslag högre.²⁹ Arbetsgivare som förväntar sig att ta emot ett stort antal ansökningar behöver i större utsträckning hjälp av Arbetsförmedlingen att göra ett första urval.

Cronert (2015) har i arbetsgivarundersökningen studerat vad arbetsgivarna anger som skäl till ett missnöje med det matchningsstöd de kommit överens med Arbetsförmedlingen om att få. Cronert konstaterar att mängden rapporterade matchningsproblem över lag är mycket lågt och att detta tyder på att arbetsförmedlarna är restriktiva med att föreslå eller anvisa tydligt olämpliga sökanden. Bland arbetsgivare som söker

²⁹ Cronert (2015).

arbetskraft med låga eller inga utbildningskrav är det dock fler som rapporterar matchningsproblem. Det kan enligt Cronert tyda på att arbetsförmedlarna till dessa platser har svårare att avgöra, eller möjligen fäster mindre vikt vid att bedöma lämpligheten hos de sökande.

3.3 Tjänster för att söka arbete

3.3.1 Inskrivning, planering och dokumentation

Vid inskrivning på Arbetsförmedlingen planerar den arbetssökande och arbetsförmedlaren vad som behöver göras för att den arbetssökande ska få ett arbete. Vid planeringssamtalet ska uppgifter i den arbetssökandes matchningsunderlag kompletteras och verifieras. Arbetsförmedlaren gör en arbetsmarknadspolitisk bedömning där den arbetssökandes förutsättningar som utbildning, arbetslivserfarenhet, förmåga att söka jobb och eventuella begränsningar beaktas. Bedömningsstödet är ett hjälpmedel som arbetsförmedlaren kan använda för att bedöma en arbetssökandes risk för långtidsarbetslöshet. Verktöget bygger på en statistisk modell som tar hänsyn till information som visat sig ha betydelse för risken att bli långtidsarbetslös som till exempel den arbetssökandes ålder, utbildning, födelseland, eventuell funktionsnedsättning och tidigare arbetslöshetshistorik.³⁰

Med utgångspunkt från den arbetsmarknadspolitiska bedömningen avgörs jobbsökandets inriktning och vilket stöd den arbetssökande behöver. Lämpliga aktiviteter planeras. Arbetsförmedlaren matchar mot lediga jobb, lämnar jobbförslag och diskuterar resultatet med den arbetssökande. Om matchningen resulterar i för få eller för många jobb kan det bli aktuellt att göra justeringar i matchningsunderlaget.

Planeringen ska dokumenteras i en individuell handlingsplan. För nyanlända invandrare inom etableringsuppdraget upprättas i stället en etableringsplan med insatser på heltid som syftar till att påskynda etablering på arbetsmarknaden. I etableringsplanen ska svenskundervisning för invandrare (sfi), samhällsorientering och arbetsförberedande insatser som praktik, arbetsmarknadsutbildning eller validering alltid ingå. Om de nyanlända bor på ett anläggningsboende informeras de om var i landet det finns förutsättningar för boende och arbete utifrån deras kompetens och bakgrund.

I Arbetsförmedlingens sökandeundersökning ställs frågor om handlingsplanen och etableringsplanen. Sökandeundersökningen riktar sig till öppet arbetslösa och programdeltagare som varit inskrivna minst tre månader, urvalsstorleken är 1 300 arbetssökande per månad och svarsfrekvensen är ungefär 70 procent. Andelen arbetssökande som

³⁰ Jansson Dahlén (2012).

uppger att de har en handlingsplan eller en etableringsplan har legat kring 75 procent de senaste åren. 2015 uppger 71 procent att de har en handlingsplan eller en etableringsplan. Andelen som också tycker att den är ett bra eller ganska bra stöd i arbetsökandet har legat stabilt kring 60 procent de senaste tio åren. Enligt siffror från 2015 har ungefär en tredjedel av de som är missnöjda med handlingsplanen eller etableringsplanen synpunkter på innehållet och uppföljningen. Övriga missnöjda tycker inte att den fyller någon funktion för dem.

Under 2015 gjordes en särskild sökandeundersökning riktad till deltagare i etableringsuppdraget för att kunna särredovisa resultat för denna grupp. Urvalsstorleken var 1 400 och svarsfrekvensen ungefär 60 procent. Andelen nyanlända inom etableringsuppdraget som uppger att de har en etableringsplan är högre än andelen arbetslösa generellt som anger att de har en handlingsplan eller en etableringsplan. Andelen med etableringsplan är 78 procent. Andelen som också tycker att den är ett bra eller ganska bra stöd i arbetsökandet är 64 procent. De nyanlända som inte är helt och hållet nöjda med sin etableringsplan tillfrågas om vilka aktiviteter de saknar i etableringsplanen. Praktik, möjligheter att öva på svenska språket och jobbsökaraktiviteter är vanliga svar.

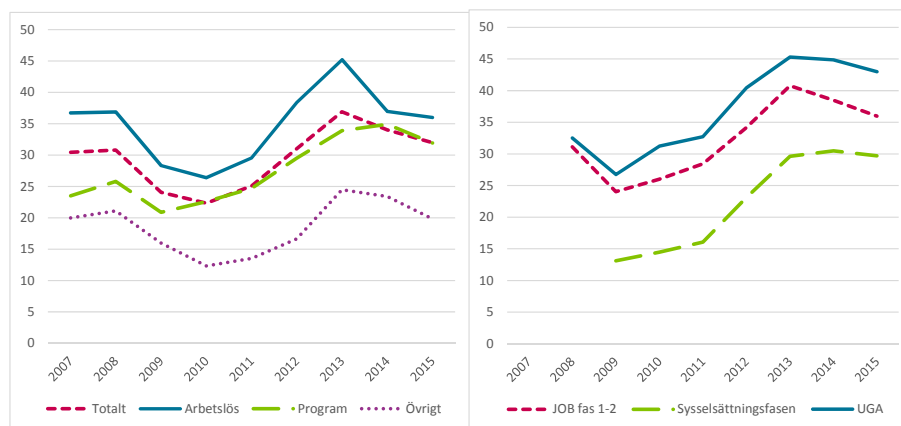
3.3.2 Jobbförslag

För att säkerställa att arbetsgivare får kontakt med lämpliga arbetssökande och uppmärksamma arbetssökande på lämpliga arbeten att söka kan arbetsförmedlarna skicka jobbförslag till de arbetssökande. Det finns två typer av jobbförslag: platsförslag och platsanvisning. Ett platsförslag är ett förslag att söka ett visst jobb, medan en platsanvisning innebär ett krav att söka ett visst arbete för arbetssökande som får eller begär arbetslöshetsersättning eller deltar i program med aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning. Det senare gäller från den 1 mars 2015 då förordningen om aktivitetsstöd ändrades.

Figur 3.2 visar andelen arbetssökande som de senaste 30 dagarna fått jobbförslag från Arbetsförmedlingen enligt sökandeundersökningen. Resultaten är uppdelade på öppet arbetslösa, programdeltagare och övriga. Arbetsförmedlingens sökandeundersökning riktar sig till öppet arbetslösa och deltagare i program med aktivitetsstöd, men en del arbetssökande uppger vid intervju tillfället att de arbetar, studerar eller att de är sjuka eller föräldralediga, dessa återfinns bland övriga i figuren. Totalt sett har ungefär en tredjedel av de arbetssökande fått ett jobbförslag 2015. För öppet arbetslösa, deltagare inom jobb- och utvecklingsgarantin (JOB) fas 1–2 och jobbgaranti för ungdomar (UGA) är det en något större andel som fått ett jobbförslag de senaste 30 dagarna.³¹

³¹ Fram till i februari 2016 var JOB indelad i tre olika faser.

Figur 3.2 Andel arbetssökande som fått ett jobbförslag de senaste 30 dagarna uppdelat på olika grupper, genomsnitt per år, 2007–2015, procent.

Källa: Sökandeundersökningen, Arbetsförmedlingen.

Enligt den särskilda undersökningen riktad till nyanlända inom etableringsuppdraget är det färre som fått ett jobbförslag jämfört med arbetslösa generellt. En femtedel av de nyanlända har fått ett jobbförslag den senaste månaden.

Eftersom platsförslag bör ges utifrån arbetsgivarens behov av lämpliga sökanden och den arbetssökandes behov av stöd för att hitta lämpliga jobb att söka är det svårt att bedöma vad som är en rimlig nivå på antalet jobbförslag totalt sett. Om arbetsgivarna får tillräckligt med sökande till sina lediga platser och de arbetssökande själva hittar lämpliga jobb att söka är behovet av platsförslag mindre än om så inte är fallet. Jobbförslag tycks dock vara ett viktigt matchningsverktyg. Enligt en studie samvarierar kontorens resultat vad gäller utflöde till arbete tydligt med i vilken grad kontoren ger jobbförslag till de arbetssökande.³²

Anledningen till uppgången 2013 var Arbetsförmedlingens nya riktlinjer om att platsförslag skulle lämnas vid varje kontakt. Dessa riktlinjer togs bort i mars 2014 eftersom krav på jobbförslag vid varje kontakt riskerar att öka antalet jobbförslag som inte passar de arbetssökande. I samband med att riktlinjerna om platsförslag vid varje kontakt togs bort minskade också andelen arbetssökande som fått jobbförslag.

Anvisningar är ett sätt för Arbetsförmedlingen att matcha den som söker arbetskraft med den som söker arbete, men även ett sätt att kontrollera om de arbetssökande står till arbetsmarknadens förfogande och aktivt söker arbeten. En platsanvisning innebär ett krav på att söka det anvisade arbetet för att uppfylla villkoret för rätten till arbetslöshetsersättning samt till aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning. Alla anvisningar till lediga platser ska följas upp. Om den arbetssökande anger att hen inte har sökt det anvisade arbetet

³² Sahin (2015).

ska Arbetsförmedlingen ta ställning till om det finns godtagbara skäl till det. Om det saknas godtagbara skäl ska Arbetsförmedlingen skicka ett meddelande till berörd arbetslöshetskassa som beslutar om eventuell sanktion. Detta avser de som får eller begär arbetslöshetsersättning. För de som får aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning är det Arbetsförmedlingen som både skickar meddelande och fattar beslut om en eventuell sanktion enligt aktivitetsstödsförordningen.

Mellan 2009 och 2014 genomförde Arbetsförmedlingen stickprovskontroller för att kontrollera om de arbetssökande verkligen sökt de arbeten de uppgivit att de sökt. Enligt arbetsgivarna har omkring sju till nio procent av de arbetssökande inte sökt arbetet.³³

Engström med flera (2008) studerar hur anvisningar till jobb kombinerat med information om ökad kontroll påverkar sannolikheten att de arbetssökande söker de jobb de anvisats till. De studerar också om anvisningar i kombination med ökad kontroll påverkar de arbetssökandes tid i arbetslöshet. De fann att information om ökad kontroll ledde till att fler arbetssökande sökte de arbeten som de anvisats till. Informationen om ökad kontroll hade störst effekt för unga arbetssökande. Effekten på tiden i arbetslöshet var obefintlig. Anvisning till arbete i kombination med information om ökad kontroll ledde således inte till att de arbetssökande fick arbete snabbare.

3.3.3 Uppföljning av jobbsökandet

En person som får eller begär arbetslöshetsersättning eller deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program med aktivitetsstöd ska vara aktivt arbetssökande. Enligt ekonomisk söketeori kan de arbetssökande påverka matchningseffektiviteten och lönesättningen på arbetsmarknaden genom sitt söketeende och sina lönekrav. En ökad sökintensitet ökar sannolikheten att de arbetssökande ska få ett jobberbjudande, vilket i sin tur kan leda till att anställningsavtal sluts snabbare och att arbetslöshetsnivån minskar.³⁴

De arbetslösa ska redovisa sökta jobb och andra aktiviteter de har genomfört för att ta sig ur sin arbetslöshet i en aktivitetsrapport. Arbetsförmedlingens uppgift är att stämna av aktiviteterna i rapporten med handlingsplanen och bedöma om arbetssökandet behöver förändras och om de arbetslösa har behov av ökat stöd. Genom tätare kontakter med arbetsförmedlare kan de arbetslösa i så fall få mer stöd för att förbättra sitt arbetssökande. Handlingsplanen ska revideras när den arbetssökandes situation förändras så att handlingsplanen är aktuell.

³³ Arbetsförmedlingen (2015b).

³⁴ Detta utgår i huvudsak från ett antagande om slumpmässig matchning, att de arbetssökande har samma chans att få ett arbete. Vid stock-flow matchning antas chansen att få ett jobb i stället vara olika för de arbetssökande. Nya arbetssökande har en annan jobbchans än stocken av kvarstående arbetssökande.

Aktivitetsrapporterna fungerar också som ett verktyg för att kontrollera om de arbetslösa aktivt söker arbeten. För att arbetssökande ska vara berättigade till ersättning ska de söka och ta lämpliga arbeten. De arbetssökande ska också vara beredda att flytta eller veckopendla om det krävs för att få ett arbete. Om en person missköter sitt arbetssökande, förlänger tiden i arbetslöshet eller orsakar sin arbetslöshet kan det leda till sanktioner som påverkar ersättningen.

Många studier visar att det finns ett samband mellan kontroll, sanktioner och utflöde till arbete.³⁵ Regelbunden uppföljning och kontroll av sökaktiviteten leder till kortare arbetslöshetstider. Forskningen är dock inte entydig. En studie visar att ökad kontroll i början av arbetslöshetsperioden inte ger någon effekt alls på tiden i arbetslöshet.³⁶ I två brittiska studier framgår att högre krav på sökaktivitet kan leda till att de arbetssökande avregistrerar sig och lämnar förmedlingen snarare än att de får arbete.³⁷ Sanktioner kan också leda till en sämre matchning genom att de arbetssökande tar arbeten av sämre kvalitet (arbeten med sämre lön, sämre anställningsform eller kortare varaktighet).³⁸

Arbetsförmedlingens sökandeundersökning ger information om hur omfattande sökaktiviteten är bland öppet arbetslösa och deltagare i program med aktivitetsstöd. Figur 3.3 visar hur många jobb de arbetssökande söker per månad i genomsnitt och hur mycket tid de lägger ner på att söka jobb per vecka uppdelat på olika grupper av arbetssökande. Av figuren framgår att de arbetssökande sökte knappt åtta jobb per månad 2015. Under 2012 och 2013 var sökaktiviteten något högre. En möjlig förklaring till att antalet sökta jobb minskar trots att antalet lediga platser ökat under perioden kan vara att de arbetssökande inte har den kompetens som krävs för de lediga jobben. De arbetssökande lägger ned ungefär sju timmar i veckan på att söka jobb. Så har det varit sedan 2011. Sökaktiviteten är högst för öppet arbetslösa.

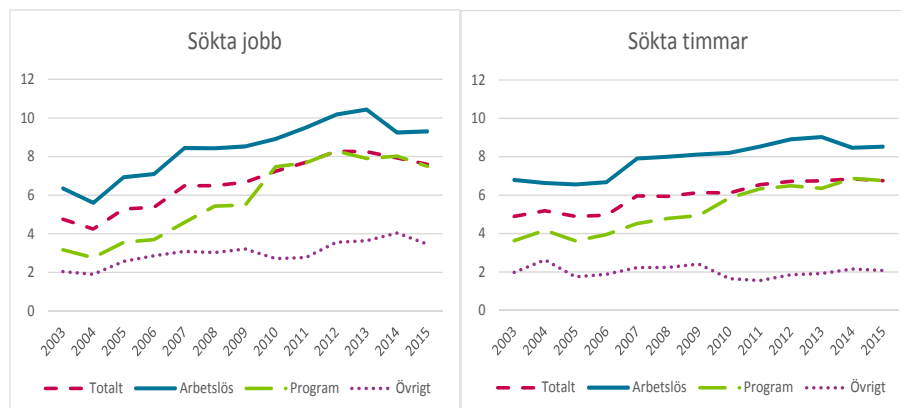
³⁵ Johnson och Klepinger (1994), Klepinger m.fl. (2002), Lalive m.fl. (2005) och Arni m.fl. (2009).

³⁶ Ashenfelter m.fl. (2005).

³⁷ Petrongolo (2009) och Manning (2009).

³⁸ van den Berg m.fl. (2004), Lalive m.fl. (2005), Røed och Westlie (2007), Arni m.fl. (2009), van den Berg och Vikström (2013) och Svarer (2011).

Figur 3.3 Sökaktivitet (antal söka jobb per månad respektive antal söka timmar per vecka) bland arbetssökande uppdelat på olika grupper, genomsnitt per år, 2003–2015, procent.

Källa: Sökandeundersökningen, Arbetsförmedlingen.

Under de senaste åren är det ungefär tre av tio som uppger att de inte lade ner någon tid alls på att söka arbete föregående vecka enligt sökandeundersökningen. De flesta av de som inte ägnade någon tid till att söka arbete angav som skäl att de har fått ett arbete eller att de väntade på att påbörja ett program. Bortsett från dessa är det ungefär 8 procent som uppger att de föregående vecka inte ägnade någon tid till att söka arbete.

Enligt sökandeundersökningen är sökaktiviteten lägre för kvinnor än för män. Den är också lägre för inrikes födda jämfört med utrikes födda.³⁹ Enligt den särskilda undersökningen riktad till nyanlända inom etableringsuppdraget är sökaktiviteten lägre för nyanlända jämfört med arbetslösa generellt. Drygt hälften har inte sökt något jobb den senaste månaden.

Med aktivitetsrapporterna finns möjlighet att gå igenom vilka jobb de arbetssökande sökt och se om sökaktiviteten bör öka. Under en högkonjunktur när det finns många lediga jobb är det mer lämpligt att sätta in insatser för att höja sökaktiviteten än under en lågkonjunktur när det är mindre sannolikt att sådana insatser leder till ett ökat utflöde till arbete.⁴⁰ Alltför omfattande krav på sökaktivitet kan medföra att arbetsgivarna får ta emot många ansökningar från sökande som saknar passande kompetens. Detta riskerar att försämra Arbetsförmedlingens relationer till arbetsgivarna. Det är inte bara antalet söka jobb som är avgörande för en effektiv matchning, utan också vilka typer av jobb de arbetssökande söker. Det kan ur samhällsekonomisk synvinkel vara bättre att de arbetssökande får en anställning där deras kompetens

³⁹ Ackum Agell (1995) och Larsson och Lindén (2006).

⁴⁰ Se till exempel OECD (2009), Finanspolitiska rådet (2010), Michailat (2010) och Taslimi (2011).

utnyttjas på ett bättre sätt, även om det tar längre tid för dem att hitta ett sådant arbete.

3.4 Intensifierad förmedlingsverksamhet

Med intensifierad förmedlingsverksamhet avses fördjupad sök- och matchningshjälp. Arbetsförmedlaren lägger mer tid på kartläggning av de arbetssökandes kompetens, på stöd och vägledning och på att matcha och marknadsföra de arbetssökande gentemot arbetsgivare.

Det finns ett antal studier som har undersökt och utvärderat effekter av intensifierad förmedlingsverksamhet.⁴¹ Studierna visar att intensifierad förmedlingsverksamhet leder till att korttidsinskrivna får jobb fortare. Effekterna är små eller obefintliga för långtidsinskrivna. Effekterna är störst på kort sikt och större under högkonjunktur. Pedersen med flera (2012) och Gartell (2014) studerar effekter av gruppmöten, men finner inga positiva effekter varken på arbetslöshetstid eller sysselsättning.

Några studier tittar på effekter för särskilda grupper. Hägglund (2009) studerar rådgivning till unga och finner positiva effekter. Johansson och Åslund (2006) studerar intensifierad sök- och matchningshjälp riktade till invandrare och finner att deltagarna i större utsträckning fick praktik som sedan ledde till ett arbete. Andersson Joona och Nekby (2012) studerar jobbcoachning till nyanlända och finner positiva effekter för män. Liljeberg med flera (2012a) studerar jobbcoachning och finner positiva effekter för kvinnor, eftergymnasialt utbildade och för utomnordiskt födda.

Ackvirering av arbete syftar till att få tillgång till arbete hos en arbetsgivare som inte anmält rekryteringsbehov. Liljeberg och Lundin (2010) studerar ett försök där arbetsförmedlarna ägnade hälften av sin arbetstid på att försöka hitta lediga, icke utannonserade tjänster till långtidsarbetslösa. De som deltog i försöket kortade sina arbetslöshetstider jämfört med dem i kontrollgruppen.

3.5 Bedömning av Arbetsförmedlingens matchningsarbete

3.5.1 Kontakter med arbetsgivare och arbetssökande

Enligt en enkätundersökning från 2009 genomförd av Riksrevisionen lade arbetsförmedlarna ner lite mer än en fjärdedel av sin arbetstid på arbetsgivarkontakter.⁴² Riksrevisionen gjorde en motsvarande studie 2006 och jämfört med den hade arbetsförmedlarna ökat den tid de lade

⁴¹ Hägglund (2009), Rosholm och Skipper (2009), Pedersen m.fl. (2012), van den Berg m.fl. (2014).

⁴² Riksrevisionen (2010a).

ner på arbetsgivarkontakter något.⁴³ Den stora förändringen jämfört med granskningen från 2006 är dock att andelen förmedlare som har kontakter med arbetsgivare har ökat betydligt. 2009 hade 95 procent av arbetsförmedlarna arbetsgivarkontakter, motsvarande procentandel 2006 var 65 procent. 2009 upplevde drygt hälften av förmedlarna att tiden som läggs på arbetsgivarkontakter är tillräcklig, också det en ökning jämfört med 2006.

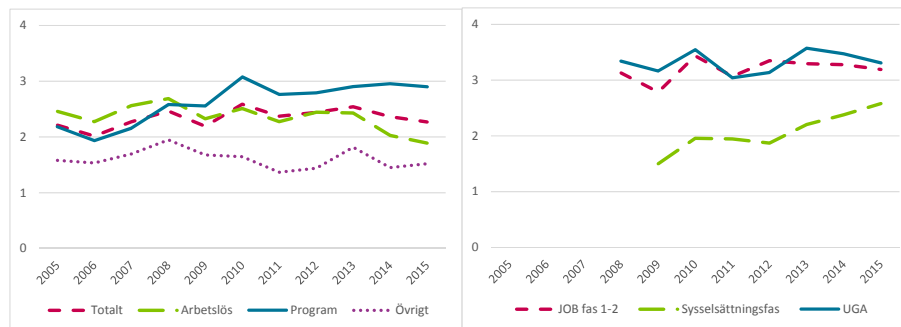
Enligt den generella arbetsgivarundersökningen riktad till ett urval av arbetsställen i Sverige uppger knappt en tiondel av arbetsgivarna att de blivit kontaktade av Arbetsförmedlingen de senaste 30 dagarna under 2015. Ungefär 40 procent uppger att syftet med kontakten var att diskutera praktikplats eller anställningsstöd. Drygt 40 procent uppger att syftet var att diskutera rekryteringsbehov. Av de som haft kontakt med Arbetsförmedlingen de senaste 30 dagarna är det 10 procent av arbetsgivarna som inte tycker att Arbetsförmedlingen har kunskap om de yrken arbetsgivaren rekryterar inom. 14 procent anser inte att Arbetsförmedlingen har tillräcklig kunskap om den bransch arbetsgivaren verkar inom. 20 procent tycker inte att Arbetsförmedlingen har tillräcklig kunskap om företaget.

I Arbetsförmedlingens sökandeundersökning ställs frågor om hur omfattande kontakterna är mellan arbetsförmedlare och arbetssökande. Här ställs bland annat frågor till de arbetssökande om hur många gånger de haft kontakt med Arbetsförmedlingen (inklusive externa aktörer) under den senaste månaden i form av personliga besök, telefon eller e-post. Den vanligaste kontaktformen är personliga besök följt av e-post och telefonsamtal.

Figur 3.4 visar hur många kontakter de arbetssökande haft med Arbetsförmedlingen de senaste 30 dagarna sedan 2006. Totalt sett har de arbetssökande haft i genomsnitt drygt 2 kontakter under 2015. Programdeltagare har fler kontakter än öppet arbetslösa och övriga. Deltagare i jobb- och utvecklingsgarantin (JOB) fas 1–2 och jobbgaranti för unga (UGA) har flest kontakter, i genomsnitt drygt tre kontakter per månad. Sett över hela tidsperioden uppger programdeltagare att de har fler kontakter med Arbetsförmedlingen nu jämfört med tidigare, medan det omvända gäller för öppet arbetslösa.

⁴³ Riksrevisionen (2006).

Figur 3.4 Antal kontakter med Arbetsförmedlingen bland arbetssökande uppdelat på olika grupper, genomsnitt per år, 2005–2015.

Källa: Sökandeundersökningen, Arbetsförmedlingen.

Enligt den särskilda undersökningen riktad till nyanlända inom etableringsuppdraget har nyanlända kontakt med Arbetsförmedlingen i samma utsträckning som arbetslösa generellt.

3.5.2 Omdöme från arbetssökande och arbetsgivare

Både arbetssökande och arbetsgivare som anmält en ledig plats till Arbetsförmedlingen får sedan år 2010 frågor om hur nöjda de är med den service och det stöd de får från Arbetsförmedlingen och hur stort förtroende de har för myndigheten. För att Arbetsförmedlingen ska lyckas med sitt uppdrag att sammanföra arbetsgivare som söker arbetskraft med arbetssökande som söker arbete behöver både arbetsgivare och arbetssökande använda sig av Arbetsförmedlingen som sökkanal. Ur det perspektivet är det viktigt att arbetsgivare och arbetssökande upplever att de får stöd från Arbetsförmedlingen i sökprocessen och att de har förtroende för Arbetsförmedlingens matchningsarbete.

År 2015 var 79 procent av de arbetssökande positiva eller neutrala till det stöd de fick från Arbetsförmedlingen. Motsvarande andel för arbetsgivare var 87 procent. När det gäller förtroende för Arbetsförmedlingen hade 74 procent av de arbetssökande och 87 procent av arbetsgivarna en positiv eller neutral inställning.⁴⁴

Nöjdhet och förtroende är komplicerade företeelser som påverkas av många olika omständigheter och har olika innebörd för olika personer. Det kan vara allt från konkreta uppfattningar om till exempel myndighetens bemötande i telefon till mer abstrakta saker som nytta med myndighetens verksamhet. Statskontoret (2015) konstaterar att förtroendet för en myndighet inte är ett mått på myndighetens effektivitet eller ett mått på hur myndigheten fullföljer sitt uppdrag.

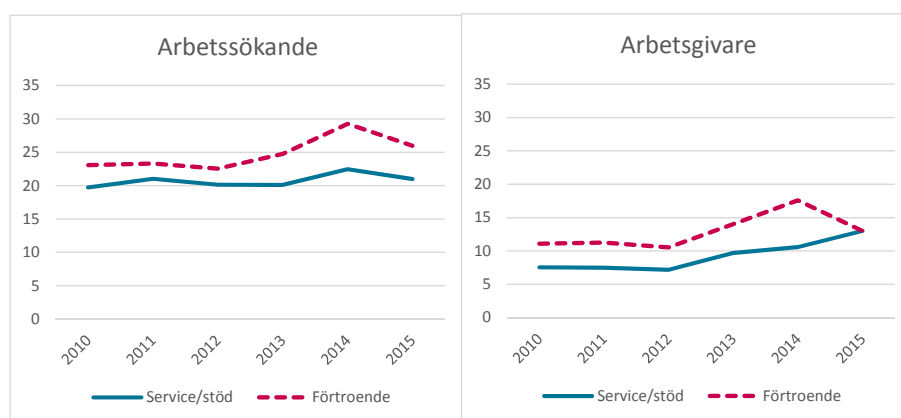
⁴⁴ I Årsredovisning 2015 redovisas också arbetsgivarnas förtroende. Resultaten skiljer sig, i detta avsnitt redovisas andelar av dem som svarat på frågan medan andelar av samtliga arbetsgivare redovisas i årsredovisningen.

Statskontoret påpekar också att förtroendet för myndigheter delvis påverkas av externa faktorer som myndigheterna inte råår över.

Martinsson (2008) har visat att det finns ett samband mellan arbetslöshetsnivå och förtroendet för Arbetsförmedlingen bland medborgarna. Ju högre arbetslöshetsnivå desto lägre förtroende för Arbetsförmedlingen. Martinsson har också visat att det finns ett samband mellan i vilken grad medborgarna tycker att arbetslösheten är ett samhällsproblem och förtroendet för Arbetsförmedlingen. Detta samband är ännu starkare än sambandet mellan arbetslöshetsnivå och förtroende.

Förändringar i nöjdhet och förtroende över tid och framför allt vad de arbetssökande och arbetsgivarna anger som anledning till ett missnöje kan ändå ge viss information om Arbetsförmedlingens matchningsarbete. I figur 3.5 visas andelen arbetssökande respektive arbetsgivare som är missnöjda (inte positiva eller neutrala) med det stöd de får från Arbetsförmedlingen och andelen som uppger att de har litet eller ganska litet förtroende för Arbetsförmedlingen.

Figur 3.5 Andel arbetssökande respektive arbetsgivare som är missnöjda i sin inställning till service/stöd och har litet eller ganska litet förtroende för Arbetsförmedlingen, genomsnitt per år, 2010–2015, procent.

Källa: Sökandeundersökningen respektive Arbetsgivarundersökningen (arbetsgivare som anmält ledig plats), Arbetsförmedlingen.

Två av tio arbetssökande uttrycker ett missnöje med service/stöd från Arbetsförmedlingen. Bland de som är missnöjda är det vanligaste önskemålet ett bättre stöd i arbetssökandet. Högutbildade är mer missnöjda än lågutbildade. Före 2012 var utrikes födda mer missnöjda med Arbetsförmedlingens service än inrikes födda medan det omvända gäller efter 2012. En grupp som skiljer ut sig genom ett högre missnöje är deltagare i sysselsättningsfasen (jobb- och utvecklingsgarantins fas 3).

Andelen arbetsgivare som är missnöjda med den service och det stöd de får från Arbetsförmedlingen ökar trendmässigt över perioden. 2010 var 8 procent av arbetsgivarna missnöjda medan 13 procent är missnöjda

2015. De som är missnöjda upplever att det är svårt att få tag på en arbetsförmedlare, att det tar för lång tid innan de får hjälp och att hjälpen inte är till nytta. Knappt en tredjedel av de missnöjda arbetsgivarna tycker att Arbetsförmedlingen anvisar arbets sökande med fel kompetens.

Andelen arbets sökande och arbetsgivare som uppger att de har litet eller mycket litet förtroende ökade 2013 och 2014. År 2015 minskade däremot denna andel och förtroendet ökade. Det är dock för tidigt att avgöra om det ökade förtroendet är en bestående förändring. Bland arbets sökande med litet eller ganska litet förtroende anger de flesta av dem som skäl till Arbetsförmedlingen inte har något att erbjuda (varken stöd och hjälp eller jobb). Deltagare i sysselsättningsfasen uppger i hög grad att de har litet eller ganska litet förtroende. Precis som för inställningen till service/stöd är det inrikes födda och personer med hög utbildning som har lägre förtroende för Arbetsförmedlingen. Fram till 2013 var det liten skillnad i förtroende mellan inrikes och utrikes födda, år 2014 och 2015 är det 10 procentenheters skillnad.

Arbetsgivarna anger som skäl till det låga förtroendet bristande stöd och att Arbetsförmedlingen anvisar arbets sökande med fel kompetens. Arbetsgivare inom byggnadsyrken, hantverksarbete och yrken inom transport uppger i högre grad att de upplever brister i Arbetsförmedlingens service. Arbetsgivare inom dessa yrken uppger samtidigt i högre grad att de inte fått tillräckligt med sökande till sina lediga platser. I den generella arbetsgivarundersökningen riktad till ett urval av samtliga arbetsgivare och inte bara till dem som anmält en ledig plats är inställningen till stöd och förtroende ungefär densamma som för dem som anmält en ledig plats.

Slutsatsen är att personer som generellt sett står närmare arbetsmarknaden och har lättare att få ett arbete som inrikes födda och personer med hög utbildning är mer missnöjda med Arbetsförmedlingen. Dessa grupper förväntar sig mer stöd än vad Arbetsförmedlingen erbjuder. Deltagare i sysselsättningsfasen är också en grupp som är missnöjda i högre grad. Under 2014 och 2015 har Arbetsförmedlingens aktivitet i form av kontakter och jobbförslag minskat samtidigt som missnöjet ökat. En oroväckande trend är att andelen arbetsgivare som är missnöjda med den service och det stöd de får från Arbetsförmedlingen ökar. Missnöjda arbetsgivare önskar att snabbare komma i kontakt med en arbetsförmedlare, bättre stöd och större precision i matchningen.

Enligt den särskilda undersökningen riktad till nyanlända inom etableringsuppdraget har nyanlända ett högre förtroende för Arbetsförmedlingen än arbetslösa generellt. 16 procent uppger att de har ett litet eller ett mycket litet förtroende. Nyanlända med ett litet eller mycket litet förtroende uppger precis som arbetslösa med litet eller

mycket litet förtroende generellt att de inte tycker att Arbetsförmedlingen kan erbjuda det stöd som behövs.

Det finns också externa mätningar av förtroende. Det förbättrade förtroendet 2015 som observerats i Arbetsförmedlingens egna undersökningar observeras också i externa mätningar av medborgarnas förtroende för Arbetsförmedlingen. SOM-institutet genomför årliga undersökningar riktade till hela befolkningen, urvalet är knappt 14 000 personer. I undersökningen ställs frågor om medborgarnas förtroende för Arbetsförmedlingen.⁴⁵ I början av 2000-talet fanns en negativ trend med ett allt lägre förtroende för Arbetsförmedlingen. 2014 redovisas dock ett något bättre resultat än året dessförinnan. SOM-institutet finner att arbetslösa personer är mindre negativa till Arbetsförmedlingen än medborgarna i allmänhet.⁴⁶

Sedan hösten 2013 pågår ett arbete på Arbetsförmedlingen för att bättre möta de arbetssökandes och arbetsgivarnas behov och för att utveckla verksamheten. Arbetet syftar till att förbättra Arbetsförmedlingens service och förtroende. Statskontoret (2015) menar att rätt utformad styrning mot ökat förtroende kan främja verksamhetsutveckling och bidra till en effektivisering. Rättssäkerheten och andra värden får dock inte komma i kläm.

3.5.3 Arbetsförmedlingens bidrag till att arbetssökande får jobb

För att få en uppfattning om i vilken utsträckning Arbetsförmedlingen påverkar matchningen mellan arbetsgivare och arbetssökande får arbetssökande som fått arbete frågor om Arbetsförmedlingen har bidragit till att de fick det lediga jobbet. De får också en fråga om de fått den hjälp och det stöd som de behöver av Arbetsförmedlingen. Urvalsstorleken i den så kallade lämnatundersökningen är 6 000 per år och svarsfrekvensen ungefär 70 procent.

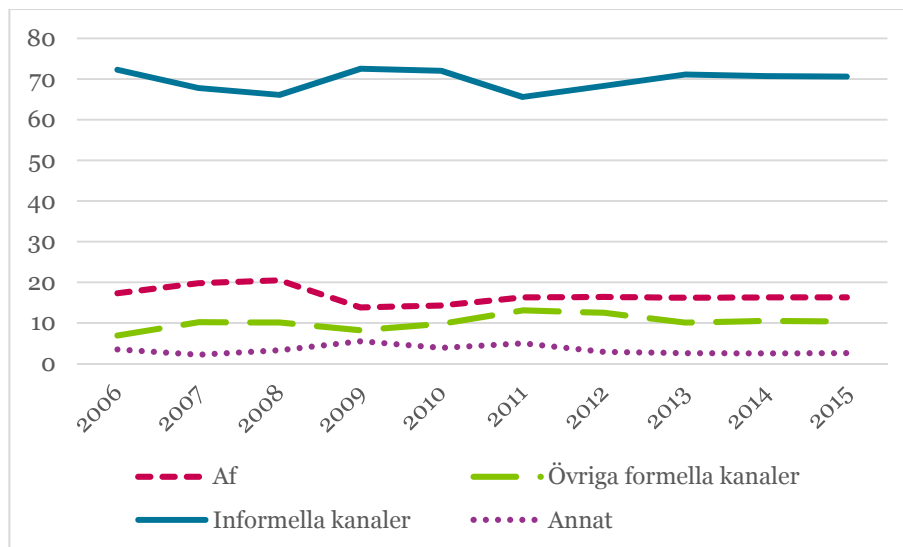
De arbetssökande som har lämnat Arbetsförmedlingen för arbete tillfrågas genom vilken informationskanal de fick reda på att jobbet var ledigt. Av figur 3.6 framgår att de flesta fick reda på att jobbet var ledigt via informella kanaler (via direktkontakt med arbetsgivaren eller genom vänner och bekanta). Att informella kanaler har stor betydelse för matchningen mellan arbetssökande och lediga jobb är ett internationellt mönster.⁴⁷ Ungefär 16 procent uppger att Arbetsförmedlingen var informationskanalen.

⁴⁵ Dessa frågor ställs bara till 3 400 personer.

⁴⁶ Holmberg (2015).

⁴⁷ Se till exempel Marsden och Gorman (2001) för en översikt av studier på området.

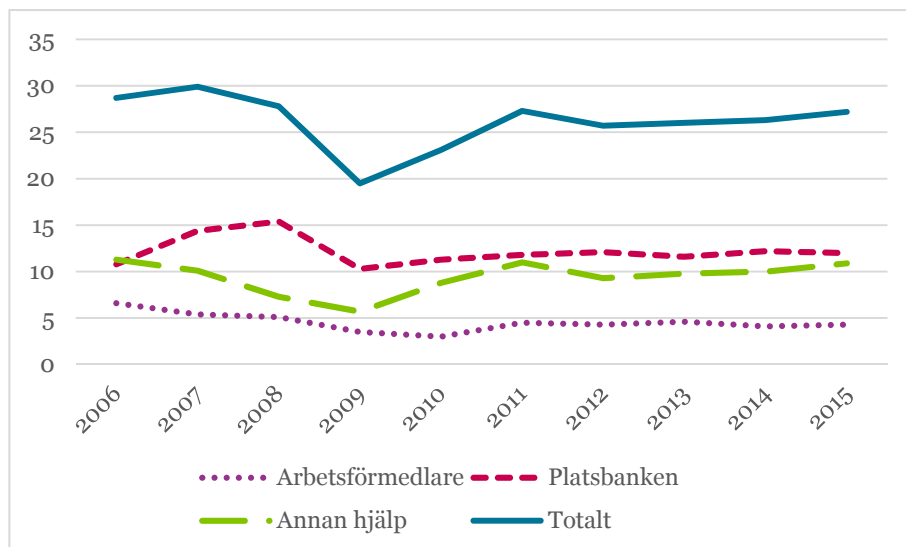
Figur 3.6 Informationskanal till det lediga jobbet bland de som lämnat Arbetsförmedlingen för ett nytt osubventionerat arbete, genomsnitt per år, 2006–2015, procent.

Källa: Lämnatundersökningen, Arbetsförmedlingen.

I figur 3.7 visas andelen som uppger att Arbetsförmedlingen bidragit till att de fick det lediga jobbet. Under 2011 till 2015 ansåg drygt en fjärdedel av de arbetssökande att hjälpen de fått från Arbetsförmedlingen bidrog till att de fick jobbet. Utvecklingen följer ett konjunkturmönster. Under 2006 och 2007 då konjunkturen var relativt stark var andelen som uppgav att Arbetsförmedlingen bidrog till att de fick jobbet hög. Under finanskrisen sjönk andelen drastiskt från ungefär 30 procent till 20 procent och sedan dess, under en förstärkning av konjunkturen, är andelen som uppger att Arbetsförmedlingen bidragit högre. Under senare år uppger 12 procent att de fått information om det lediga jobbet via Platsbanken. Andelen som uppger att de fick information om jobbet via förmedlingspersonal, inklusive jobbcoacher och externa aktörer har varierat mellan tre och sju procent under mätperioden. Under 2011 till 2015 uppgick andelen till drygt fyra procent.

Figur 3.7 Andel som anser att Arbetsförmedlingen bidragit till att de fått jobbet bland de som lämnat Arbetsförmedlingen för ett nytt osubventionerat arbete, genomsnitt per år, 2006–2015, procent.

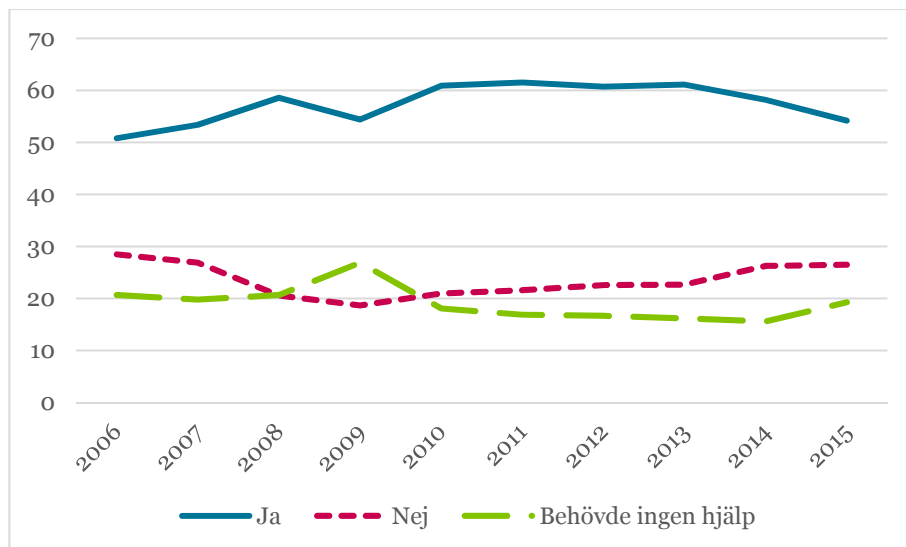

Källa: Lämnatundersökningen, Arbetsförmedlingen.

Personer med en förhållandevis svag position på arbetsmarknaden eller med ett begränsat nätverk kan förväntas vara i större behov av hjälp från förmedlingspersonal för att hitta ett arbete än personer med en starkare ställning på arbetsmarknaden. Nilsson (2011) visar att de personer som fick information om det lediga jobbet via sin arbetsförmedlare till större del var födda utanför Sverige, hade en arbetsmarknadsrelaterad funktionsnedsättning, bodde i storstadslän och saknade medlemskap i en arbetslöshetskassa. De hade också varit inskrivna på Arbetsförmedlingen under en längre tid innan de fick arbete jämfört med de som fick information om det lediga jobbet via övriga informationskanaler.

Figur 3.8 visar i vilken utsträckning de arbets sökande som lämnat Arbetsförmedlingen för ett nytt, osubventionerat arbete uppger att de fick den hjälp och det stöd de behövde när de var inskrivna.

Figur 3.8 Andel som fått den hjälp de behövde från Arbetsförmedlingen bland de som lämnat Arbetsförmedlingen för ett nytt osubventionerat arbete, genomsnitt per år, 2006–2015, procent.

Källa: Lämnatundersökningen, Arbetsförmedlingen.

Andelen som uppger att de inte fått det stöd eller den hjälp de behövde har ökat trendmässigt sedan 2009. År 2015 uppgav 27 procent att de inte fått det stöd och den hjälp de behövde under sin tid som inskrivna på Arbetsförmedlingen. Samtidigt visar figur 3.7 att andelen som uppger att Arbetsförmedlingen bidragit till att de fick det lediga jobbet har legat stabilt kring 26, 27 procent sedan 2011.

Lågutbildade uppger i högre utsträckning att de inte fått den hjälp och det stöd de behöver. Detsamma gäller för utomeuropeiskt födda. Andelen utomeuropeiskt födda har ökat i undersökningen över tid. Detta förklarar dock inte utvecklingen att en större andel uppger att de inte fått den hjälp de behöver. Även bland gymnasieutbildade och europeiskt födda finns det en negativ trend att fler uppger att de inte fått den hjälp och det stöd de behöver. Eftersom lämnatundersökningen riktar sig till de som fått arbete är det till stor del arbetssökande som står nära arbetsmarknaden som ingår i undersökningen. Dessa arbetssökande har i stor utsträckning varit hänvisade till eget jobbsökande under senare år. Arbetsförmedlingens stöd i form av insatser och program har varit prioriterade till de som bedöms stå långt ifrån arbetsmarknaden.

3.5.4 Jämförelse mellan arbetsförmedlingskontorens resultat

Riksrevisionen har jämfört arbetsförmedlingskontorens resultat när det gäller övergångar till utbildning och arbete för perioden 2004 till 2010.⁴⁸ 185 kontor ingår i analysen. De använde en så kallad DEA-modell (Data Envelopment Analysis) som används för att studera teknisk effektivitet. Med teknisk effektivitet avses förmågan att producera maximalt givet

⁴⁸ Riksrevisionen (2012).

mängden resurser. Effektiviteten mäts i relativa termer. Modellen fungerar så att de enheter som lyckas bäst givet mängden resurser blir referensenheter. Övriga enheter mäts i förhållande till dessa enheter. En enhet som använder lika mycket resurser men som producerar mindre jämfört med referensenheterna blir klassad som mindre effektivt.

Riksrevisionen kom fram till att spridningen i kontorens resultat var förhållandevis låg mellan 2004 och 2010. Det fanns en genomsnittlig förbättringspotential på knappt åtta procent givet resurserna. En förbättringspotential på åtta procent betyder att Arbetsförmedlingen hade haft åtta procents högre utflöde till arbete eller utbildning om alla kontor hade haft samma resultat som de kontor som hade flest övergångar till utbildning och arbete. Riksrevisionen konstaterar att förbättringspotentialen är låg i ett internationellt perspektiv, ofta ligger den mellan 10 och 30 procent.

Ytterligare 17 000 arbetssökande hade lämnat Arbetsförmedlingen för utbildning eller arbete år 2010 om alla kontor hade haft samma resultat som de kontor som hade flest övergångar. Skillnaderna i effektivitet mellan arbetsförmedlingskontoren beror inte på externa faktorer som lokal arbetsmarknad, sökandesammansättning eller näringsstruktur utan de beror på arbetssätt, organisation, ledning och styrning på det enskilda kontoret.

Arbetsförmedlingen har jämfört arbetsförmedlingskontorens resultat för perioden 2009 till 2012 med hjälp av samma modell som Riksrevisionen använde.⁴⁹ 164 kontor ingår i analysen.⁵⁰ Resultatet är liknande Riksrevisionens och visar på en genomsnittlig förbättringspotential på knappt åtta procent.

Ett avvikande resultat är dock att förbättringspotentialen för 2012 ökade till knappt 11 procent från att varit 6,4 procent året innan. År 2012 hade utflödet till utbildning och arbete kunnat vara 22 000 personer fler. En möjlig förklaring kan vara att Arbetsförmedlingen genomförde stora organisatoriska förändringar 2012 vilket kan ha tagit stora resurser i anspråk från förmedlingsarbetet på vissa kontor.

Arbetsförmedlingen har genomfört en studie för att identifiera hur skillnader i arbetssätt, organisation, ledning och styrning påverkar effektiviteten på kontoren.⁵¹ De faktorer som tydligt samvarierar med utflöde till arbete är om kontoren särskilt bevakar utvecklingen för omsättning till arbete, i vilken grad kontoren ger jobbförslag till de arbetssökande och hur ofta de följer upp de arbetssökandes sökaktivitet. Därefter följer faktorer som avser hur väl den externa samverkan med andra organisationer fungerar, om kontoret har en specialiserad

⁴⁹ Cheng m.fl. (2015).

⁵⁰ Kontorsförändringar över tid gör att inte fler kontor än så är med i analysen.

⁵¹ Sahin (2015).

direktservice, om arbetet med arbetsgivare är organiserat utifrån branschindelning, hur mycket tid kontoret lägger på matchningsarbetet och hur engagerad personalen är. Slutsatsen är att kontor med fokus på matchningsuppdraget i sitt arbets-, organisations- och ledningssätt bidrar till ett ökat utflöde till arbete.

3.5.5 Jämförelse mellan Arbetsförmedlingen och externa aktörer

Arbetsförmedlingen har sedan 2007 upphandlat matchningstjänster av externa leverantörer. Detta gör det möjligt att jämföra matchningsverksamhet i privat regi med verksamhet i offentlig regi. Privata företag och ideella organisationer kan skilja sig från den offentliga verksamheten bland annat vad gäller arbetsätt, kontaktnät, kunskap och erfarenhet. Eventuellt skulle de externa aktörerna kunna erbjuda de arbetssökande mer individuellt anpassade tjänster och service. Jämförelser mellan Arbetsförmedlingen och externa aktörer kan mäta effekten av dessa eventuella skillnader.

Benmarker med flera (2009) studerar jobbcoachning riktade till långtidsarbetslösa utrikes födda, långtidsarbetslösa ungdomar samt personer med nedsatt arbetsförmåga under 2007 och 2008. Samtliga arbetssökande hade yrken och utbildningar som var gångbara på arbetsmarknaden och de hade inte behov av program för att hitta ett arbete. Studien visar att de externa aktörerna hade högre personaltäthet och/eller att deras arbetsförmedlare lade mer av sin arbetstid på möten med de arbetssökande. Arbetssökande hos en extern aktör sökte betydligt fler arbeten än arbetssökande hos den offentliga förmedlingen. I genomsnitt fanns inga skillnader i sannolikheten att få ett jobb beroende på aktör. Sysselsättningssituationen för utrikes födda var dock något bättre för de som varit hos en extern aktör. En möjlig förklaring till detta är att de externa aktörerna för denna grupp bättre kunde förmedla kontakter med arbetsgivare.

Gartell (2011) studerar jobbcoachning för personer med relativt korta inskrivningstider (utanför garantierna) och jämför Arbetsförmedlingen med externa aktörer under 2009 men finner inga skillnader i sannolikheten att få ett arbete beroende på utförare.

Mellan 2009 och 2012 pågick en särskild satsning på jobbcoachning för korttidsarbetslösa. Jobbcoachningen skulle förstärka Arbetsförmedlingens ordinarie förmedlingsarbete och externa aktörer skulle användas som komplement för att göra arbetet mer diversifierat och för att ge bättre service. Liljeberg med flera (2012a) studerar den särskilda satsningen. De drar slutsatsen att de externa aktörerna aktiverar de arbetssökande i högre grad, de träffar sina arbetssökande oftare och ger dem mer stöd. Detta ger dock ingen större effekt på utflödet till arbete. Personer som coachats av externa aktörer och

personer som coachats av Arbetsförmedlingen får arbete i ungefär lika stor utsträckning.

4 Arbetsmarknadspolitiska insatser och program

För att öka förutsättningarna för de arbetssökande att få en anställning arbetar Arbetsförmedlingen med olika typer av program och insatser. Genom att se till att de arbetssökandes kompetens motsvarar arbetsgivarnas krav kan Arbetsförmedlingen förbättra arbetsmarknadens funktionssätt. Arbetsförmedlingen kan också påverka arbetskraftsdeltagandet genom att erbjuda de arbetssökande det stöd som krävs för att de ska stanna i arbetskraften.

Förberedande insatser riktar sig till arbetssökande som behöver förbereda sig för ett arbetsmarknadspolitiskt program, för studier eller ett arbete. Praktik syftar till att ge den arbetssökande yrkesorientering eller praktisk erfarenhet av ett yrke för att kunna behålla och stärka sin kompetens. Arbetsmarknadsutbildning syftar förutom att underlätta för den arbetssökande att få ett arbete också till att lösa arbetsgivarnas rekryteringsproblem och att motverka brist på arbetskraft. Programmet är således ett viktigt verktyg för att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt. Stöd till start av näringsverksamhet innebär att arbetssökande som bedöms ha en lönsam affärsidé och förmåga att driva ett företag får aktivitetsstöd för att starta eget.

Tanken är att i huvudsak erbjuda program till personer som står långt ifrån arbetsmarknaden. Deltagande i program kan medföra en minskad sökaktivitet och att personen därmed blir kvar i programmet i stället för att gå ut i arbete. Risken för denna så kallade inlåsnings effekt är särskilt stor för arbetssökande som står nära arbetsmarknaden och har goda chanser att få ett arbete. Eftersom arbetsmarknadsutbildning syftar till att lösa rekryteringsbehov hos arbetsgivare kan det därför i vissa fall vara motiverat att även arbetssökande som inte riskerar långvarig arbetslöshet deltar i programmet.

Arbetsförmedlingen utvärderar årligen effekterna av att delta i arbetspraktik, arbetsmarknadsutbildning och stöd till start av näringsverksamhet och skattningarna av effekterna presenteras i detta kapitel.⁵² I utvärderingarna inkluderas bara personer som inte tidigare deltagit i program för att kunna separera effekten av att delta i det aktuella programmet från deltagande i andra program.⁵³ Vikström (2015) studerar deltagande i sekvenser av program mellan 1999 och 2006 och drar slutsatsen att effekten för första- och andragångsdeltagare är mycket olika. Ett första deltagande i arbetspraktik respektive arbetsmarknadsutbildning leder till kortare tid i arbetslöshet. Ytterligare arbetspraktik respektive arbetsmarknadsutbildning leder dock till längre

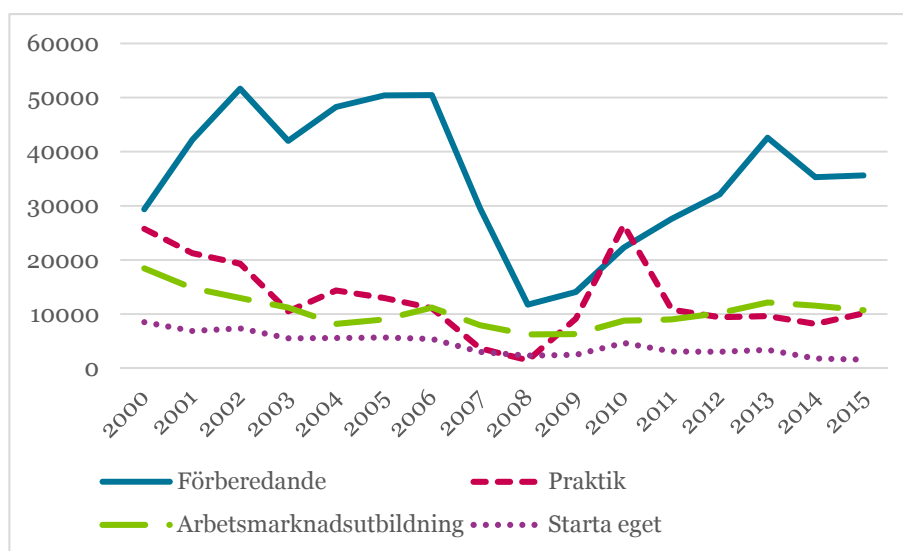
⁵² Se Gartell m.fl. (2013) för en utförlig beskrivning av hur effekterna av programmen har beräknats.

⁵³ Restriktionen innebär att deltagande i program inom garantierna inte ingår i Arbetsförmedlingens årliga utvärderingar.

tid i arbetslöshet. Detta resultat tyder på att de effekter Arbetsförmedlingen redovisar årligen skulle vara lägre om även andragångsdeltagare i program inkluderades. Ett undantag enligt Vikström är deltagande i arbetspraktik relativt snart efter en arbetsmarknadsutbildning som kan leda till kortare tid i arbetslöshet. Arbetsmarknadsutbildning följt av praktik gör att den arbetssökande skaffar sig erfarenhet inom yrket direkt efter utbildningen vilket kan leda till en snabbare etablering på arbetsmarknaden.

Figur 4.1 visar volymerna i förberedande insatser, praktik, arbetsmarknadsutbildning och stöd till start av näringsverksamhet.

Figur 4.1 Antal inskrivna arbetssökande fördelade på förberedande insatser, praktik, arbetsmarknadsutbildning och stöd till start av näringsverksamhet, kvarstående per månad, genomsnitt per år, 2000–2015.

Not: Före 2007 baseras statistiken på skat-koder, från 2007 och framåt på beslut. Insatser inom UGA och JOB är fördelade på respektive insats. Insatser för ungdomar åren 2000 till 2008 i ungdomsgarantin och det kommunala ungdomsprogrammet har inte gått att fördela.

Källa: Arbetsförmedlingen.

Volymerna i förberedande insatser var i genomsnitt drygt 40 000 per år mellan 2000 och 2007. År 2008 skedde en kraftig minskning, framför allt inom den förberedande insatsen aktiviteter inom vägledning och platsförmedling. Minskningen behöver inte spegla en verklig förändring utan kan bero på ändrad statistikföring. Insatsen var vanlig i aktivitetsgarantin som ersattes av jobb- och utvecklingsgarantin 2007. Från 2008 har antalet deltagare i förberedande insatser ökat. Antalet deltagare i praktik minskade successivt under början av 2000-talet för att öka kraftigt under 2010, vilket var en följd av ändrade direktiv från regeringen på grund av konjunkturedgången under finanskrisen. Sedan 2011 är antalet deltagare ungefär 10 000 per år. Volymerna i arbetsmarknadsutbildning har uppgått till 10 000 de senaste åren. Stöd till start av näringsverksamhet har minskat under perioden, från knappt 10 000 deltagare till knappt 2 000 under senare år.

Utbildningskontrakt är en ny arbetsmarknadspolitisk insats för att minska ungdomsarbetslösheten som infördes i augusti 2015. Syftet med insatsen är att unga ska påbörja eller återgå till studier för att få gymnasieexamen. Utbildningskontraktet är en överenskommelse mellan Arbetsförmedlingen, kommunen och individen. Antalet deltagare under 2015 var mycket lågt eftersom det först i slutet av året fanns tecknade överenskommelser och visas därför inte i figur 4.1.

4.1 Prioritering till program

Arbetsförmedlingen ska förhindra långtidsarbetslöshet och behöver därför identifiera personer som står långt ifrån arbetsmarknaden och har särskilda behov av stöd för att hitta ett arbete. Genom att erbjuda dessa arbetssökande arbetsmarknadspolitiska program kan arbetslöshetstiderna kortas. Nedan beskrivs i vilken grad Arbetsförmedlingen prioriterar arbetssökande som bedöms stå långt ifrån arbetsmarknaden till program.

Det är inte säkert att prioritering till program enbart grundar sig på sakliga bedömningar av de arbetssökandes behov av program. Det är möjligt att arbetsförmedlarna också särbehandlar eller diskriminerar arbetssökande beroende på andra faktorer. En studie som undersöker arbetsförmedlarnas prioritering till program utifrån icke-kognitiva egenskaper som de arbetssökandes utseende och tal tas upp i detta avsnitt.

4.1.1 Arbetsförmedlarnas prioritering till tidiga insatser beroende på bedömd risk för långtidsarbetslöshet

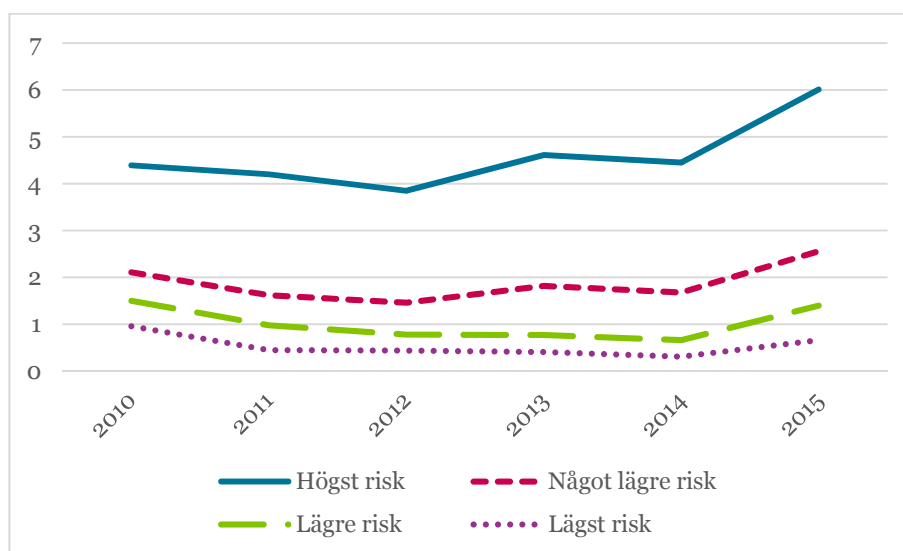
Figur 4.2 visar andelen arbetssökande som påbörjat ett program med aktivitetsstöd tidigt (inom 90 dagar), uppdelat på bedömd risk för långtidsarbetslöshet. Risker för långtidsarbetslöshet beräknas med hjälp av en statistisk modell som tar hänsyn till en mängd information som visat sig ha betydelse för risken att bli långtidsarbetslös som tidigare arbetslöshet, utbildningsnivå, födelseland, eventuell funktionsnedsättning etcetera.⁵⁴ Den fjärdedel av de arbetssökande som har högst risk för långtidsarbetslöshet enligt modellen benämns "högst risk" i figuren, den fjärdedel med näst högst risk benämns "något lägre risk" och så vidare. Risker för långtidsarbetslöshet beräknas vid tidpunkten för inskrivning på Arbetsförmedlingen, därefter följs de

⁵⁴ Den statistiska modellen är densamma som används för bedömningsstödet. Med långtidsarbetslöshet avses här arbetslöshet som varar i mer än sex månader. Analysen bygger på samtliga personer i åldern 25-64 år som skrevs in som arbetssökande på Arbetsförmedlingen under perioden januari-juni respektive år från och med 2010. Eftersom särskilda regler gäller för ungdomar under 25 år har dessa uteslutits.

arbetssökande upp under 90 dagar för att beräkna andelen som fått ett program med aktivitetsstöd.

Som framgår av figur 4.2 ökar andelen som får ett program tidigt med den bedömda risken att bli långtidsarbetslös. I den grupp som har den största risken för långtidsarbetslöshet är andelen som har påbörjat ett program högst. År 2015 har 6 procent av dem med högst risk för långtidsarbetslöshet påbörjat ett program inom tre månader. För dem med lägst risk är motsvarande andel mindre än en procent. Andelen som tidigt får ett program har ökat för samtliga grupper under 2015.

Figur 4.2 Andel nyinskrivna som påbörjat ett program med aktivitetsstöd inom 90 dagar uppdelat på bedömd risk för långtidsarbetslöshet, 2010–2015, procent.

Not: Analysen baseras på nyinskrivna under första halvåret respektive år.

Källa: Arbetsförmedlingen.

Mellan 2012 och 2014 arbetade Arbetsförmedlingen enligt riktlinjer som angav att de som löpte hög risk för långtidsarbetslöshet skulle kunna ta del av programinsatser och/eller fördjupade förmedlingsinsatser tidigare i arbetslöshetsperioden. I januari 2012 började arbetsförmedlarna använda bedömningsstödet som ett hjälpmedel för att bedöma vilka arbetssökande som har en hög risk för långtidsarbetslöshet.

Bedömningsstödet skulle också bidra till en mer likvärdig bedömning av vilka personer som är i behov av tidiga insatser. I figuren går det inte att utläsa någon särskild förändring i prioriteringen till tidiga insatser år 2012. Prioriteringen ser ungefär likadan ut som året innan. Under 2013 och 2014 prioriteras gruppen med högst risk för långtidsarbetslöshet något mer än under tidigare år. År 2015 ökar andelen som tagit del av program tidigt för alla grupper, men ökningen är störst för dem med högst bedömd risk för långtidsarbetslöshet.

Regnér och Söderström (2015) har utvärderat arbetssättet med tidiga insatser. De konstaterar att arbetssättet medförde att personer med hög

risk för långtidsarbetslöshet fick fler programinsatser tidigare i arbetslöshetsperioden och fler kontakter med sin arbetsförmedlare. De fick också andra typer av insatser, mer arbetslivsinriktad rehabilitering och mindre arbetspraktik och subventionerade anställningar för personer med funktionsnedsättning. Förändringarna är dock relativt små. Utvärderingen visar också att arbetsförmedlarna redan innan det förändrade arbetssättet, började rikta insatserna till personer med hög risk för långtidsarbetslöshet. Regnér och Söderström finner vidare att likvärdigheten inte ökade med det nya arbetssättet, skillnaderna i bedömningen av behov mellan kontor var små redan innan det nya arbetssättet infördes. Slutligen finner de att det nya arbetssättet inte påverkade övergången till arbete för personer med hög risk för långtidsarbetslöshet. Författarna menar att det inte är förvånande eftersom förändringarna avseende både programinsatser och antalet kontakter var små. Ökningen i programdeltagande var dessutom koncentrerad till program av förberedande och rehabiliterande karaktär och inte till program som syftar till övergång till arbete på kort sikt.

4.1.2 Arbetsförmedlarnas prioritering till program beroende på stereotypa uppfattningar om utseende

Arai med flera (2016) har undersökt hur arbetsförmedlare prioriterar mellan olika arbetssökande utifrån icke-kognitiva egenskaper när de fattar beslut om programdeltagande. Drygt 400 arbetsförmedlare deltog i ett experiment där en del gick ut på att undersöka hur arbetsförmedlarna kopplar egenskaper till utseenden. Resultaten visar att personer som uppfattas ha ett stereotypiskt svenskt utseende ses som mer ordentliga, mogna, trevliga, ambitiösa och bildade. I den andra delen av experimentet fick arbetsförmedlarna rekommendera en av två arbetssökande till en arbetsmarknadsutbildning. I experimentet prioriterade arbetsförmedlarna arbetssökande med utländsk brytning till program. Manliga arbetsförmedlare prioriterade dock i högre utsträckning arbetssökande som uppfattades ha ett stereotypiskt svenskt utseende till arbetsmarknadsutbildning. Detta gällde både i valet mellan två manliga arbetssökande och två kvinnliga arbetssökande.

Författarna tolkar resultaten i studien som en indikation på att manliga arbetsförmedlare diskriminerar när de rekommenderar arbetssökande till program. Författarna hittar inte någon annan förklaring till de manliga arbetsförmedlarnas beteende. Resultaten i studien är snarlika de som hittas i studier som mäter sannolikheten att bli kallad till arbetsintervju beroende på svenskklingande respektive arabiskklingande namn. Resultaten överensstämmer också med flertalet tidigare studier som visar att män är överrepresenterade bland de som har ett diskriminerande beteende utifrån etnisk bakgrund.⁵⁵

⁵⁵ Fershtman och Gneezy (2001) och Ahmed (2009).

Studiens resultat ger en tydlig signal om att arbetsförmedlare behöver ges ökad kunskap om förekomsten av stereotypa uppfattningar om vissa grupper av arbetssökande och hur detta kan påverka de beslut de tar.⁵⁶

4.2 Förberedande insatser

Förberedande insatser riktar sig till arbetssökande som behöver förbereda sig för att kunna ta del av ett arbetsmarknadspolitiskt program, studier eller ett arbete. Många av insatserna riktar sig till personer med funktionsnedsättning och innehåller rehabilitering. Dessa insatser beskrivs först tillsammans med en granskning av Arbetsförmedlingens arbete med arbetslivsinriktad rehabilitering samt en utvärdering av ett förstärkt samarbete mellan Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. Därefter beskrivs insatsen förberedande eller orienterande utbildningar kort och slutligen beskrivs studiemotiverande kurser på folkhögskola tillsammans med en utvärdering av dessa.

Arbetslivsintroduktion upphörde i april 2016 med anledning av riksdagens beslut att ta bort den bortre tidsgränsen i sjukförsäkringen. Syftet med programmet var att utreda och kartlägga behovet av fortsatta insatser på Arbetsförmedlingen. Under 2015 deltog knappt 4 000 personer. Deltagarna var i större utsträckning äldre, inrikes födda, kvinnor och högutbildade och hade en funktionsnedsättning jämfört med samtliga som deltog i program.

I februari 2016 infördes en ny insats, kartläggning, vägledning och rehabilitering som ersatte de tre tidigare insatserna aktiviteter inom vägledning och platsförmedling, fördjupad kartläggning och vägledning samt arbetslivsinriktad rehabilitering.⁵⁷ 2015 deltog knappt 17 000 personer i genomsnitt per månad i dessa insatser. Deltagarna var i lägre utsträckning unga jämfört med samtliga som deltog i program, medan fler var inrikes födda, kvinnor och personer med funktionsnedsättning.

Laun och Skogman Thoursie (2014) har granskat Arbetsförmedlingens arbete med arbetslivsinriktad rehabilitering genom en jämförelse av Arbetsförmedlingens resultat med privata aktörers resultat under åren 2008 till 2010.⁵⁸ Granskningen visar att det inte finns några skillnader i sannolikheten att återgå till arbete för personer med långvarig sjukfrånvaro beroende på om det är Arbetsförmedlingen eller privata aktörer som utför rehabiliteringen. Arbetsförmedlingen är lika effektiv som de privata aktörerna.

Under 2012 och 2013 genomförde Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan ett gemensamt fältexperiment för att utvärdera ett

⁵⁶ Se också Larsson (2015).

⁵⁷ Platsförmedlingsinsatser inom den tidigare insatsen aktiviteter inom vägledning och platsförmedling ingår inte i den nya insatsen.

⁵⁸ Laun och Skogman Thoursie (2014).

förstärkt samarbete kring utrednings- och uppföljningsinsatser.⁵⁹ Sjukskrivna personer som inte varit sjukskrivna längre än ett år ingick i experimentet. Individerna i försöksgruppen kallades till en gemensam kartläggning tidigt medan deltagarna i kontrollgruppen kallades tre månader senare. Studien visar att det förstärkta samarbetet har en positiv effekt på övergången till arbete och studier, men endast för kvinnor. Individer i försöksgruppen har också tidigare övergångar till sjuk- och aktivitetsersättning jämfört med individer i kontrollgruppen.

Förberedande eller orienterande utbildningar avser bland annat yrkesorientering, kartläggning för att fastställa utbildningsplan inför arbetsmarknadsutbildning, yrkessvenska, validering, nivåtest samt grundläggande utbildningar som förberedelse inför programmet start av näringsverksamhet. Drygt 18 000 personer deltog per månad under 2015. Fler var utrikes födda, 25–44 år och lågutbildade jämfört med samtliga som deltog i program, färre hade en funktionsnedsättning.

Studiemotiverande kurser på folkhögskola är en arbetsmarknadspolitisk insats riktad till personer som saknar slutbetyg från grundskolan eller gymnasiet. Syftet med insatsen är att motivera deltagarna att påbörja eller återgå till reguljär utbildning. Kurserna kan vara av orienterande, repeterande och motivationshöjande karaktär. Träning i studieteknik med inriktning på kärnämnen som samhällskunskap, svenska, engelska och matematik är centrala. Insatsen har utvärderats.⁶⁰ Målgruppen 16–24 år studeras under åren 2010–2012. Av utvärderingen framgår att de studiemotiverande kurserna medför att fler påbörjar reguljär utbildning. Omkring 20 procentenheter fler i deltagargruppen än jämförelsegruppen påbörjar studier. Däremot är det en lägre andel av deltagarna som går till arbete, ungefär 13 procentenheter färre. Kurserna motiverar deltagarna till fortsatta studier snarare än till jobbsökande. Effekterna när det gäller övergång till reguljär utbildning är lägre för unga med funktionsnedsättning och för personer som är födda utomlands.

4.3 Praktik

Arbetsförmedlingens praktikprogram består av insatserna arbetspraktik, prova på-platser och praktisk kompetensutveckling. Arbetspraktik syftar till att ge den arbetssökande yrkesorientering eller praktisk erfarenhet av ett yrke för att kunna behålla och stärka sin yrkeskompetens. Prova på-plats ger arbetssökande med begränsad erfarenhet av svenskt arbetsliv en möjlighet att tidigt få kontakt med arbetslivet i Sverige inom områden som överensstämmer med deras utbildning och erfarenhet. Praktisk kompetensutveckling är främst till för de som behöver behålla kontakten med arbetslivet. Praktiken varar upp till sex månader. Bland deltagarna

⁵⁹ Försäkringskassan (2014).

⁶⁰ Arbetsförmedlingen (2015a).

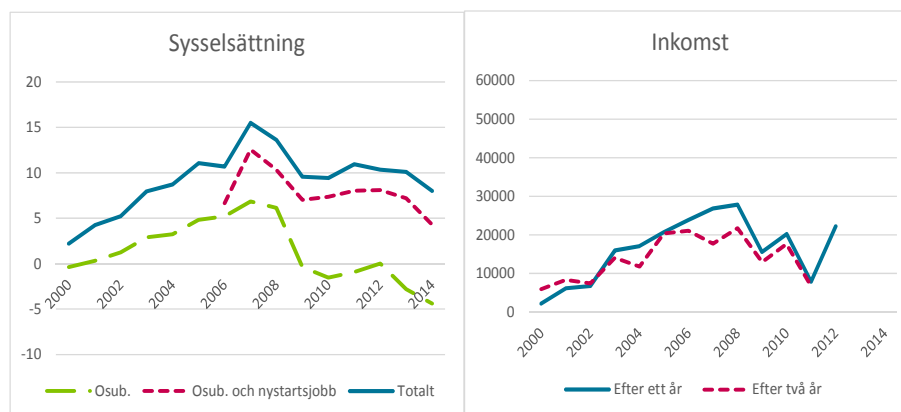
2015 var utrikes födda något överrepresenterade jämfört med samtliga som deltog i program.

I den vänstra delen av figur 4.3 visas effekten av arbetspraktik som skillnaden mellan deltagargrupp och jämförelsegrupp i andelen som har arbete ett år efter programstart. Eftersom effekterna mäts ett år efter programstart finns resultat nu för deltagare under 2014. Den högra delen av figuren visar effekten på årsinkomsten ett respektive två år efter programstart.

För osubventionerat arbete var de skattade effekterna av arbetspraktik små i början av 2000-talet. Därefter ökade effekterna under en rad år fram till 2007. För arbetssökande som påbörjade arbetspraktik 2007 och 2008 uppgick de skattade effekterna till omkring sex, sju procentenheter. Det betyder att sex, sju procentenheter fler av de som deltagit i arbetspraktik fick ett osubventionerat arbete jämfört med de som inte deltagit i arbetspraktik. Att arbetspraktik har uppvisat små men positiva effekter stämmer väl överens med resultaten från tidigare studier.⁶¹

Under åren 2009–2014 var andelen som fått ett osubventionerat arbete ett år efter programstart något lägre för de som deltagit i arbetspraktik jämfört med de som inte deltagit i arbetspraktik.

Figur 4.3 Effekter av arbetspraktik. Skillnad mellan programdeltagare och jämförelsegrupp i andel som har arbete (procentenheter) respektive skillnad i årsinkomst (kronor).

Not: Skillnaden i andelen som har arbete visas för osubventionerat arbete, för osubventionerat arbete och nystartsjobb samt för arbete totalt (osubventionerat, nystartsjobb eller arbete med stöd). Arbetsförmedlingen har bara tillgång till inkomstuppgifter fram till 2013.

Källa: Arbetsförmedlingen.

Figuren visar vidare att effekten av arbetspraktik blir högre om även nystartsjobb räknas som ett positiv utfall. Andelen som fått ett osubventionerat arbete eller ett nystartsjobb var högre bland de som deltagit i arbetspraktik än bland de personer som ingick i

⁶¹ Se Riksrevisionen (2010b) för en genomgång av tidigare svenska och internationella studier och Forslund m.fl. (2013).

jämförelsegruppen. Under 2007–2008 fick drygt tio procentenheter fler av programdeltagarna ett osubventionerat arbete eller ett nystartsjobb, och under 2009–2013 var det omkring sju, åtta procentenheter fler. 2014 har effekten sjunkit till fyra procentenheter. När även andra subventionerade anställningar inkluderas, förutom nystartsjobb, ökar effekten av arbetspraktik ytterligare några procentenheter. När det gäller effekten på årsinkomst återfinns samma mönster. Effekten av arbetspraktik var liten i början av 2000-talet. Därefter ökade effekten under en rad år fram till 2008 om vi studerar inkomsteffekter ett år efter programstart. För de arbetsökande som påbörjade arbetspraktik 2007 och 2008 uppgick de skattade effekterna avseende årsinkomst till drygt 25 000 kronor. De som deltagit i arbetspraktik hade i genomsnitt drygt 25 000 kronor mer i årsinkomst efter ett år jämfört med de som inte deltagit i arbetspraktik. Separata effektskattningar för kvinnor och män visar att det inte är någon större skillnad mellan könen.

Gerdes (2015) studerar effekterna av att delta i arbetspraktik för arbetsökande med en funktionsnedsättning under åren 2000–2013. Effekterna är något mer positiva för personer med funktionsnedsättning när det gäller arbete totalt jämfört med figuren ovan. Däremot är det sämre resultat för osubventionerade arbeten respektive osubventionerade arbeten och nystartsjobb.

Sammanfattningsvis har praktikdeltagarna fått framför allt nystartsjobb men även andra subventionerade arbeten i större utsträckning än de personer som inte deltagit i arbetspraktik. Det är möjligt att nystartsjobben har trängt undan osubventionerade arbeten. De som fått ett nystartsjobb skulle kanske ha fått ett osubventionerat arbete om inte nystartsjobben funnits. Att praktikdeltagarna fått subventionerade anställningar i större utsträckning än jämförelsegruppen behöver inte betyda att det var praktiken i sig som ledde till en anställning. Anställningen kan vara ett resultat av utökade förmedlingsinsatser från Arbetsförmedlingens sida. Eftersom arbetspraktik sker på en arbetsplats har Arbetsförmedlingen bättre möjligheter att informera både arbetsgivaren och den arbetsökande om möjligheterna till subventionerade anställningar när arbetspraktiken upphör.

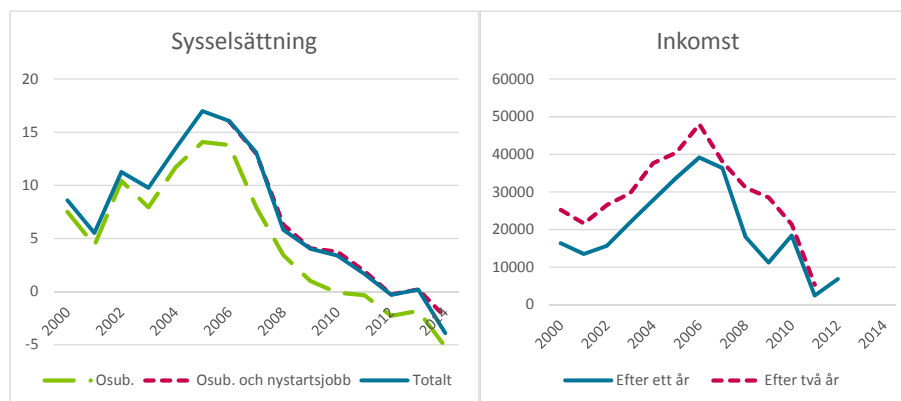
4.4 Arbetsmarknadsutbildning

Arbetsmarknadsutbildning är en yrkesinriktad utbildning som syftar till att öka de arbetsökandes möjligheter att få ett arbete samt att underlätta för arbetsgivarna att få arbetskraft med lämplig kompetens. Utbildningen varar normalt som längst sex månader, men undantag får göras om det krävs för att individen ska uppnå syftet med utbildningen. Under de senaste åren har utbildningar inom transport, hantverksarbete inom tillverkning, kundservice, kontor/lager samt vård och omsorg varit vanligast. Deltagarna under 2015 var i lägre utsträckning personer med

funktionsnedsättning och kvinnor jämfört med samtliga som deltog i program, medan fler var 25–44 år och utrikes födda.

I figur 4.4 visas effekterna av arbetsmarknadsutbildning. Att delta i arbetsmarknadsutbildning ökade möjligheterna att få ett osubventionerat arbete fram till 2008. Därefter har effekterna av programmet varit små och under senare år obefintliga eller till och med negativa. Progameffekterna för arbetsmarknadsutbildning uppvisar därmed samma mönster som effekterna av arbetspraktik, även om nivåerna skiljer sig åt. Resultaten stämmer väl överens med resultaten från tidigare studier.⁶²

Figur 4.4 Effekter av arbetsmarknadsutbildning. Skillnad mellan programdeltagare och jämförelsegrupp i andel som har arbete (procentenheter) respektive skillnad i årsinkomst (kronor).

Not: Skillnaden i andelen som har arbete visas för osubventionerat arbete, för osubventionerat arbete och nystartsjobb samt för arbete totalt (osubventionerat, nystartsjobb eller arbete med stöd). Arbetsförmedlingen har bara tillgång till inkomstuppgifter fram till 2013.

Källa: Arbetsförmedlingen.

När subventionerade arbeten inkluderas blir effekten av programmet något högre än för enbart osubventionerade arbeten. Sedan nystartsjobben infördes 2007 utgör dessa skillnaden i effekt. För åren 2012–2014 bidrar dock inte inkludandet av subventionerade arbeten till att effekten av arbetsmarknadsutbildningen blir positiv. För år 2014 är den till och med negativ. När det gäller effekten på inkomst ses en stigande trend fram till 2006. Därefter minskar skillnaden i inkomst mellan deltagargrupp och jämförelsegrupp. Effekten på inkomsten två år efter programstart är högre än efter ett år.

Under senare år har kvinnor varit underrepresenterade i arbetsmarknadsutbildning. Separata effektskattningar för kvinnor och män visar att det inte är någon större skillnad mellan könen med undantag för åren 2012 och 2013. För kvinnor är effekten av

⁶² Okeke (2005) och de Luna m.fl. (2008) har studerat effekterna av arbetsmarknadsutbildning åren 2003 respektive 2002–2004.

arbetsmarknadsutbildning mer negativ dessa år. Det skulle kunna bero på att kvinnor till stor del deltog i utbildningar inom serviceyrken där det inte föreligger någon brist på arbetskraft.

Regnér (2014) och Gerdes (2015) undersöker effekten av arbetsmarknadsutbildning för arbetssökande med funktionsnedsättning. Rent allmänt är effekten av att delta i arbetsmarknadsutbildning positiv för personer med funktionsnedsättning. Gerdes (2015) studerar effekterna under åren 2000–2013. Effekterna är liknande dem för samtliga deltagare enligt figur 4.4 och vissa år är effekterna något bättre för personer med funktionsnedsättning, effekterna blir aldrig negativa eller noll.

Att arbetsmarknadsutbildning inte längre leder till att deltagarna får arbete i större utsträckning än personer som inte deltagit i programmet kan bero på flera olika saker.⁶³ För det första har Arbetsförmedlingen haft ett tydligare uppdrag att prioritera arbetssökande som står långt ifrån arbetsmarknaden. Arbetsmarknadsutbildning användes inte enbart för att utbilda arbetssökande till yrken där det råder brist på arbetskraft, programmet användes i viss mån också för att rusta personer som står långt ifrån arbetsmarknaden. Det kan ha lett till att vissa deltagare inte har kunnat dra nytta av programmet för att få ett arbete efter slutförd utbildning. I en fördjupad analys av de minskade effekterna av arbetsmarknadsutbildning konstateras att det särskilt är för personer födda i ett land utanför Europa som effekterna varit sämre under senare år.⁶⁴ Koordinering av arbetsmarknadsutbildning med andra insatser, som förberedande yrkessvenska eller validering av meriter, har varit bristfällig.

För det andra hade arbetsmarknadsutbildningen under åren 2000 till 2007 som mål att 70 procent av deltagarna skulle ha ett arbete inom 90 dagar efter avslutad utbildning. Detta medförde förmodligen att arbetsförmedlarna under dessa år i större utsträckning försökte identifiera arbetssökande som skulle gynnas av utbildningen. Arbetsförmedlingen kan också ha varit mer selektiv med vilka utbildningar som erbjöds. Det förekom också att arbetsförmedlarna matchade deltagare mot arbetsgivare redan under utbildningen.⁶⁵

För det tredje har de nya upphandlingsrutinerna ännu inte implementerats fullt ut och på grund av implementeringsproblem kan effekterna ha försämrats. Fram till och med år 2007 ansvarade länsarbetsnämnderna för upphandling av arbetsmarknadsutbildning. Därefter har upphandlingen skett centralt från huvudkontoret i Stockholm. Riksrevisionen (2015) menar att Arbetsförmedlingen behöver utveckla behovsanalysen på lokal nivå och genomföra mindre omfattande

⁶³ Se Johansson och Löfgren (2015) för vidare diskussion.

⁶⁴ Arbetsförmedlingen (2014).

⁶⁵ Arbetsförmedlingen (2014).

regionala upphandlingar för att arbetsmarknadsutbildningen bättre ska kunna anpassas till behoven.

Som en del av arbetet med att öka effekten av arbetsmarknadsutbildning har Arbetsförmedlingen sett över upphandlingsförfarandet och stöd- och matchningsinsatserna för deltagarna. Handläggarsstödet har också ändrats så att det nu tydligare framgår att rekryteringen till bristyrkesutbildningar ska ske utifrån den arbetssökandes möjligheter att tillgodogöra sig utbildningen. Sedan augusti 2014 kan även arbetssökande som inte riskerar att bli långtidsarbetslösa delta i programmet för att snabbt lösa arbetsgivarnas rekryteringsproblem.

För att arbetsmarknadsutbildningen ska uppnå sitt syfte att underlätta för den arbetssökande att få ett arbete och att motverka brist på arbetskraft behöver effekten av programmet öka. Viktiga åtgärder är att bättre anpassa utbildningen till arbetsgivarnas behov och att se till att bara arbetssökande som kan dra nytta av programmet deltar.

4.5 Stöd till start av näringsverksamhet

Stöd till start av näringsverksamhet innebär att arbetssökande som startar ett företag får aktivitetsstöd, vanligtvis under högst sex månader. Stödet lämnas endast till de som bedöms ha en lönsam affärsidé och förmåga att driva ett företag. Deltagarna utgör därmed en starkt selekterad grupp. Fler män än kvinnor får stöd, personer med funktionsnedsättning är klart underrepresenterade⁶⁶ och utbildningsnivån bland sökande som får stöd till start av näringsverksamhet är hög. Utrikes födda är underrepresenterade.

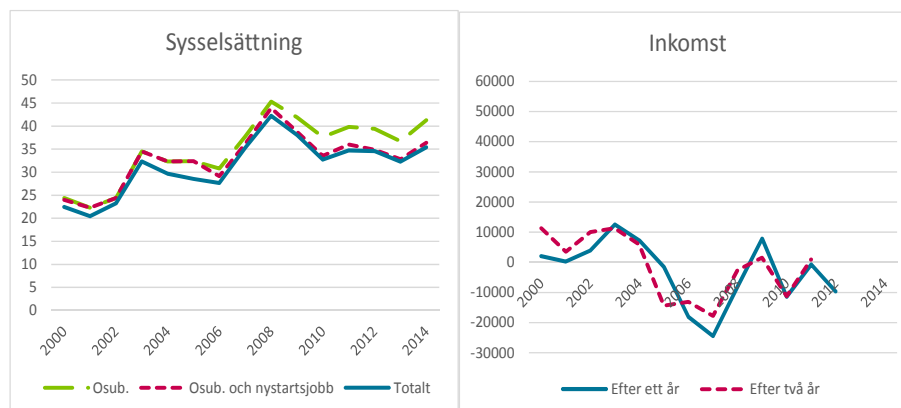
Sysselsättningseffekten av programmet är störst för osubventionerade arbeten och något lägre när även subventionerade anställningar inkluderas (figur 4.5). Deltagarna får därmed en subventionerad anställning i mindre utsträckning än jämförelsepersonerna.

Under de senaste åren har effekterna för osubventionerade arbeten uppgått till ungefär 40 procentenheter. En så stor skillnad mellan deltagare och jämförelsegrupp är i linje med tidigare forskning.⁶⁷ En jämförelse av programdeltagarnas och jämförelsegruppens inkomster visar att deltagare i programmet inte har högre inkomster trots att de är sysselsatta i mycket högre grad. En förklaring är att deltagarna är sysselsatta i egna företag, men att de har låga inkomster från sin verksamhet.

⁶⁶ Personer med funktionsnedsättning kan få särskilt stöd till start av näringsverksamhet och är trots detta alltså underrepresenterade.

⁶⁷ Forslund m.fl. (2011).

Figur 4.5 Effekter av start av näringsverksamhet. Skillnad mellan programdeltagare och jämförelsegrupp i andel som har arbete (procentenheter) respektive skillnad i årsinkomst (kronor).

Not: Skillnaden i andelen som har arbete visas för osubventionerat arbete, för osubventionerat arbete och nystartsjobb samt för arbete totalt (osubventionerat, nystartsjobb eller arbete med stöd). Arbetsförmedlingen har bara tillgång till inkomstuppgifter fram till 2013.

Källa: Arbetsförmedlingen.

Riksrevisionen (2012) har jämfört skillnaden i sysselsättning mellan inrikes och utrikes födda deltagare i stöd till start av näringsverksamhet under 2003. Studien visar att stödet har positiva effekter på sysselsättningen, men att effekten är något lägre för utrikes födda än för inrikes födda. Även här konstateras att deltagarna har låga inkomster från sin verksamhet. Detta gäller särskilt utlandsfödda kvinnor.

4.6 Ramprogrammen jobbgaranti för ungdomar och jobb- och utvecklingsgarantin

Ramprogrammen jobbgaranti för ungdomar (UGA) och jobb- och utvecklingsgarantin (JOB) infördes 2007. Programmen är till för de som varit ifrån arbetsmarknaden en längre tid. Inom garantierna kan de arbetsökande delta i till exempel jobsökaraktiviteter, förberedande insatser, arbetsträning, praktik, arbetsmarknadsutbildning och start av näringsverksamhet. Fram till i februari 2016 var JOB indelad i tre olika faser, vilket styrde aktivitetsnivå och insatser inom programmet. Förändringen innebär att den arbetsmarknadspolitiska bedömningen i stället blir avgörande för vad deltagaren får ta del av.

Figur 4.6 visar volymerna i programmen. År 2010 var antalet deltagare i UGA som högst, därefter har antalet minskat successivt till följd av det förbättrade arbetsmarknadsläget. Drygt 27 000 deltog i UGA i genomsnitt per månad under 2015. Antalet deltagare i JOB har ökat år för år sedan programmet infördes, de senaste åren har antalet deltagare varit över 100 000 i genomsnitt per månad. Deltagare i JOB står generellt sett längre ifrån arbetsmarknaden än deltagare i UGA och kan inte på samma sätt dra nytta av det förbättrade arbetsmarknadsläget.

Figur 4.6 Antal deltagare i jobbgaranti för unga (UGA) och jobb- och utvecklingsgarantin (JOB), kvarstående per månad, genomsnitt per år, 2007–2015.

Källa: Arbetsförmedlingen.

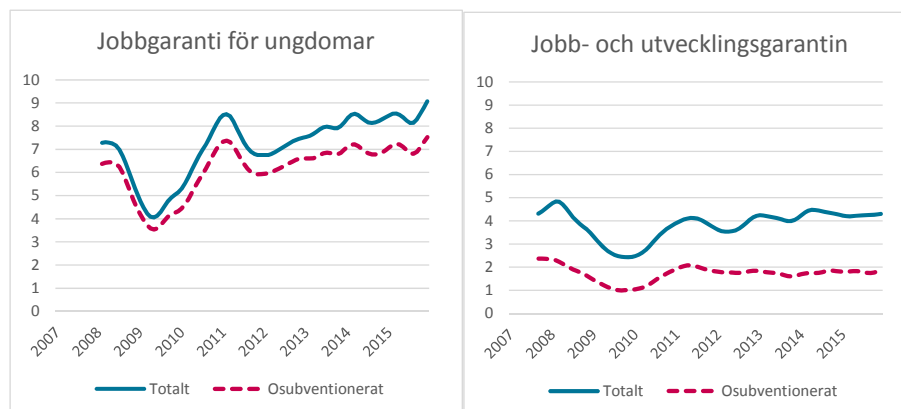
Aktivitetsgraden i programmen för arbetsplatsförlagda aktiviteter som till exempel praktik, deltidsarbete, arbetsträning eller utbildning uppgår till 40 procent 2015. Under 2014 var aktivitetsgraden något högre.

Figur 4.7 visar andelen deltagare i garantiprogrammen som fått arbete varje månad.⁶⁸ Under finanskrisen sjönk andelen som fått ett arbete med ungefär tre procentenheter för deltagarna i UGA (se den vänstra delen av figuren). Utflödet till arbete ökade sedan för att nå en topp 2011 för att återigen minska något. Sedan 2012 har utflödet till arbete ökat trendmässigt. För deltagare i JOB är andelen som får arbete varje månad lägre än för deltagare i UGA (se den högra delen av figuren). Utflödet till arbete i JOB minskade också under finanskrisen, men till skillnad från i UGA är utflödet fortfarande lägre än före krisen. Utflödet till subventionerade anställningar i JOB har ökat trendmässigt sedan 2010.

Andelen som får arbete varje månad kan tolkas som en jobbchans, chansen för en arbetssökande att få ett arbete under en given månad. Jobbchansen för deltagare i UGA ligger nu på den högsta nivån sedan programmet startade, 9 procent får ett arbete varje månad. Drygt 4 procent av deltagare i JOB får nu ett jobb varje månad.

⁶⁸ Måttet avser att mäta chansen att få ett arbete för en genomsnittlig arbetssökande som är inskriven vid Arbetsförmedlingen. Antalet personer som fått ett subventionerat eller ett osubventionerat arbete varje månad relateras till summan av antalet inskrivna vid månadens början och halva inflödet av nytilkomna arbetssökande under månaden. I utflödet ingår alla slags arbeten, även deltidsarbete och timanställningar.

Figur 4.7 Andel deltagare i jobbgaranti för ungdomar (UGA) respektive jobb- och utvecklingsgarantin (JOB) som varje månad fått ett arbete totalt (ett osubventionerat eller ett subventionerat arbete) respektive ett osubventionerat arbete, säsongsrensade månadsdata, 2007–2015, procent.

Källa: Arbetsförmedlingen.

Eftersom samtliga skrivs in i ramprogrammen är det svårt att identifiera lämpliga jämförelsegrupper och därmed utvärdera insatserna. Deltagare i UGA har dock jämförts med något äldre personer som inte skrivits in i UGA. I Hall och Liljeberg (2011) studeras de ungdomar som skrevs in i programmet 2008–2009. Resultaten visar att programmet hade en positiv effekt på deltagarnas sannolikhet att hitta ett arbete under 2008 men inte under 2009. Gerdes (2011) studerar de som skrevs in i programmet under 2008–2010 och finner att deltagargruppen lämnar Arbetsförmedlingen i något snabbare takt än personer i kontrollgruppen. Resultaten är dock känsliga för vid vilken tidpunkt efter programstart som mätningen sker. Antagligen påverkas effekten av programmet av konjunkturen och arbetsmarknadsläget. När konjunkturen vänder nedåt och det finns färre jobb att söka blir effekten sämre. Under 2009 deltog betydligt fler ungdomar i programmet till följd av det försämrade arbetsmarknadsläget. Detta kan ha medfört en försämring av kvaliteten på insatserna inom programmet. Båda studierna finner att jobbgaranti för ungdomar ger upphov till det som kallas för annonseringseffekter.⁶⁹ Det innebär att ungdomarna lämnar Arbetsförmedlingen i högre utsträckning precis innan programmet startar. De ungdomar som inte vill delta i programmet och har möjlighet att studera eller ta ett arbete i stället gör det.

4.7 Bedömning av Arbetsförmedlingens arbete med arbetssökande i garantierna

Sedan 2008 har Arbetsförmedlingen upphandlat tjänster inom garantierna av externa aktörer. Det gör det möjligt att jämföra

⁶⁹ Förekomsten av annonseringseffekter stämmer väl överens med resultaten i tidigare studier av insatser riktade mot ungdomar, se Carling och Larsson (2005) samt Forslund och Nordström Skans (2006).

Arbetsförmedlingens effektivitet när det gäller att få ut arbetssökande med längre inskrivningstider i arbete med de externa aktörernas effektivitet. Den verksamhet inom garantierna som kan skilja sig beroende på utförande aktör är till exempel hjälp att skriva cv och personligt brev, att träna inför anställningsintervju, kartläggning, matchning mot lediga jobb, yrkes- och studievägledning, information om arbetsmarknaden, intresse- och yrkesvalstest, studiebesök samt hjälp att hitta praktik eller arbetsträning. Arbetsförmedlingen skulle till exempel kunna ha ett annat arbets sätt och använda andra metoder än de externa aktörerna. Innehållet i aktiviteter, hur individanpassade de är och hur arbetet bedrivs med arbetsgivarkontakter kan också skilja sig åt.

Harkman med flera (2010) studerar arbetsförmedlingskontor som samverkat respektive inte samverkat med externa aktörer inom jobb- och utvecklingsgarantin. Syftet med samverkan var att de externa aktörerna skulle bidra med mer individuellt anpassade åtgärder och nya, mer effektiva arbets sätt. Författarna hittar inga varaktiga effekter av samverkan med externa aktörer för sannolikheten att få arbete. Samverkan med externa aktörer medförde inte en ökad effektivitet.

Liljeberg med flera (2013) jämför de som fått en plats hos en extern aktör tidigt under JOB med de som antingen inte alls varit hos en extern aktör eller som varit det senare. De som deltagit i aktiviteter hos Arbetsförmedlingen tidigt förefaller att i större utsträckning lämna jobb- och utvecklingsgarantin jämfört med de som är placerade hos en extern aktör. De återkommer också i lägre grad som arbetssökande vid Arbetsförmedlingen, de har högre inkomster, de får i större utsträckning arbetslöshetsersättning och de får mer sällan försörjningsstöd under de två år som personerna följs upp. Efter ett år är effekten två procents kortare arbetslöshetstid (cirka nio dagar) för de som varit arbetssökande hos Arbetsförmedlingen jämfört med de som varit hos externa aktörer. Motsvarande effekt med två års uppföljning är 4,5 procents kortare tid (31 dagar). Alla dessa utfallsmått pekar på att det i genomsnitt går något bättre för de deltagare som deltagit i aktiviteter hos Arbetsförmedlingen jämfört med de som deltagit i aktiviteter hos en extern aktör.

Liknande resultat får Karlsson med flera (2014) som jämför personer i JOB och UGA hos externa aktörer med personer hos Arbetsförmedlingen. De finner att sannolikheten att ha ett arbete 90 respektive 180 dagar efter avslutat program är lägre för deltagare hos externa aktörer jämfört med deltagare i Arbetsförmedlingens regi. Författarna drar slutsatsen att Arbetsförmedlingen är mer framgångsrik och presterar bäst.

Slutsatsen är att Arbetsförmedlingens effektivitet när det gäller att få ut arbetssökande med längre inskrivningstider i arbete står sig väl i jämförelse med de externa aktörernas effektivitet. Det har inte gått att

påvisa att de externa aktörerna har ett bättre arbets sätt, bättre metoder eller bättre aktiviteter än Arbetsförmedlingen.

5 Subventionerade anställningar

Ett av Arbetsförmedlingens viktigaste verktyg för att öka de arbetssökandes möjligheter att få ett arbete är de subventionerade anställningarna⁷⁰. Jämfört med andra arbetsmarknadspolitiska åtgärder har subventionerade anställningar generellt uppvisat de största effekterna när det gäller att förbättra personers möjlighet att få ett jobb.⁷¹

Subventionerade anställningar är anställningar där arbetsgivaren subventioneras för hela eller delar av lönekostnaden via ekonomiskt bidrag eller skattekreditering. Syftet med subventionerade anställningar är att genom ekonomisk kompensation stimulera efterfrågan på arbetskraft som står långt ifrån arbetsmarknaden, eller som av andra skäl har svårt att ta sig in på arbetsmarknaden (exempelvis nyanlända). Stödet ska kompensera arbetsgivaren för att individen upplevs ha en lägre, eller mer osäker, produktivitet jämfört med andra och därigenom minska arbetsgivarens risk. Samtidigt ska den subventionerade anställningen ge den arbetssökande nödvändig erfarenhet och därmed öka dennes möjlighet att efter anställningen få ett arbete utan subvention.⁷² Följaktligen bör subventionen, så långt det är möjligt, ha en temporär utformning.

En subventionerad anställning syftar till att öka den enskildes möjlighet att få ett osubventionerat arbete efter avslutad insats. Att erbjuda arbetsgivaren ett ekonomiskt stöd för vissa arbetssökande syftar också till att utjämna olika gruppers jobbchans. Samtidigt kan möjligheten till ekonomiskt stöd innebära att arbetsgivare väljer en subventionerad anställning i stället för en osubventionerad anställning. Detta kallas undanträngning av osubventionerade anställningar.⁷³ Undanträngning av ordinarie anställningar behöver inte nödvändigtvis vara ett problem eftersom det kan finnas anledning att öka vissa gruppers möjligheter även om det sker på bekostnad av andra (starkare) gruppers möjligheter att få ett arbete, så kallad substitutionseffekt. Substitutionseffekten innebär att den person som kvalificerar sig för en subventionerad anställning anställs i stället för en person utan möjlighet till subventionerad anställning. Däremot finns det stor anledning att försöka minimera dödviktseffekter. Dödviktseffekter uppstår om arbetsgivaren anställer samma person med subvention som arbetsgivaren skulle ha anställt även utan subvention.

⁷⁰ I begreppet subventionerade anställningar inkluderas både arbeten med stöd och nystartsjobb (enligt Arbetsförmedlingens definition).

⁷¹ Se exempelvis Calmfors m.fl. (2002), Forslund m.fl. (2004), Larsson m.fl. (2005), Card m.fl. (2010) och Forslund och Vikström (2011). Se översikt i Calmfors m.fl. (2002) för en jämförelse av svensk arbetsmarknadspolitik. Grubb och Martin (2001) finner liknande resultat för OECD-länderna.

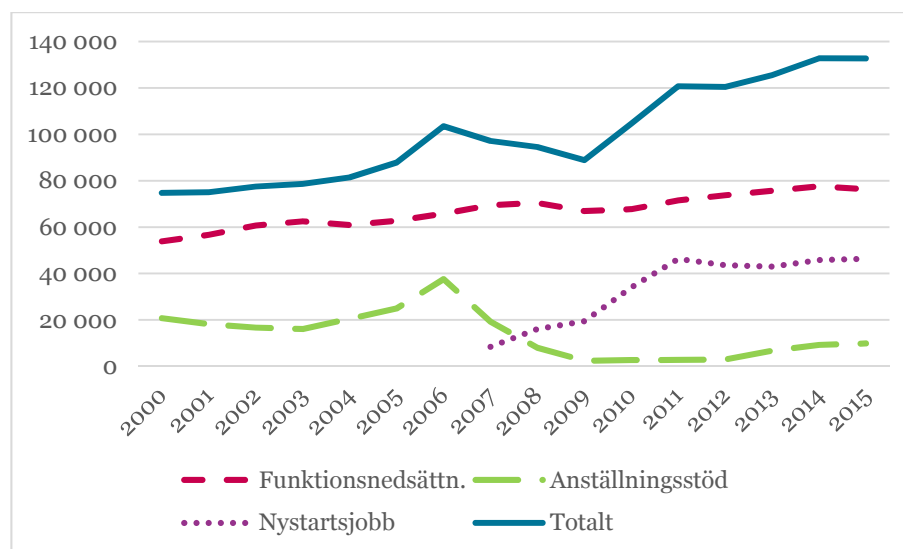
⁷² Detta gäller för flertalet av stödformerna. Bland stöden som riktar sig till personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga finns det dock undantag.

⁷³ Tidigare studier visar på en stor undanträngning av olika typer av subventionerade anställningar, se exempelvis Forslund och Vikström (2011).

En annan negativ effekt som kan uppstå till följd av arbetsmarknadspolitiska insatser är så kallade inlåsnings effekter. Inlåsnings effekter uppstår i detta fall om stödet innebär att den jobbsökande och/eller Arbetsförmedlingen minskar sina ansträngningar att hitta ett arbete utan subvention under den tid som personen har en subventionerad anställning.⁷⁴ Det betyder att den jobbsökandes möjligheter att få ett osubventionerat arbete minskar som ett direkt resultat av anställningen, trots att arbetslivserfarenheten i sig borde stärka möjligheten att få ett osubventionerat arbete. För att undvika negativa effekter av stöd, såsom dödviktseffekter och inlåsnings, bör lönesubventioner därför riktas till arbetssökande vars möjligheter att få ett arbete utan subvention är små. För att hålla nere de negativa effekterna är det också viktigt att subventionsgraden och längden på anställningarna inte överstiger målgruppens behov.⁷⁵

Antalet deltagare i subventionerade anställningar har nästan fördubblats under 2000-talet och uppgick 2015 till drygt 130 000 i genomsnitt per månad. Figur 5.1 visar hur antalet deltagare i de olika subventionerade anställningarna har förändrats över tid. De subventionerade anställningarna kan delas upp i nystartsjobb, anställningsstöd till personer med funktionsnedsättning (lönebidrag, skyddat arbete hos offentlig arbetsgivare, utvecklingsanställning och trygghetsanställning) och övriga anställningsstöd. De övriga anställningsstöden är instegsjobb, särskilt anställningsstöd och förstärkt särskilt anställningsstöd.

Figur 5.1 Antal inskrivna arbetsökande fördelade på olika stödformer, kvarstående per månad, genomsnitt per år, 2000–2015.

Källa: Arbetsförmedlingen.

⁷⁴ Se Calmfors m.fl. (2002) för en diskussion kring mekanismerna bakom inlåsnings effekter.

⁷⁵ Observera att målgrupperna i flera fall överlappar varandra.

Av figuren framgår att den största delen av de subventionerade anställningarna är den typ av stöd som riktar sig till personer med funktionsnedsättning.⁷⁶ Även antalet personer i målgruppen, personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga, som kan anställas med subventioner har ökat under samma tid, bland annat till följd av reformerna inom sjukförsäkringen.

Den största enskilda ökningen har dock skett bland nystartsjobben. Att anställningsstöden samtidigt minskat i antal, tyder på att nystartsjobben trängt undan en del av de övriga subventionerade anställningarna. Detta gäller även stödformer som är riktade till personer med funktionsnedsättning.⁷⁷ Att arbetsgivarna väljer att använda nystartsjobben även då deltagarna kvalificerar sig för andra stöd är anmärkningsvärt, eftersom övriga stödformer erbjuder högre subventionsnivå än den skattereduktion som nystartsjobben ger. Det indikerar att arbetsgivarnas anställningsbeslut inte enbart styrs av storleken på subventionen. Behrenz med flera (2015) har kartlagt och analyserat lönesubventionerna utifrån arbetsgivarnas perspektiv och finner att även personens kvalifikationer är avgörande för anställningsbeslutet. Resultaten i Ekström (2001) går ännu längre, 86 procent av arbetsgivarna uppger att ekonomiskt stöd inte har någon betydelse för anställningsbeslutet.

Trots att antalet subventionerade anställningar har ökat kraftigt visar undersökningar att ett stort antal arbetsgivare inte använder sig av lönesubventioner. Intervjuer med arbetsgivare utan erfarenhet av att anställa med lönesubventioner visar att de är skeptiska till att hitta lämplig personal genom att anställa med lönesubventioner. Samtidigt visar Behrenz med flera (2015) att 95 procent av de som använder sig av subventioner är nöjda och att många väljer att anställa med subvention igen. Av de som inte använt sig av lönesubventioner visar samma studie att 20 procent av arbetsgivarna inte känner till att möjligheten finns. Även Statskontoret (2011) finner att många arbetsgivare inte känner till lönesubventionerna och att det befintliga regelverket är svårt att förstå. Nystartsjobben är den stödform som flest arbetsgivare tycks känna till.

Under det andra halvåret 2015 infördes två nya typer av subventionerade anställningar, traineejobb och extratjänster. Traineejobb är en subventionerad anställning för unga. Anställningen kombineras med en reguljär yrkesutbildning och subventioneras under högst ett år. Anställningen kan bara användas inom vissa sektorer. Målgruppen för extratjänster är personer som varit arbetslösa under lång tid och insatsen

⁷⁶ De stöd som riktar sig till personer med funktionsnedsättning är lönebidrag, offentligt skyddat arbete, utvecklingsanställning och trygghetsanställning. Skyddat arbete vid Samhall diskuteras inte i denna rapport eftersom personer som anställs inom Samhalls kärnuppdrag avaktualiseras. Stöd som riktar sig till personer som varit utan arbete en längre tid är särskilt anställningsstöd inom jobb- och utvecklingsgarantin samt nystartsjobb. Vidare finns anställningsstöd i form av instegsjobb som riktar sig till nyanlända invandrare.

⁷⁷ Se Arbetsförmedlingen (2015c).

riktar sig till yrken inom vissa delar av välfärden och offentlig sektor. Antalet anställda med de nya stödformerna var under 2015 mycket få och kommer inte diskuteras närmare i denna rapport. I den resterande delen av kapitlet kommer redovisningen av de subventionerade anställningarna att delas upp i anställningsstöd, nystartsjobb och anställningsstöd som riktar sig till personer med funktionsnedsättning.

5.1 Anställningsstöd

Anställningsstöd är temporära stöd som syftar till att underlätta för personer som står långt ifrån arbetsmarknaden. Särskilt anställningsstöd och förstärkt särskilt anställningsstöd är anställningsstöd som riktar sig till de som varit arbetslösa länge medan instegsjobben är ett anställningsstöd som riktar sig till nyanlända för att påskynda ett inträde på arbetsmarknaden. Under 2015 hade ungefär 10 000 personer per månad ett anställningsstöd (se figur 5.1). Av dessa var två tredjedelar män.

För att säkerställa en god träffsäkerhet i stöden föregås en anställning av en arbetsmarknadspolitisk bedömning. De olika stöden riktar sig till specifika målgrupper bland annat beroende på arbetslöshetstid, bakgrund, eller på deltagande i jobb- och utvecklingsgarantin eller jobbgaranti för ungdomar och stödets omfattning beror på målgruppernas svårigheter att komma ut på arbetsmarknaden. För att öka anpassningen till individens behov av stöd på arbetsplatsen erbjuder också några av stöden ett handledarstöd. Stöden varar som längst under två år.⁷⁸

Anställningsstöden är tänkta att minska arbetsgivarens tvekan inför att anställa en person som varit arbetslös länge, eller en person som inte har någon erfarenhet av den svenska arbetsmarknaden. Syftet med att ge stöd är också att den anställda ska återfå de färdigheter som gått förlorade under arbetslöshetsperioden.⁷⁹ Skillnaderna i subventionsgrad mellan de olika anställningsstöden motiveras därmed av hur långt ifrån arbetsmarknaden målgrupperna bedöms stå. För särskilt anställningsstöd är subventionsnivån 85 procent.⁸⁰ Förstärkt särskilt anställningsstöd som riktar sig till personer i sysselsättningsfasen har samma subventionsnivå, men stödet berättigar till ett högre handledarstöd vilket gör att det totala stödet är högre.

Instegsjobben är avsedda för nyanlända som ska etablera sig på den svenska arbetsmarknaden. Subventionsnivån motsvarar 80 procent av

⁷⁸ För särskilt anställningsstöd och förstärkt särskilt anställningsstöd tas beslut för ett år åt gången. För instegsjobb tas besluten för ett halvår i taget.

⁷⁹ Se Forslund och Vikström (2011).

⁸⁰ Subventionsnivån för de stöd som diskuteras här grundas på lönekostnaden, vilket motsvarar bruttolönen plus en arbetsgivaravgift som är 31,42 procent av bruttolönen. Generellt är stöden takade, vilket innebär att stöden inte kan överstiga en viss nominell nivå – därmed blir också subventionsnivån lägre om individens bruttolön överstiger taket.

lönekostnaden. Nyanlända kan ha knappa kunskaper i svenska språket och dessutom sakna referenser och jobbrelaterade nätverk. Sannolikheten att få ett arbete ökar med vistelsetiden men risken för arbetslöshet är ändå högre jämfört med andra grupper. Den grundläggande tanken med instegsjobben är att anställningen ska kombineras med deltidstudier. I den nuvarande utformningen är det ett krav att anställningen ska kombineras med studier i svenska (sfi).

Förhoppningen är att den som får ett anställningsstöd ska ha lättare att hitta ett jobb utan stöd eller att arbetet med stöd övergår i en anställning utan stöd. Jämfört med många andra insatser har anställningsstöden goda effekter när det gäller övergången till osubventionerade arbeten. Forslund med flera (2004) studerar anställningsstöd som riktar sig till långtidsarbetslösa och finner att tiden fram till ett osubventionerat arbete minskade med 8 procent.

5.2 Nystartsjobb

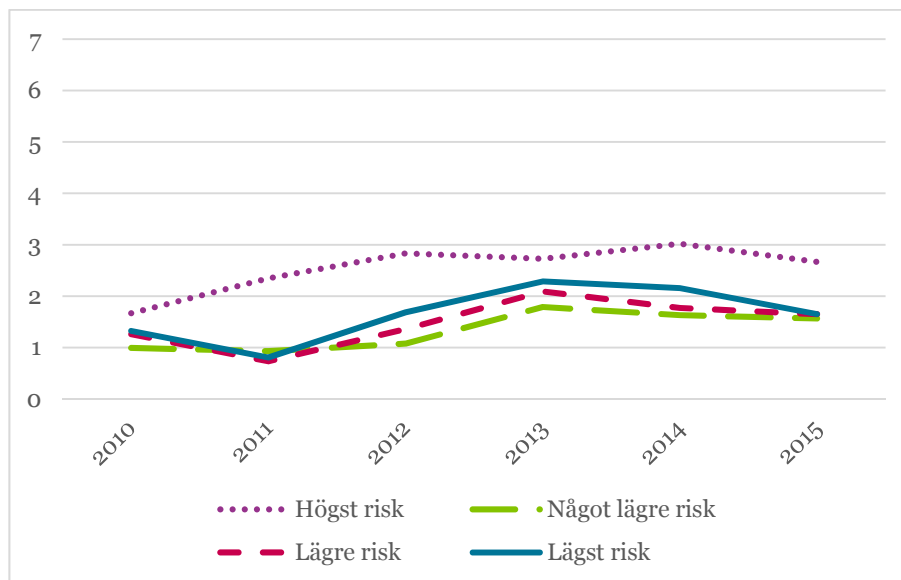
Även nystartsjobb syftar till att underlätta för arbetslösa att få ett osubventionerat arbete, men de riktar sig till en vidare målgrupp än långtidsarbetslösa. Subventionsnivån varierar något mellan olika grupper, men för de allra flesta är subventionen i dag två ordinarie arbetsgivaravgifter av bruttolönen, vilket motsvarar 48 procent av lönekostnaden för arbetsgivaren. I normalfallet kan nystartsjobbet pågå lika länge som personen varit arbetslös, dock som längst i fem år.⁸¹ Till skillnad från anställningsstöden tillfaller subventionen genom att arbetsgivarens skattekonto krediteras. Drygt 46 000 personer hade ett nystartsjobb varje månad under förra året, och även här är män kraftigt överrepresenterade.

Den grundläggande tanken med nystartsjobben ligger i linje med den för anställningsstöden, men till skillnad från övriga stöd kräver inte nystartsjobben någon arbetsmarknadspolitisk bedömning utan alla arbetsökande som uppfyller villkoren har rätt till nystartsjobb. Det innebär att Arbetsförmedlingen inte kan prioritera de som står längst ifrån arbetsmarknaden vilket Arbetsförmedlingen kan göra för andra typer av subventionerade anställningar. Detta visar sig också om man studerar hur långt ifrån arbetsmarknaden deltagarna i de olika subventionerade anställningarna står. Figur 5.2 visar hur möjligheten att få ett arbete med stöd, exklusive nystartsjobb, för deltagare i jobb- och utvecklingsgarantin beror på den bedömda risken för långtidsarbetslöshet. Figuren visar utflödet till ett arbete med stöd bland de som har skrivits in i jobb- och utvecklingsgarantin under januari-juni

⁸¹ För personer som är 20–25 år, liksom för de som fyllt 55 år, gäller andra subventionsnivåer och stödperioder. Även nyanlända och personer som har haft sjukpenning kan ha rätt till nystartsjobb. Se förordning (2006:1481) om stöd för nystartsjobb för mer detaljerade bestämmelser.

respektive år. Garantideltagarna följs därefter upp i sex månader efter inskrivning för att undersöka hur stor andel som får ett arbete med stöd. I övrigt är figuren beräknad på samma sätt som figur 4.2 på sidan 54.

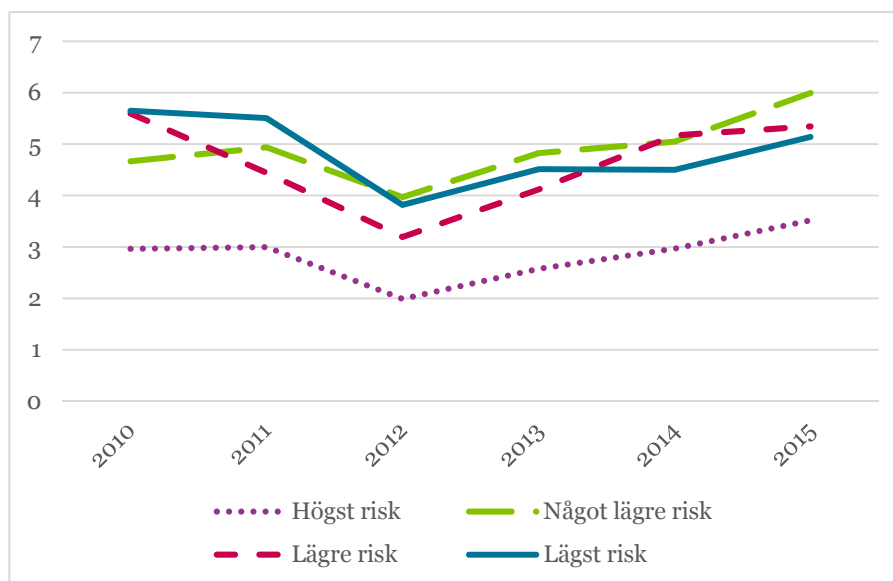
Figur 5.2 Inskrivna i jobb- och utvecklingsgarantin januari–juni som fått ett arbete med stöd (exklusive nystartsjobb) inom 180 dagar, uppdelat på bedömd risk för långtidsarbetslöshet, 2010–2015, procent.

Källa: Arbetsförmedlingen.

Av figuren framgår att utflödet till arbete med stöd är högst för gruppen med högst bedömd risk för långtidsarbetslöshet. Detta innebär att arbeten med stöd i första hand går till de personer som Arbetsförmedlingen bedömer har svårast att få ett arbete. När det gäller nystartsjobben har de arbetssökande med den högsta risken i stället fått den subventionerade anställningen i lägst utsträckning (figur 5.3).

Figur 5.3 Inskrivna i jobb- och utvecklingsgarantin januari–juni som fått ett nystartsjobb inom 180 dagar, uppdelat på bedömd risk för långtidsarbetslöshet, 2010–2015, procent.

Källa: Arbetsförmedlingen.

Bilden att nystartsjobben går till personer som står närmare arbetsmarknaden jämfört med vilka som får anställningsstöd förstärks vid en kartläggning av deltagarna.⁸² Kartläggningen visar att utbildningsnivån bland de som tar del av nystartsjobben är betydligt högre än för övriga subventionerade anställningar (med undantag för instegsjobben). Jämfört med samtliga inskrivna på Arbetsförmedlingen har de som får nystartsjobb generellt både kortare arbetslöshetstider och högre utbildning. Kartläggningen visar också att en stor andel av de som har nystartsjobb är utomeuropeiskt födda (närmare 40 procent) och är utbildningsmässigt överkvalificerade för jobbet.

Att nystartsjobben går till personer med relativt sett låg risk för långtidsarbetslöshet, samtidigt som stödformen inte kräver någon arbetsmarknadspolitisk bedömning, gör att risken för att samma person skulle ha fått anställning även utan subventionen är stor. Liljeberg med flera (2012b) visar att så många som 63 procent av alla anställningar med nystartsjobb skulle ha kommit till stånd även utan lönesubventionen. Även Statskontoret (2011) visar att undanträngningen för nystartsjobb är större än för andra subventionerade anställningar. Både anställningsstöden och nystartsjobben ger goda effekter när det gäller övergången till osubventionerat arbeten. För nystartsjobben är dock effekten högre, Liljeberg med flera (2012b) visar att nystartsjobben medför att flödet från arbetslöshet till osubventionerad anställning ökar med i genomsnitt 17 procent.

⁸² Arbetsförmedlingen (2015d).

Sammantaget visar således anställningsstöd och nystartsjobb på goda effekter när det gäller att få osubventionerade arbeten. Den höga risken för undanträngning understryker dock vikten av att rikta stöden till personer som står långt ifrån arbetsmarknaden.

5.3 Subventionerade anställningar för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga

Lönebidrag, skyddat arbete hos offentlig arbetsgivare, trygghetsanställning och utvecklingsanställning är särskilda insatser för arbetssökande med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Till skillnad från stödformer med fasta subventionsnivåer, utmärker sig de stödformer som riktar sig till personer med funktionsnedsättning genom att arbetsgivaren kompenseras i en omfattning som motsvarar nedsättningen av arbetsförmågan.⁸³ Syftet med konstruktionen är att göra det kostnadsneutralt för en arbetsgivare att välja att anställa en person med funktionsnedsättning. Jämfört med anställningsstöden är stöd som riktas till personer med funktionsnedsättning mer långsiktiga insatser, även om en utvecklingsanställning likt flera av anställningsstöden varar som allra längst under två år. En anställning med lönebidrag kan pågå under fyra år. För skyddat arbete och trygghetsanställning finns ingen absolut tidsgräns utan i stället gör Arbetsförmedlingen kontinuerliga uppföljningar.⁸⁴ För att undvika negativa effekter såsom dödviktseffekter och inlåsning krävs en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga för att kvalificera för de stöd som riktas till arbetssökande med funktionsnedsättning. Funktionsnedsättningen ska vara dokumenterad och styrkt av Arbetsförmedlingen.

Under 2015 hade drygt 76 000 personer per månad något av ovanstående stöd, varav 45 000 var män vilket motsvarar knappt 60 procent. Det är sedan länge känt att könsfördelningen bland stöden riktade till personer med funktionsnedsättning är ojämn. En förutsättning för en jämnare fördelning är att kvinnor och mäns funktionsnedsättning identifieras på samma villkor. Arbetsförmedlingen (2015d) visar dock att män är överrepresenterade när det gäller att få en funktionsnedsättning dokumenterad och styrkt, vilket leder till att kvinnor inte har samma tillgång till stöden. Bilden att kvinnor inte kodas i samma utsträckning som män förstärks av Angelov och Eliason (2014a). De finner att kvinnor är underrepresenterade bland de inskrivna

⁸³ För en person som i relation till vissa arbetsuppgifter i en viss arbetsmiljö bedöms ha en arbetsförmåga på 80 procent lämnas alltså en subvention om 20 procent av lönen (upp till den maximala bidragsgrundande lönekostnaden).

⁸⁴ För trygghetsanställning prövas exempelvis stödets nivå minsta vart fjärde år för att säkerställa att stödet inte överstiger vad som behövs för att kompensera nedsättningen av arbetsförmågan. Ett första beslut om trygghetsanställning får inte vara mer än ett år.

med funktionsnedsättningskod även efter att de tagit hänsyn till individuella egenskaper såsom registerbaserad hälsa.

Angelov och Eliason (2014b) skattar effekter av subventionerade anställningar (i detta fall lönebidrag och skyddat arbete) som riktar sig till personer med en funktionsnedsättning. Resultaten visar på stora positiva effekter för deltagarna. De får högre inkomster och är sysselsatta i högre grad på både kort och medellång sikt. Andelen sysselsatta är 26 procentenheter högre fem år efter påbörjad subventionerad anställning jämfört med jämförelsegruppen. Däremot är andelen i osubventionerad anställning lägre, vilket vanligtvis tyder på en inlåsningseffekt. Angelov och Eliason ser inga skillnader mellan kvinnor och män när det gäller effekten av stöden med avseende på osubventionerat arbete. Detta utesluter att den ojämna fördelningen av stöden mellan män och kvinnor uppstått från ett effektivitetsperspektiv.

Särskilt anpassade stödformer riktade till personer med funktionsnedsättning är viktiga verktyg för att bryta långvarig arbetslöshet. Jämfört med anställningsstöden och nystartsjobben är dock taknivån för dessa stödformer lägre.⁸⁵ Detta innebär att framför allt nystartsjobben ofta blir mer ekonomiskt förmånliga för arbetsgivarna.

Lönestöd för personer med funktionsnedsättning ger emellertid större möjlighet till anpassning utifrån individens förutsättningar för att utveckla arbetsförmågan. Det leder sannolikt till ökade förutsättningar att klara av ett osubventionerat arbete jämfört med om personen hade haft något av de andra subventionerade anställningarna.

⁸⁵ Stödet beslutas och betalas ut som en andel av månadslönen, dock endast upp till ett visst belopp. För nystartsjobben är denna nivå 22 000 kr medan motsvarande tak för lönebidrag etc. är 16 700 kr.

6 Matchningen på arbetsmarknaden

Hur väl arbetsmarknaden fungerar beror på hur väl utbudet och efterfrågan på arbetskraft överensstämmer. På en väl fungerande arbetsmarknad har de arbetssökande den kompetens som arbetsgivare efterfrågar och de båda kan lätt och enkelt hitta varandra.

Arbetsförmedlingen har en viktig roll att förstärka och förbättra arbetsmarknadens funktionssätt när den inte fungerar effektivt av sig själv. Det handlar exempelvis om att rusta de arbetssökande och sammanföra de som söker jobb med de som söker arbetskraft.

I Arbetsförmedlingens regleringsbrev för budgetåret 2015 är ett mål för verksamheten att matchningen på arbetsmarknaden ska förbättras. Förmedlingsverksamheten ska, utifrån gällande regelverk, bättre anpassas till arbetsgivares och arbetssökandes enskilda behov.

I det här kapitlet presenteras rekryteringstiden för lediga platser och antalet lediga platser per arbetssökande, den så kallade tätheten. Båda dessa mått anger förutsättningar för Arbetsförmedlingens matchningsarbete. Ett avsnitt handlar om obalanser på arbetsmarknaden. Därefter följer ett avsnitt om jobbchansen, dels totalt, dels uppdelat på grupper som står långt ifrån arbetsmarknaden. Slutligen presenteras Beveridgekurvan och matchningsindikatorn.

6.1 Rekryteringstid

En indikator som visar hur matchningseffektiviteten förändras över tid är rekryteringstid. En effektiv matchningsprocess kännetecknas av att arbetsgivarna snabbt hittar lämpliga arbetssökande till de lediga platser som de utannonserar.

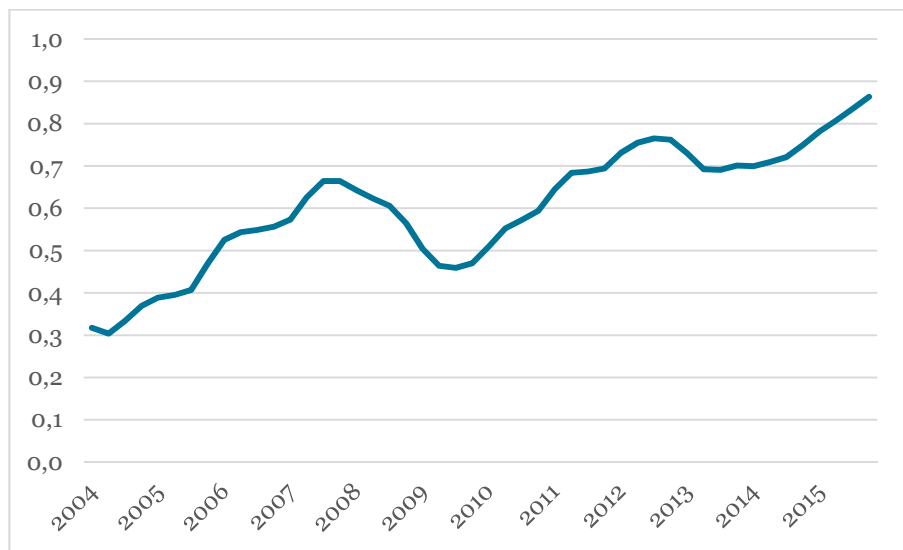
Rekryteringstiden redovisas i figur 6.1.⁸⁶ Som framgår av figuren har rekryteringstiden ökat trendmässigt sedan 2004. År 2015 har ökningen varit relativt kraftig, och rekryteringstiderna ligger nu på den högsta nivån sedan mätningarna började. Enligt Cronert (2015) finns det flera förklaringar till att rekryteringstiden ökat. Till viss del kan detta sannolikt förklaras av en växande andel tjänstemän i arbetskraften, för vilka rekryteringstiden generellt är längre. Mycket tyder också på att rekryteringsprocesserna överlag har blivit mer tidskrävande och i större utsträckning genomförs med hjälp av urvals- och testförfaranden som kräver ökade insatser från företagen. Ytterligare en förklaring till att rekryteringstiderna har ökat över tid är att de arbetssökande i lägre

⁸⁶ Rekryteringstid definieras som antalet lediga jobb en viss mät dag i månaden delat med antalet nyanställningar under hela månaden. På grund av kvalitetsproblem i undersökningen från den offentliga sektorn används enbart data för den privata sektorn.

utsträckning än tidigare har den kompetens som arbetsgivarna efterfrågar.⁸⁷

Längre rekryteringstider kan medföra stora kostnader. För arbetsgivaren kan det medföra produktionsbortfall, flaskhalsar, övertidskostnader, lägre effektivitet och sänkt kvalitet.⁸⁸ För samhället kan det medföra bortfall av skatteintäkter och risk för förlängda arbetslöshetstider. Att arbetslösa inte kan matchas effektivt till jobben leder även till risk för att de arbetslösa förlorar yrkeskunskap och risk för ökad social utslagning med kostsamma följder för både individ och samhälle.

Figur 6.1 Rekryteringstid i antal månader, säsongrensade kvartalsdata, 2004–2015.

Källa: SCB.

Kombinationen av hög efterfrågan på arbetskraft, hög arbetslöshet som visades i kapitel 2, och långa rekryteringstider tyder på stor obalans mellan efterfrågan och utbud på den svenska arbetsmarknaden.

6.2 Arbetsmarknadens täthet

Förutsättningarna för att matcha arbetslösa och lediga jobb bestäms av hur relationen mellan arbetskraftsutbudet och efterfrågan på arbetskraft utvecklas. En sammanfattande indikator på denna relation kan man få genom att beräkna kvoten mellan antalet lediga platser och antalet arbetssökande för att på så sätt få antalet lediga platser per arbetssökande. Måttet brukar benämnas arbetsmarknadens täthet⁸⁹ och anger förutsättningarna för en bra matchning på arbetsmarknaden.

⁸⁷ Brist kan också uppstå om arbetsgivarna höjer sina kompetenskrav när det finns många sökande till de lediga platserna. När antalet sökande minskar, t.ex. på grund av stark efterfrågan, kan arbetsgivarna tvingas anställa personer med lägre kompetens än de tidigare varit vana vid. Detta kan uppfattas som en brist på kompetent arbetskraft (se Green m.fl. 1998).

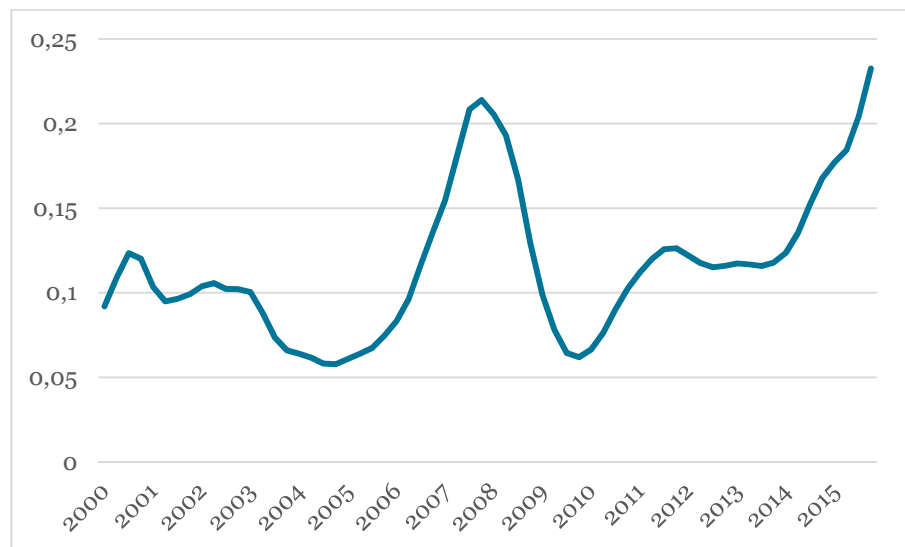
⁸⁸ Behrenz och Delander (1996).

⁸⁹ Termen är en översättning från det engelska uttrycket "labour market tightness".

Tätheten på arbetsmarknaden varierar med konjunktorens utveckling och ju högre (lägre) tätheten är på arbetsmarknaden desto fler (färre) lediga jobb finns det som de arbetslösa kan söka.

Figur 6.2 redovisar mått på tätheten som bygger på Arbetsförmedlingens vakans- och arbetslöshetsstatistik från och med 2000. År 2000 är tätheten runt 0,1 vilket innebär att det går 10 arbetssökande på varje ledig plats. Det finns ett konjunkturmönster i tätheten. Från millenniumskiftet minskar tätheten fram till mitten av 2005. Därefter ökar tätheten mycket snabbt fram till tredje kvartalet 2007 för att sedan falla mycket kraftigt fram till slutet av 2009. Från 2010 börjar tätheten återigen öka. Under åren 2014–2015 har ökningen varit kraftig, och tätheten är nu högre än den tidigare högsta nivån i slutet av 2007 vilket betyder att det nu går färre arbetssökande per ledig plats.⁹⁰

Figur 6.2 Arbetsmarknadens täthet, trendade kvartalsdata, 2000–2015.

Källa: Arbetsförmedlingen.

6.3 Obalanser på arbetsmarknaden

Arbetsmarknadens olika delmarknader karaktäriseras av överskott och underskott på arbetskraft. Obalanserna uppkommer delvis spontant som en konsekvens av att det finns pris- och lönestelheter och andra rörlighetshinder på arbetsmarknaden. Sådana obalanser speglar en del av matchningseffektiviteten på arbetsmarknaden. Obalanser som tenderar att bli varaktiga eller ”strukturella” kan motverkas med olika arbetsmarknadspolitiska matchningsinsatser och andra

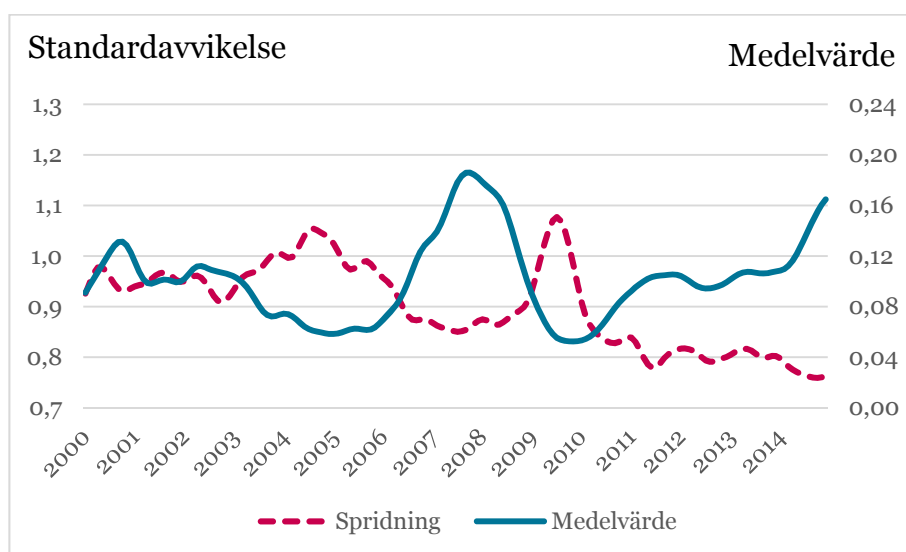
⁹⁰ Det förekommer dubletter i platsstatistiken. Förekomsten av dubletter kan vara större i konjunkturtoppar än vid konjunkturedgångar, se Liss (2008). En genomgång av platsstatistiken indikerar att förekomsten av dubletter kan ha ökat systematiskt under senare år. En del av de senaste årens kraftiga ökning i tätheten skulle kunna förklaras av detta. Vid en jämförelse med tätheten beräknad på SCBs statistik följer dock de båda täthetsmåten varandra väl från 2007 och framåt.

rörlighetsstimulerande insatser. För att lyckas med det är det viktigt att kunna identifiera och dokumentera vilka delar av arbetsmarknaden som kännetecknas av överskott, underskott eller balans på arbetskraft.

6.3.1 Regionala skillnader i tätheten

Zetterberg (2016b) undersöker regionala olikheter på arbetsmarknaden genom att jämföra skillnader i tätheten mellan olika kommuner. Figur 6.3 visar utvecklingen av den genomsnittliga tätheten och spridningen i tätheten mellan landets kommuner.⁹¹ Den regionala spridningen i täthet minskar över tid.

Figur 6.3 Täthetens medelvärde (högerskala) och regionala spridning (vänsterskala) på den svenska arbetsmarknaden, trendade månadsdata, 2000–2014.

Not: Spridningen mäts som den logaritmerade standardavvikelsen och avser spridningen mellan Sveriges samtliga kommuner utom Knivsta som under perioden har bildat en egen kommun och Heby som under perioden har bytt län.

Källa: Arbetsförmedlingen.

När det är högkonjunktur med fler lediga platser per arbetssökande och därmed en hög genomsnittlig täthet tycks spridningen i täthet minska. Omvänt gäller att när det är lågkonjunktur och en låg genomsnittlig täthet ökar spridningen. Spridningen är alltså negativt korrelerad med tätheten. När konjunkturen vänder uppåt och tätheten ökar, minskar spridningen i täthet. Detta indikerar att vid en konjunkturuppgång påverkas kommuner med låg täthet förhållandevis mer än kommuner med hög täthet. När arbetsmarknadskonjunkturen vänder nedåt och tätheten minskar, ökar spridningen i täthet. Då påverkas också kommuner med en låg täthet mer än kommuner med hög täthet. Med andra ord tenderar arbetsmarknadsläget vara mer konjunkturkänsligt på mer utsatta delarbetsmarknader.

⁹¹ Tätheten i figur 6.2 och figur 6.3 skiljer sig något åt. Det beror på att tätheten i figur 6.2 är beräknad på hela riket, medan tätheten i figur 6.3 är oviktade medelvärden av kommuner.

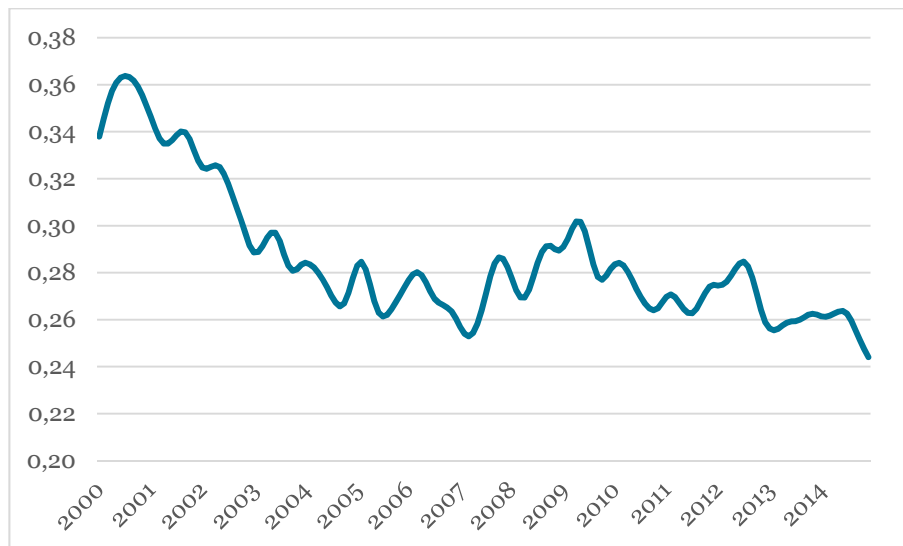
6.3.2 Regional obalans

Zetterberg (2016b) har också studerat regionala skillnader i arbetsmarknadsläget mellan svenska kommuner över tid med hjälp av ett obalansmått. Obalans definieras som en situation då den arbetskraft som finns i kommunen inte har de kvalifikationer som arbetsgivarna efterfrågar utan finns i en annan kommun. Obalansmättet beräknas som ett index och summerar skillnaderna mellan arbetslösa och lediga platser i samtliga kommuner. Indexet kan anta ett värde mellan noll och ett där ett implicerar fullständig obalans och betyder att samtliga arbetslösa finns inom vissa unika regioner medan samtliga motsvarande lediga platser finns inom andra unika regioner där inte de arbetslösa finns. Värdet noll betyder att det inte finns någon obalans.

Figur 6.4 redovisar utvecklingen av den regionala obalansen på den svenska arbetsmarknaden sedan 2000. Den regionala obalansen är positivt korrelerad med spridningsmättet på tätheten, som diskuterades i avsnitt 6.3.1. Det innebär att när konjunkturen vänder uppåt minskar den regionala obalansen. När arbetsmarknadskonjunkturen vänder nedåt ökar i stället den regionala obalansen.

Som framgår har den regionala obalansen, med mindre variationer, trendmässigt minskat och är vid utgången av 2014 den lägsta under mätperioden. Det betyder att andelen vakanser och andelen arbetslösa i olika kommuner närmare sig varandra.

Figur 6.4 Den regionala obalansen i Sverige, trendade månadsdata, 2000–2014. Observera att skalan börjar vid 0,20.

Källa: Arbetsförmedlingen.

Sammanfattningsvis visar Zetterberg (2016b) att den regionala obalansen mellan landets kommuner i termer av obalansmått och spridningen i täthet mellan kommuner har minskat sedan 2000-talet.

Likväl kvarstår skillnader i arbetsmarknadsläge mellan olika kommuner. Kommuner i Stockholm, Göteborgsregionen, Smålandslänen, Dalarnas och Jämtlands län har relativt gynnsamma arbetsmarknadslägen medan det är betydligt sämre i kommunerna i län som Västmanland, Örebro, Gävleborg och Sörmland där tätheten bara är hälften så hög som till exempel i Stockholmsregionen. En intressant observation är att finanskrisen 2008 i de flesta kommuner tycks ha haft ett tämligen begränsat inflytande på arbetsmarknadsläget.

6.4 Yrkesmässig och geografisk rörlighet

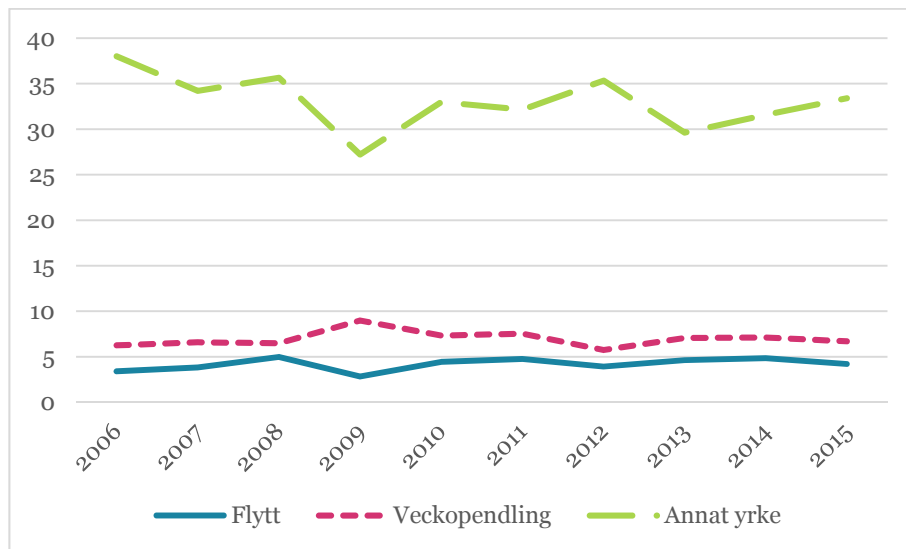
Om individer inom regioner och yrken med överskott av arbetskraft tar arbeten inom regioner och yrken med brist på arbetskraft kan obalanser på arbetsmarknaden utjämnas. Arbetslösheten kan minska och sysselsättningen öka. Arbetsförmedlingen kan bidra till att obalanser på arbetsmarknaden utjämnas genom att stimulera de arbetssökande att ta arbeten inom regioner och yrken med brist på arbetskraft.

Arbetsförmedlingens lämnatundersökning, som riktas till personer som har lämnat Arbetsförmedlingen för arbete, kan ge en viss uppfattning om den geografiska och yrkesmässiga rörligheten.⁹² I figur 6.5 redovisas andelen som fått ett arbete som innebär flytt respektive veckopendling samt andelen som fått ett arbete inom ett annat yrke än det den arbetssökande är utbildad till eller har erfarenhet ifrån.⁹³ Andelen som uppger att det nya arbetet innebär en flytt har uppgått till knappt fem procent ända sedan mätningarna startade år 2006. Andelen som veckopendlar har också varit stabil och uppgått till sju procent sedan 2006. Andelen som uppger att det nya jobbet innebär ett byte av yrke har varierat mer under perioden och uppgått till mellan 30 och 35 procent sedan 2007. Undantaget är 2009 då andelen uppgick till 27 procent. År 2015 är det 33 procent som uppger att det nya jobbet innebär ett byte av yrke. Män uppger i högre utsträckning att de flyttat eller börjat veckopendla till det nya arbetet jämfört med kvinnor.

⁹² Yrkesmässig rörlighet kan också uppnås genom att utbilda de arbetssökande till nya yrken. I lämnatundersökningen frågas dock endast om den arbetssökande fått ett annat arbete än det de är utbildade för eller har erfarenhet ifrån.

⁹³ Med arbete avses ett nytt, osubventionerat arbete som således inte innebär en återgång till tidigare arbetsgivare.

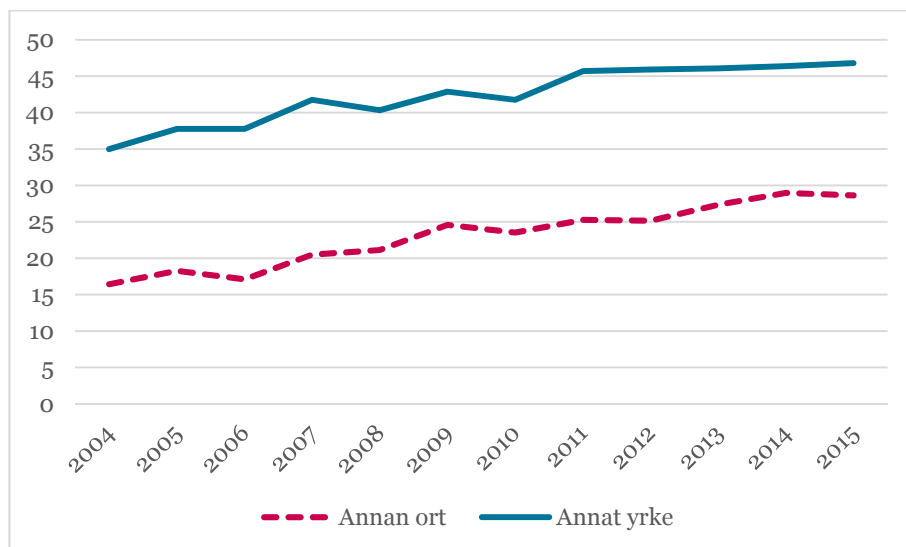
Figur 6.5 Andel som har flyttat respektive börjat veckopendla till det nya jobbet samt andel som fått arbete inom ett annat yrkesområde, 2006–2015, procent.

Källa: Lämnatundersökningen, Arbetsförmedlingen.

Medan figur 6.5 visar rörligheten för de arbetssökande som fått ett arbete visar figur 6.6 hur sökaktiviteten ser ut för inskrivna arbetslösa avseende arbeten på annan ort och arbeten inom andra yrken. Andelen som den senaste månaden sökt arbete inom något annat yrke än det de är utbildade för eller har erfarenhet inom, eller på annan ort, har ökat trendmässigt sedan 2004. År 2015 uppgick andelen som sökt jobb inom andra yrken till 47 procent. Andelen som den senaste månaden sökt jobb på annan ort uppgick till 29 procent.

Figur 6.6 Andel öppet arbetslösa och programdeltagare som har sökt arbete på annan ort respektive inom ett annat yrkesområde, 2004–2015, procent.

Källa: Sökandeundersökningen, Arbetsförmedlingen.

Slutsatsen är att sökaktiviteten avseende yrken på annan ort eller inom ett annat yrke har utvecklats positivt över tid. Detta har dock inte resulterat i att en större andel av de som fått arbete har fått det på annan ort eller inom andra yrkesområden.

6.5 Jobbchansen – flödet från arbetslöshet till arbete

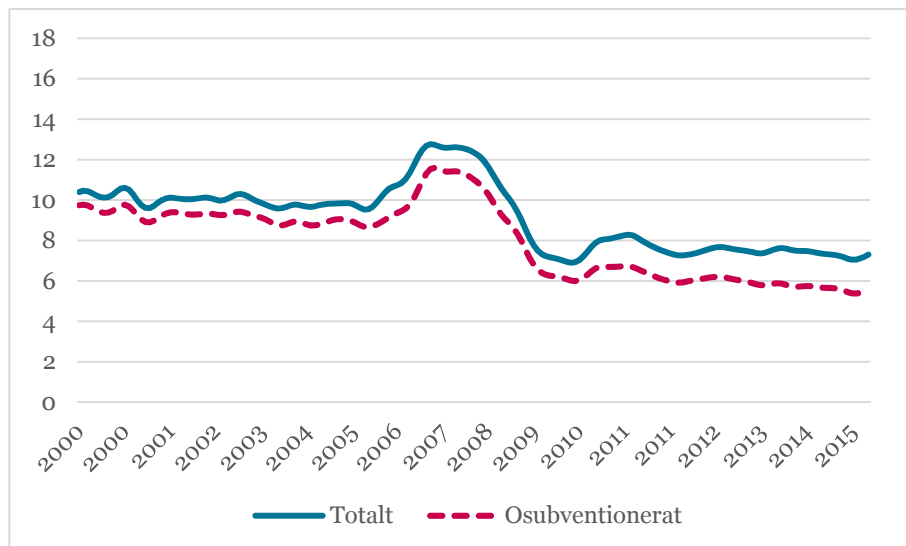
6.5.1 Jobbchansen totalt

Jobbchansen ger en indikation på hur svårt eller lätt det är för arbetslösa att finna ett arbete och kan användas för att ge en uppfattning om arbetsmarknadens matchningseffektivitet. Figur 6.7 visar jobbchansen, det vill säga hur stor andel av de som är arbetssökande som varje månad får ett osubventionerat eller ett subventionerat arbete (se fotnot 68 i kapitel 4 för en definition av jobbchansen).

I början av 2000-talet uppgick andelen som fick ett osubventionerat jobb till cirka nio procent och cirka tio procent om även subventionerade arbeten inkluderas i måttet. Utflödet höll sig sedan stabilt på denna nivå fram till 2006/07 då det ökade kraftigt till närmare 12 procent för osubventionerat arbete och närmare 13 procent när subventionerade arbeten inkluderas. I samband med finanskrisen 2008 sjönk sedan andelen kraftigt till sex respektive sju-åtta procent. Utflödet har därefter legat kvar på ungefär denna nivå. Under 2015 var det cirka 5,5 procent av de arbetssökande som fick ett osubventionerat jobb varje månad, och 7,2 procent som fick ett osubventionerat eller subventionerat jobb per månad. Andelen som fick subventionerade arbeten har ökat kraftigt över tid. År 2000 utgjorde de 7 procent av de arbetssökande som fick ett jobb. År 2015 uppgick den andelen till 23 procent. Utvecklingen för kvinnor och män är mycket lika, med undantaget att män får subventionerade anställningar i något större utsträckning än kvinnor.⁹⁴

⁹⁴ Observera att alla slag av arbeten ingår i jobbchansen, även deltids- och timanställningar. Om endast heltidsarbeten studerades skulle skillnaden mellan kvinnor och män kunna vara annorlunda, eftersom kvinnor har deltidsjobb i högre utsträckning än män.

Figur 6.7 Andel öppet arbetslösa och programdeltagare med aktivitetsstöd som varje månad fått ett arbete totalt (ett osubventionerat eller ett subventionerat arbete) respektive ett osubventionerat arbete, säsongsrensade månadsdata, 2000–2015, procent.

Källa: Arbetsförmedlingen.

Den lägre nivån efter finanskrisen tyder på att de som i dag är inskrivna vid Arbetsförmedlingen har svårare att hitta jobb jämfört med de som var inskrivna som arbetslösa under första hälften av 2000-talet. Faktorer som har påverkat jobbchansen negativt är avskaffandet av studerandevillkoret som grund för ersättning vid arbetslöshet samtidigt som möjligheten till arbetslöshetsersättning vid ferieuppehåll i studier togs bort, införandet av jobb- och utvecklingsgarantin (JOB) och jobbgaranti för ungdomar (UGA) samt ändrade villkor för rätt till arbetslöshetsersättning vid deltidsarbete och timanställningar. Ytterligare en viktig förklaring till att jobbchansen har minskat är att sökandesammansättningen alltmer utgörs av personer som står långt ifrån arbetsmarknaden.⁹⁵ I avsnitt 6.5.2 redovisas jobbchansen för olika grupper som står långt ifrån arbetsmarknaden. I samtliga fall har dessa en lägre jobbchans än övriga. När inslaget av personer som står långt ifrån arbetsmarknaden ökar blir den totala jobbchansen lägre. Sedan 2010 har antalet arbetssökande som står långt ifrån arbetsmarknaden ökat, medan övriga arbetssökande har minskat.⁹⁶ Sedan 2010 har Arbetsförmedlingen det övergripande ansvaret för etableringen av nyanlända och ansvaret för de personer som förbrukat maximal tid i sjukförsäkringen. Riksdagen har nu tagit bort den bortre tidsgränsen i sjukförsäkringen varför detta ansvar upphör våren 2016. Båda dessa grupper står relativt långt ifrån arbetsmarknaden. Från 2010 har också skillnaden i jobbchansen mellan de som får osubventionerade jobb och de som får subventionerade jobb ökat. En förklaring skulle kunna vara

⁹⁵ För en mer utförlig beskrivning av faktorer som påverkar jobbchansen och deras förmodade effekter på jobbchansen, se Harkman (2014).

⁹⁶ Se Arbetsförmedlingen (2016a), s 12.

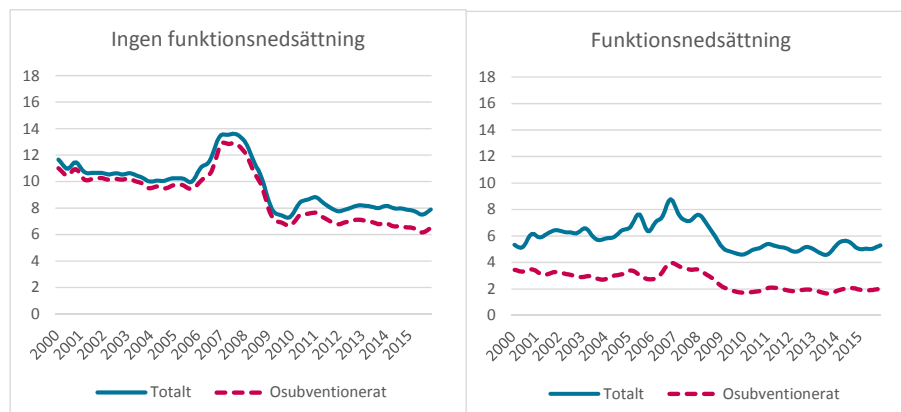
att den ökande andelen personer som står långt ifrån arbetsmarknaden innebär att fler får arbeten med stöd inklusive nystartsjobb.

Nivåskiftet i jobbchansen på ungefär två procentenheter beror alltså inte enbart på att arbetslösa nu har svårare att finna ett arbete än tidigare utan förklaras av en rad faktorer.

6.5.2 Jobbchansen för personer som står långt ifrån arbetsmarknaden

Som visades i figur 2.9 har andelen inskrivna som tillhör grupper som står långt ifrån arbetsmarknaden ökat sedan 2008. I figurerna 6.8–6.11 visas jobbchansen uppdelat på personer med och utan funktionsnedsättning, utbildningsgrupper, nyanlända och icke nyanlända, samt yngre och äldre. Den sista gruppen ingår inte i de grupper som redovisas i figur 2.9. De äldre som är inskrivna vid Arbetsförmedlingen har dock en betydligt lägre jobbchans än yngre varför uppdelningen yngre–äldre också redovisas.

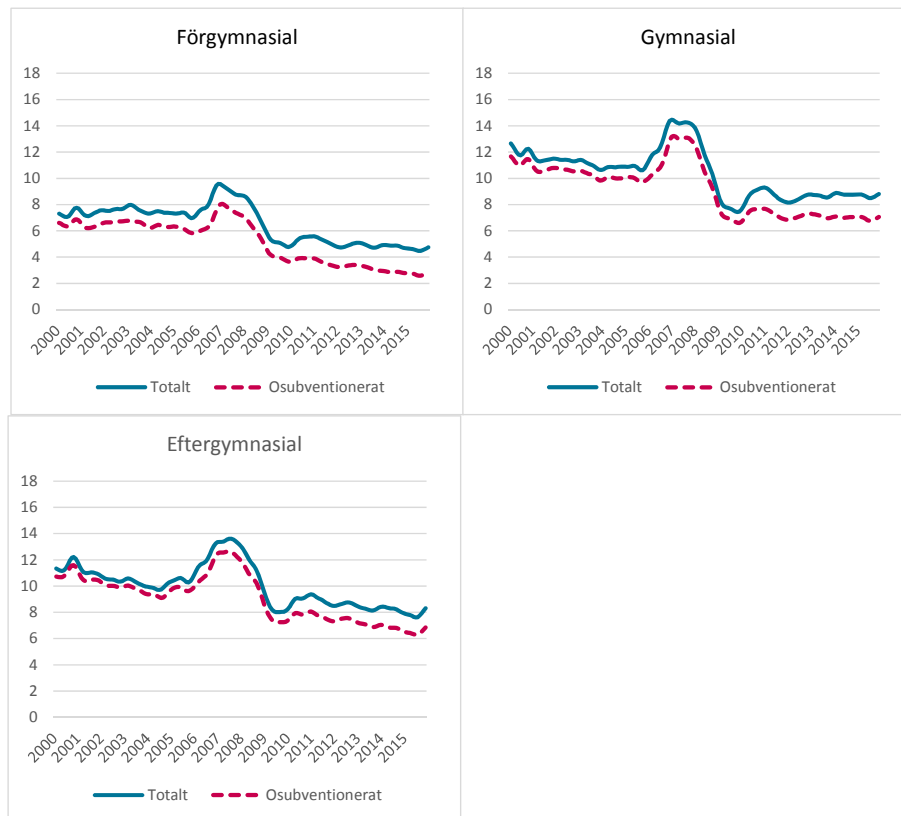
Figur 6.8 Andel öppet arbetslösa och programdeltagare med aktivitetsstöd som varje månad fått ett arbete totalt (ett osubventionerat eller ett subventionerat arbete) respektive ett osubventionerat arbete, med och utan funktionsnedsättning, säsongrensade månadsdata, 2000–2015, procent.

Källa: Arbetsförmedlingen.

Figur 6.8 beskriver utvecklingen för personer med och utan funktionsnedsättning. Andelen personer som varje månad får ett arbete är betydligt lägre bland personer med funktionsnedsättning än bland personer utan funktionsnedsättning. I synnerhet gäller det utflödet till osubventionerade arbeten där endast 2 procent av personerna med funktionsnedsättning fick ett arbete varje månad. Mer än hälften av personerna med en funktionsnedsättning fick subventionerade arbeten.

Figur 6.9 Andel öppet arbetslösa och programdeltagare med aktivitetsstöd som varje månad fått ett arbete totalt (ett osubventionerat eller ett subventionerat arbete) respektive ett osubventionerat arbete uppdelat utbildningsnivå, säsongsrensade månadsdata, 2000–2015, procent.

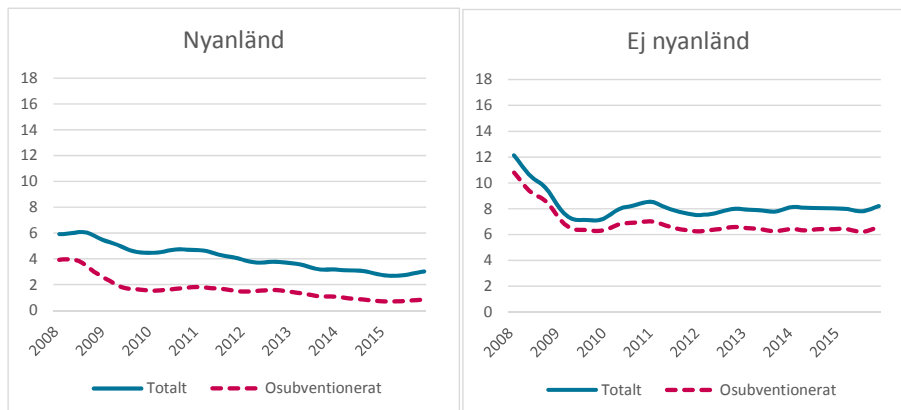
Källa: Arbetsförmedlingen.

Figur 6.9 visar jobbchansen för olika utbildningsgrupper. Personer med förgymnasial utbildning har lägst jobbchans. De har också den största andelen subventionerade arbeten. Intressant att notera är att utflödet för de med gymnasial utbildning är något högre än för de med eftergymnasial utbildning. Jobbchansen för högutbildade har dessutom fortsatt att minska efter 2010. Personer med en eftergymnasial utbildning betraktas vanligtvis som en stark grupp med en lägre arbetslöshet än övriga utbildningsgrupper.⁹⁷ Men det verkar som om de högutbildade som kommer till Arbetsförmedlingen är en selekterad grupp av personer som har svårare att få jobb. De utgör också en betydligt lägre andel vid Arbetsförmedlingen (25 procent) jämfört med deras andel i befolkningen (37 procent). Det motsatta gäller för de med förgymnasial utbildning. Medan denna grupp utgör 16 procent i befolkningen utgör de 32 procent av de arbetslösa vid Arbetsförmedlingen.⁹⁸

⁹⁷ År 2015 uppgick arbetslösheten enligt AKU bland de med förgymnasial utbildning till 20,2 procent, bland de med gymnasial utbildning till 6,9 procent och bland de med eftergymnasial utbildning till 4,7 procent.

⁹⁸ SCBs register Befolkningens utbildning.

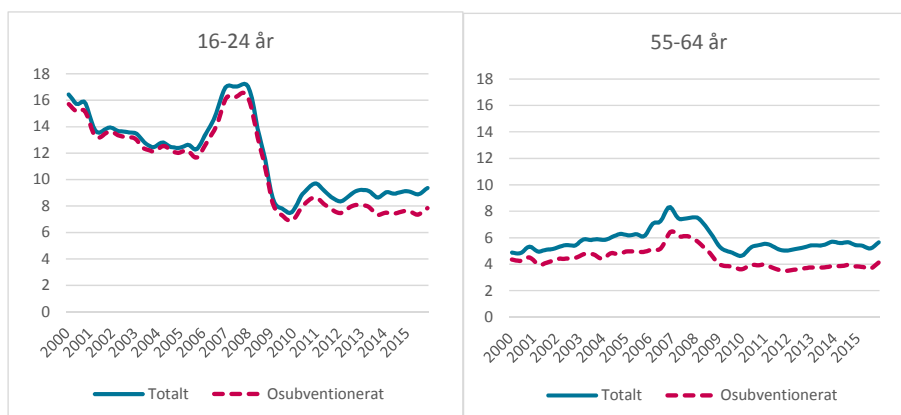
Figur 6.10 Andel öppet arbetslösa och programdeltagare med aktivitetsstöd som varje månad fått ett arbete totalt (ett osubventionerat eller ett subventionerat arbete) respektive ett osubventionerat arbete uppdelat på nyanlända och övriga, säsongrensade månadsdata, 2008–2015, procent.

Källa: Arbetsförmedlingen.

Figur 6.10 visar jobbchansen för nyanlända. För denna grupp finns data först från och med 2008. För nyanlända, liksom för övriga grupper, minskar jobbchansen i samband med finanskrisen. Efter 2009 fortsätter jobbchansen att minska för gruppen nyanlända. Av de nyanlända var det år 2015 bara 1 procent per månad som fick ett osubventionerat arbete. Nyanlända är den grupp som har allra lägst jobbchans av de grupper som studeras här. Liksom för personer med funktionsnedsättning och lågutbildade, är det en stor del av de nyanlända som får subventionerade arbeten.

Figur 6.11 Andel öppet arbetslösa och programdeltagare med aktivitetsstöd som varje månad fått ett arbete totalt (ett osubventionerat eller ett subventionerat arbete) respektive ett osubventionerat arbete uppdelat på ungdomar och äldre, säsongrensade månadsdata, 2000–2015, procent.

Källa: Arbetsförmedlingen.

Figur 6.11 visar jobbchansen uppdelat på ungdomar (16–24 år) och äldre (55–64 år). Arbetslösheten bland de äldre är betydligt lägre än bland ungdomar. År 2015 uppgick arbetslösheten bland de äldre till 5,3 procent

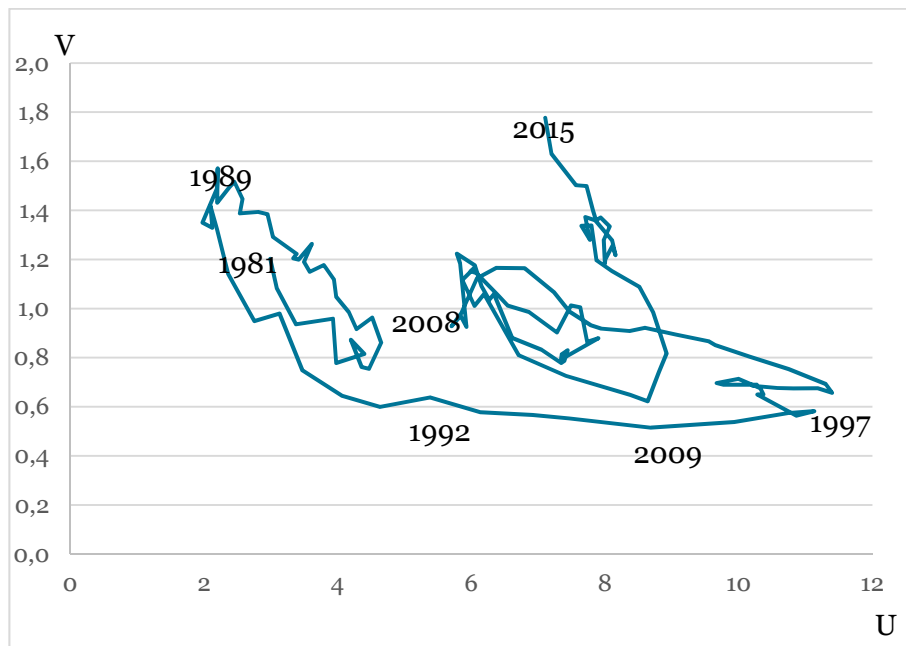
medan den uppgick till 20,2 procent bland de yngre.⁹⁹ Om man i stället tittar på jobbchansen så är den nästan dubbelt så hög för yngre än för äldre. De yngres jobbchans är dessutom mer konjunkturkänslig. Trots den låga arbetslösheten bland äldre så har de alltså betydligt svårare att få jobb än yngre, när de väl blivit arbetslösa.

6.6 Beveridgekurvan

En vanlig ansats för att undersöka om matchningseffektiviteten har förändrats är att analysera den så kallade Beveridgekurvan. Kurvan visar på ett omvänt samband mellan arbetslöshet och lediga platser. Förändringar längs den nedåtlutande kurvan kan tolkas som en förändring i efterfrågan på arbetskraft till följd av konjunkturförändringar medan en förändring i kurvans läge, ett skift, kan tolkas som en förändring i matchningseffektiviteten och därmed att arbetsmarknadens sätt att fungera har förändrats.

Figur 6.12 visar Beveridgekurvan för den svenska arbetsmarknaden under 1981–2015. För åren efter finanskrisen hösten 2008 ser kurvan ut att ha skiftat utåt vilket skulle kunna bero på en försämrad matchningseffektivitet. Under 2014–2015 har Beveridgekurvan rört sig uppåt till vänster med en relativt kraftig lutning, vilket beror på att vakanserna har ökat utan att arbetslösheten har minskat i samma omfattning.

⁹⁹ AKU, SCB.

Figur 6.12 Beveridgekurvan, säsongrensade kvartalsdata, 1981–2015.

Not: v är vakanstalet som utgörs av antalet vakanser i förhållande till antalet personer i arbetskraften medan u är den relativa arbetslösheten i procent som ges av antalet arbetslösa i förhållande till arbetskraften.

Källa: Konjunkturinstitutet.¹⁰⁰

Beveridgekurvan kan också studeras för olika delarbetsmarknader. Cronert (2015) delar in de arbetslösa i tre grupper: de med förgymnasial utbildning, gymnasieutbildning och eftergymnasial utbildning. Vakanserna är också grupperade i tre grupper utifrån om arbetet kräver förgymnasial kompetens, gymnasiekompetens eller eftergymnasial kompetens. Beveridgekurvorna på de tre delarbetsmarknaderna skiljer sig mycket åt. Från 2009 och framåt finns ett *positivt* samband mellan vakanstal och arbetslöshet bland de med förgymnasial utbildning. Beveridgekurvan för de med gymnasieutbildning ser ut som förväntat med ett negativt samband mellan vakanstal och arbetslöshet medan Beveridgekurvan för de med eftergymnasial utbildning har en mycket brant lutning, det vill säga sambandet mellan vakanser och arbetslöshet är svagt. De senaste åren har vakanstalet för jobb som kräver eftergymnasial utbildning ökat till sin högsta nivå sedan 1995 utan att arbetslösheten minskat.

Arbetslösa med enbart förgymnasial utbildning har alltså en betydligt sämre utveckling på arbetsmarknaden än övriga grupper. Trots att vakanserna ökar, ökar arbetslösheten i denna grupp. Det är möjligt att

¹⁰⁰Data avser åldersgruppen 15–74 år. 2001–2015 hämtas antalet vakanser från SCBs vakansstatistik, och personer i arbetskraften samt arbetslösa från AKU (SCB). Före 2001 hämtas antalet vakanser från Arbetsförmedlingens statistik över lediga platser. Fram till år 2000 täcker SCBs statistik över arbetskraften och arbetslösa endast åldersgruppen 16–64 år, varför Konjunkturinstitutet gör egna bearbetningar av SCB:s uppgifter före 2001 för att få ett mått för åldersgruppen 15–74 år.

dessa lediga platser i stället går till personer med högre utbildning än vad som krävs för arbetet, så kallad överutbildning. Två förklaringar till att arbetslösa med högre utbildning i stället har en oelastisk Beveridgekurva är dels att rekryteringsprocesserna för denna grupp tycks ha blivit längre, dels att bristen på kvalificerad arbetskraft tycks öka.

Beveridgekurvan är en relativt trubbig indikator för att analysera utvecklingen av matchningseffektiviteten för hela arbetsmarknaden. Beveridgekurvan beskriver ett långsiktigt samband under antagande om stationära jämviktsvillkor på arbetsmarknaden. Vid kraftiga konjunkturförändringar som till exempel finanskrisen hösten 2008 är risken stor att observerade skift av Beveridgekurvan tolkas som förändringar av matchningseffektiviteten när det egentligen speglar att det har skett stora förändringar i inflödet till arbetslöshet. Ett sätt att ta hänsyn till att flödesförändringar på arbetsmarknaden kan påverka Beveridgekurvas läge är att i skattningar av kurvan kontrollera för inflödet till arbetslöshet. Sådana skattningar indikerar att matchningseffektiviteten förbättrades fram till finanskrisen 2008 men att den därefter försämrades.¹⁰¹ En faktor som också kan påverka Beveridgekurvan utan att säga något om matchningseffektiviteten, är om det blir fler korta kontrakt på marknaden som leder till fler separationer vilket i sin tur påverkar antalet vakanser positivt.

Det finns även andra faktorer än antalet arbetslösa och antalet vakanser som kan påverka matchningsprocessen, till exempel åldersstrukturen, geografisk variation i vakanser och arbetslöshet samt andel långtidsarbetslösa. Om arbetsgivarna tar längre tid på sig att rekrytera kan också antalet vakanser öka vid en given arbetslöshetsnivå.

6.7 Matchningsfunktionen

Sammanställningen av de arbetssökande vid Arbetsförmedlingen har förändrats betydligt under det senaste årtiondet. Andelen personer som står långt ifrån arbetsmarknaden ökar. Som angavs i kapitel 2 har andelen arbetssökande med enbart förgymnasial utbildning, med en funktionsnedsättning eller som är nyanlända ökat från 37 procent 2009 till 53 procent 2015. Den förändrade sökandesammansättningen kan vara en bidragande orsak till det lägre utflödet till arbete sedan finanskrisen hösten 2008, som vi såg tidigare i avsnitt 6.5.2 där jobbchansen för olika grupper som står långt ifrån arbetsmarknaden redovisades. Hypotesen är att arbetssökande med relativt svag anknytning till arbetsmarknaden är svårare att matcha till en anställning nu än tidigare. Detta gör att matchningseffektiviteten minskar.

Håkanson (2014) analyserar hur sammansättningen av olika kategorier av arbetssökande påverkar matchningseffektiviteten. Hon skattar en

¹⁰¹ Zetterberg (2013).

matchningsfunktion som mäter en aggregerad jobbchans med hjälp av data från Arbetsförmedlingen för perioden 1992–2013. Den aggregerade jobbchansen definieras som andelen av de arbetssökande som går till ett arbete (heltid, deltid eller timanställning) utan subvention. Tätheten, andelen unga (16–24 år), andelen äldre (55–64 år) och andelen med en funktionsnedsättning används som förklarande variabler. Håkanson drar slutsatsen att den stora ökningen av grupper som står längre ifrån arbetsmarknaden (här definierade som unga, äldre och personer med en funktionsnedsättning) bland de arbetssökande under senare år kan förklara en betydande del av nedgången i jobbchansen och den försämrade matchningseffektiviteten.¹⁰²

Arbetsförmedlingen har replikerat och kompletterat Håkansons studie för perioden juli 1995–december 2015. Resultaten liknar de resultat som redovisas av Håkanson. Andelen unga, äldre och arbetssökande med funktionsnedsättning påverkar den aggregerade jobbchansen negativt. Detta samband är ännu mer tydligt efter finanskrisen 2008 än före.

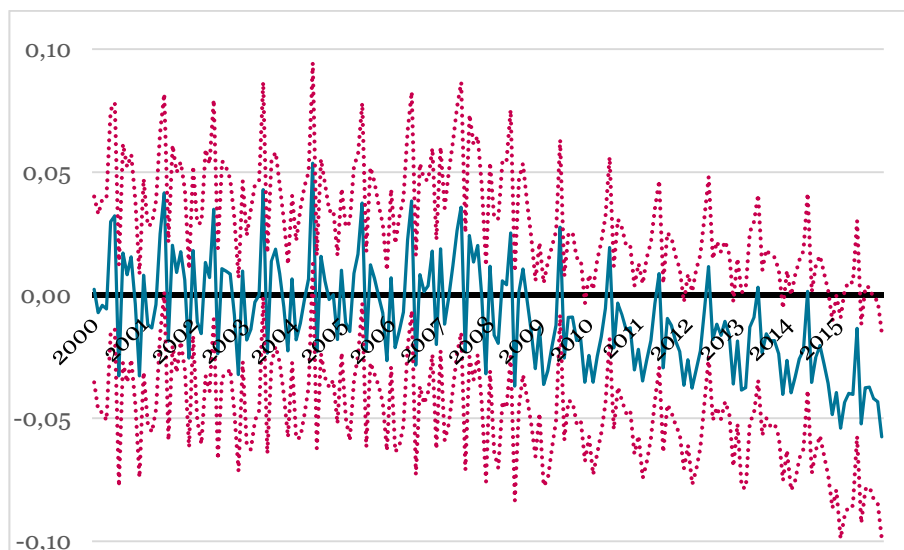
Arbetsförmedlingen har vidareutvecklat analysen. En matchningsfunktion skattas där också andelen lågutbildade ingår. Nyanlända ingår däremot inte i analysen. Statistik om den gruppen finns först från 2008 varför det bara är möjligt att följa grupperna i sin helhet för en alltför begränsad period. När analysen inkluderar tre grupper som kan anses stå långt ifrån arbetsmarknaden (äldre, personer med funktionsnedsättning och lågutbildade) visar resultaten på ett tydligt mönster av allt mer försämrade jobbchanser för konkurrenssvaga grupper på arbetsmarknaden. Andelen unga framstår därmed som viktig för att förklara utvecklingen av sökandesammansättningen på Arbetsförmedlingen. Ungdomar utgör en betydande del av de lågutbildade och de med en funktionsnedsättning. Andelen unga samvarierar med övriga grupper och tycks tydliggöra sambandet mellan andelen utsatta grupper och matchningsindikatorn. Bedömningen är därför att andelen unga tillsammans med andelarna äldre, andelen med funktionsnedsättning och andelen lågutbildade bör inkluderas i analyser av hur sökandesammansättningen påverkar matchningsindikatorn.

För att i mer kvantitativa termer belysa hur matchningsindikatorn har förändrats till följd av sammansättningsförändringar bland de arbetssökande efter finanskrisen visar den heldragna linjen i figur 6.13 avvikelserna mellan ett förväntat utfall av jobbchansen till osubventionerade arbeten och den faktiska jobbchansen. Först beräknas det förväntade utfallet för perioden juli 1995 till och med augusti 2008. De värden på förklaringsvariablerna som då fås används för att generera ett prognostiserat utfall på jobbchansen för hela perioden juli 1995–2015.

¹⁰² Även Konjunkturinstitutet (2015) konstaterar att grupper med svagare anknytning till arbetsmarknaden har ökat som andel av de arbetslösa vilket förklarar att matchningen på arbetsmarknaden försämrats de senaste åren.

Man gör då antagandet att sammansättningen av de arbetsökande under september 2008 till och med utgången av 2015 påverkar matchningsindikatorn i lika mån som under perioden före september 2008. Genom att jämföra det förväntade utfallet med det faktiska utfallet (som påverkas av sökandesammansättningen under hela perioden) kan man få en uppfattning om sökandesammansättningens betydelse för matchningsindikatorns utveckling sedan hösten 2008. Som framgår av figur 6.13 fluktuerar den verkliga jobbchansen (den heldragna blå linjen) fram till finanskrisen runt den förväntade jobbchansen (noll-linjen). I samband med finanskrisen och under perioden därefter finns en tendens att den faktiska jobbchansen försämras och att avvikelsen neråt tenderar att öka.

Figur 6.13 Avvikelsen (procentenheter) mellan den faktiska jobbchansen till osubventionerade arbeten (den heldragna blå linjen) och den förväntade jobbchansen (noll-linjen), 1995–2015.

Not: Utfallet av den förväntade jobbchansen för den heldragna linjen är beräknad utifrån antagandet att sökandesammansättningen är densamma under perioden fram till finanskrisen (september 2008) och under perioden därefter. Streckade linjer anger 95-procentigt konfidsintervall.

Källa: Arbetsförmedlingen.

Bilaga – kvinnor och män

1 Inledning

Den svenska arbetsmarknaden är könssegregerad. Kvinnor har generellt sett högre utbildningsnivå, men de har lägre löner och är överrepresenterade i yrken inom vård och omsorg i den offentliga sektorn och i yrken inom administration i den privata sektorn. Män arbetar till större del i yrken inom teknik, tillverkningsindustri och transport. Kvinnor är underrepresenterade på högre positioner i samhället.

Kvinnor och män arbetar lika mycket totalt sett, men kvinnor lägger mer tid på oavlönat arbete i hemmet och mindre tid på avlönat arbete jämfört med män. Kvinnor arbetar i högre utsträckning deltid och är föräldralediga och sjukfrånvarande i högre utsträckning.

Arbetsförmedlingen bedriver ett målinriktat arbete för att aktivt främja jämställdhet på arbetsmarknaden. Kvinnor och män ska ha tillgång till förmedlings- och programverksamheten på samma villkor. Verksamheten ska utformas så att kvinnors och mäns möjligheter att få ett arbete ökar av att delta i de olika insatserna och programmen. Som en del i arbetet att bidra till en mer jämställd arbetsmarknadspolitik avser Arbetsförmedlingen att kontinuerligt följa upp den befintliga verksamheten utifrån ett jämställdhetsperspektiv.

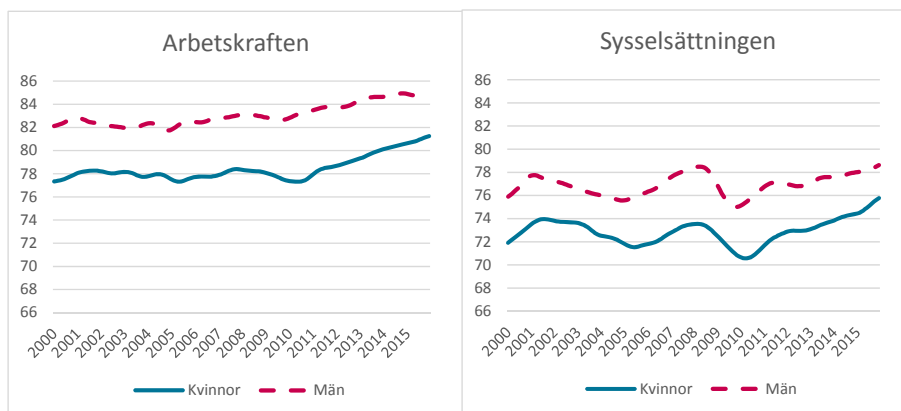
Denna bilaga redovisar uppgifter separat för kvinnor och män från de avsnitt i arbetsmarknadsrapporten där det har visat sig finnas skillnader.

2 Förutsättningarna för Arbetsförmedlingen

2.1 Utbudet av arbetskraft

Figur 2.1 visar hur arbetskraften och sysselsättningen har utvecklats för kvinnor och män under perioden 2000–2015. Det finns skillnader mellan kvinnor och män när det gäller arbetskraftsdeltagande och sysselsättning under hela perioden. Män har ett högre arbetskraftsdeltagande och en högre sysselsättning, men dessa skillnader har minskat under de senaste fem åren. Sedan 2010 har skillnaden i arbetskraftsdeltagande och sysselsättning nästan halverats, från sex till tre procentenheter.

Figur 2.1 Arbetskraften och sysselsättningen som andel av befolkningen 16–64 år, trendade månadsdata, 2000–2015, procent. Observera att skalan börjar vid 66.

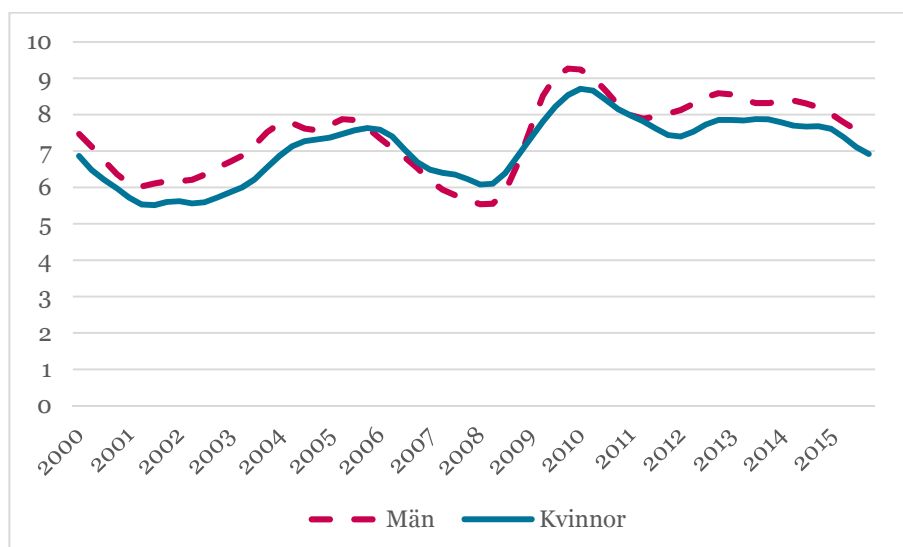

Källa: AKU, SCB.

Bland utrikes födda kvinnor och män är könsgapet avseende sysselsättningsnivå och arbetskraftsdeltagande större, jämfört med inrikes födda kvinnor och män. Skillnaden har dock minskat under senaste tiden.

I figur 2.2 visas utvecklingen av arbetslösheten mellan 2000 och 2015. Sett över hela tidsperioden finns det inga systematiska skillnader i arbetslöshetsnivå mellan kvinnor och män. De senaste åren har kvinnor haft en något lägre arbetslöshetsnivå. Arbetslösheten för män tycks vara mer konjunkturkänslig än arbetslösheten för kvinnor. En förklaring kan vara att män i högre grad arbetar inom industrin medan kvinnor i högre grad arbetar i den offentliga sektorn.

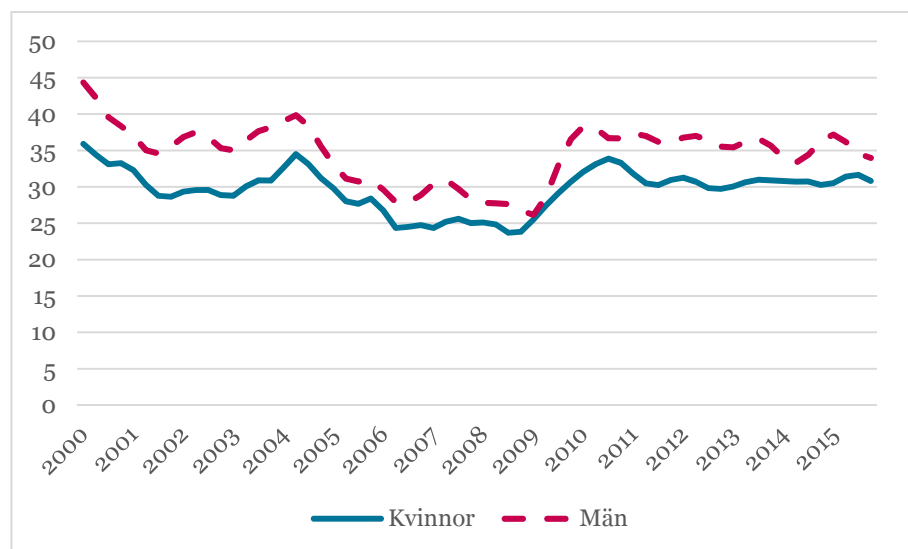
Figur 2.2 Arbetslöshet som andel av arbetskraften 16–64 år, trendade kvartalsdata, 2000–2015, procent.

Källa: AKU, SCB.

Figur 2.3 visar långtidsarbetslöshetens utveckling som andel av arbetslösheten. Med långtidsarbetslösa avses här personer som varit arbetslösa i sex månader eller mer. Män är långtidsarbetslösa i högre grad än kvinnor. Som framgår av figuren tenderar andelen långtidsarbetslösa att variera med konjunkturans utveckling. Andelen ökar när konjunkturen vänder neråt och minskar när konjunkturen vänder uppåt. I samband med det förbättrade läget på arbetsmarknaden under 2010 och första halvåret av 2011 minskade andelen långtidsarbetslösa för både män och kvinnor. Under de senaste fem åren har nivån legat relativt konstant kring 30 procent för kvinnor och 35 procent för män.

Figur 2.3 Långtidsarbetslöshet som andel av arbetslösheten 16–64 år, trendade kvartalsdata, 2000–2015, procent.

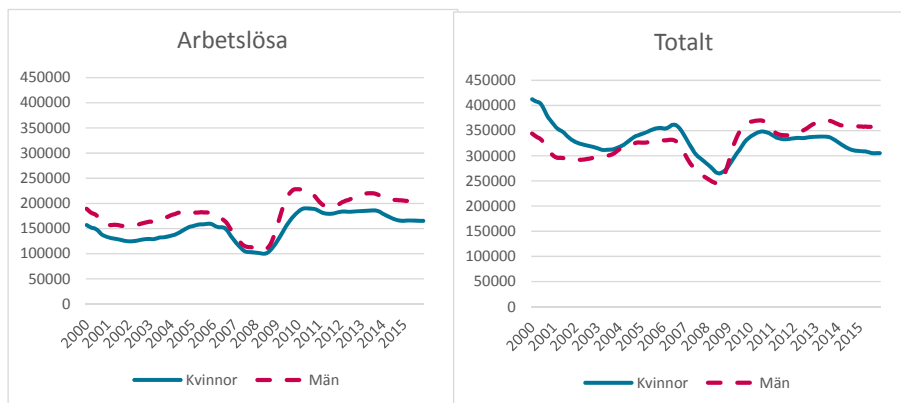

Källa: AKU, SCB.

2.2 Beskrivning av Arbetsförmedlingens arbetssökande

Figur 2.4 visar att det nu finns fler inskrivna män än kvinnor på Arbetsförmedlingen. Före 2009 gällde det omvända, antalet kvinnor var då i majoritet. Bland inskrivna arbetslösa (öppet arbetslösa och programdeltagare) är män i majoritet, så har det varit under hela tidsperioden.

Figur 2.4 Antal inskrivna vid Arbetsförmedlingen 16–64 år, totalt och för arbetslösa, trendade månadsdata, 2000–2015.

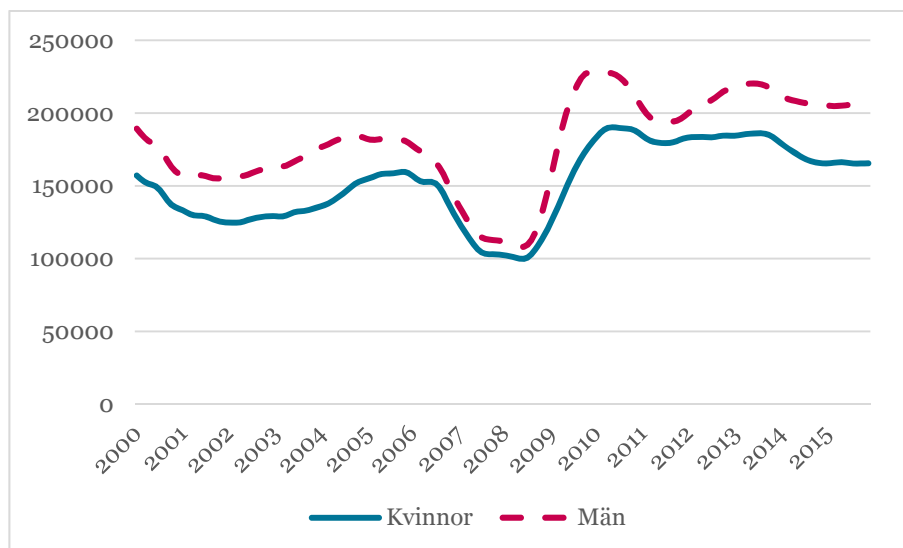

Källa: Arbetsförmedlingen.

Andelen kvinnor bland de inskrivna uppvisar en nedåtgående trend. År 2000 var andelen kvinnor 55 procent för att i slutet av 2015 vara 46 procent. Andelen kvinnor bland inskrivna arbetslösa har varierat mellan 43 och 48 procent under tidsperioden. 2015 var andelen kvinnor bland de arbetslösa 45 procent.

Antalet personer med förgymnasial utbildning, personer med funktionsnedsättning och antalet nyanlända har ökat under senare år. Figur 2.5 visar antalet arbetslösa bland dessa grupper under åren 2000–2015 uppdelat på kvinnor och män. Antalet män är högre under hela tidsperioden.

Figur 2.5 Antal arbetslösa med förgymnasial utbildning, med funktionsnedsättning och/eller arbetslösa nyanlända) 16–64 år, trendade månadsdata, 2000–2015.

Källa: Arbetsförmedlingen.

Det är framför allt bland lågutbildade som antalet män är fler. Bland personer med funktionsnedsättning och bland nyanlända är skillnaden inte så stor. De två senaste åren ökade dock könsskillnaden bland nyanlända.

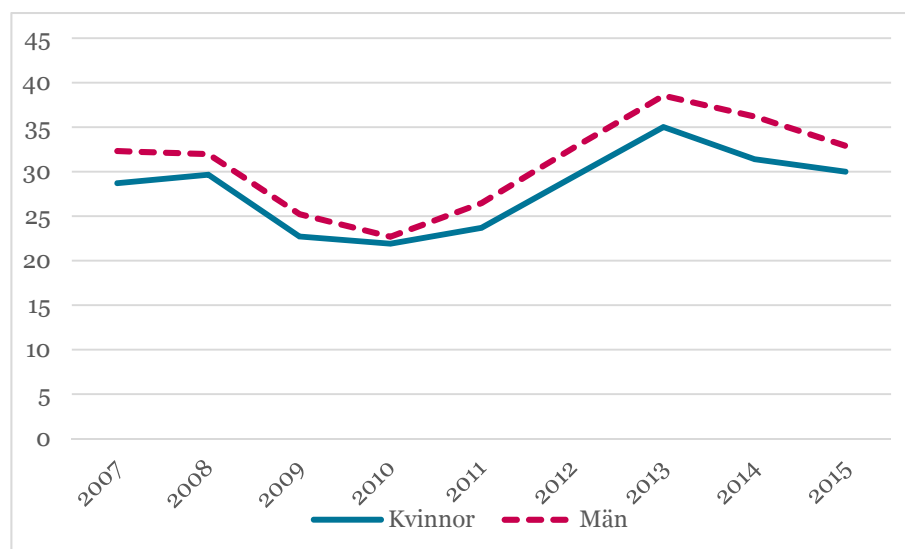
Sammanfattningsvis har män ett högre arbetskraftsdeltagande och en högre sysselsättning än kvinnor men skillnaden har halverats sedan 2010. Arbetslösheten har däremot varit högre bland män än bland kvinnor sedan 2009. Långtidsarbetslösheten bland män har varit högre under hela den observerade perioden.

Bland de inskrivna på Arbetsförmedlingen är män nu i majoritet. Det gäller bland totalt inskrivna, bland inskrivna arbetslösa och bland inskrivna arbetslösa lågutbildade, nyanlända och bland personer med funktionsnedsättning.

3 Matcha till arbete

Det är en större andel män än kvinnor som får jobbförslag, se figur 3.1. Sett över tid är andelen i genomsnitt tre procentenheter högre för männen som fått ett jobbförslag den senaste månaden jämfört med kvinnorna. Skillnaden syns framför allt de senaste fem åren bland programdeltagare. Bland öppet arbetslösa är det ingen skillnad mellan kvinnor och män.

Figur 3.1 Andel arbetssökande som fått ett jobbförslag de senaste 30 dagarna, genomsnitt per år, 2003–2015, procent.

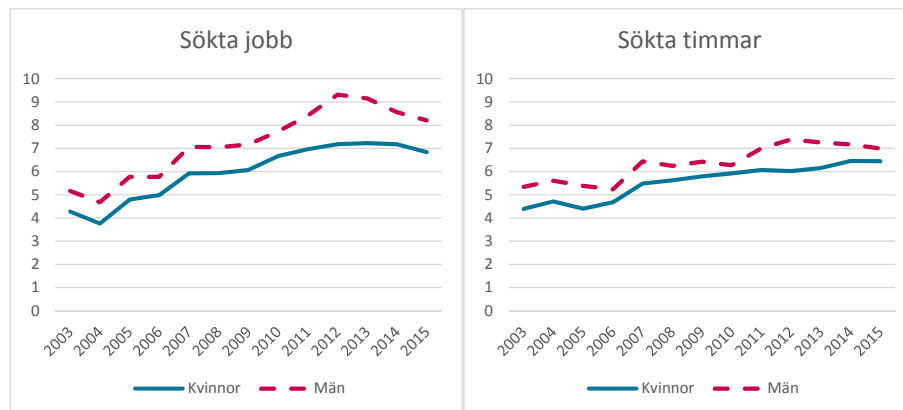

Källa: Sökandeundersökningen, Arbetsförmedlingen.

Arbetsförmedlingens sökandeundersökning visar att män söker fler jobb än kvinnor, ungefär ett jobb mer i månaden, se figur 3.2. Detta gäller

både öppet arbetslösa och programdeltagare. Män lägger också ner mer tid på att söka arbete jämfört med kvinnor, knappt en timme mer i veckan i genomsnitt. Precis som för jobbförslag har skillnaden i sökaktivitet mellan män och kvinnor ökat för programdeltagare de senaste åren.

Figur 3.2 Sökaktivitet (antal sökta jobb per månad respektive antal sökta timmar per vecka) bland arbetssökande uppdelat på kvinnor och män, genomsnitt per år, 2003–2015, procent.

Källa: Sökandeundersökningen, Arbetsförmedlingen.

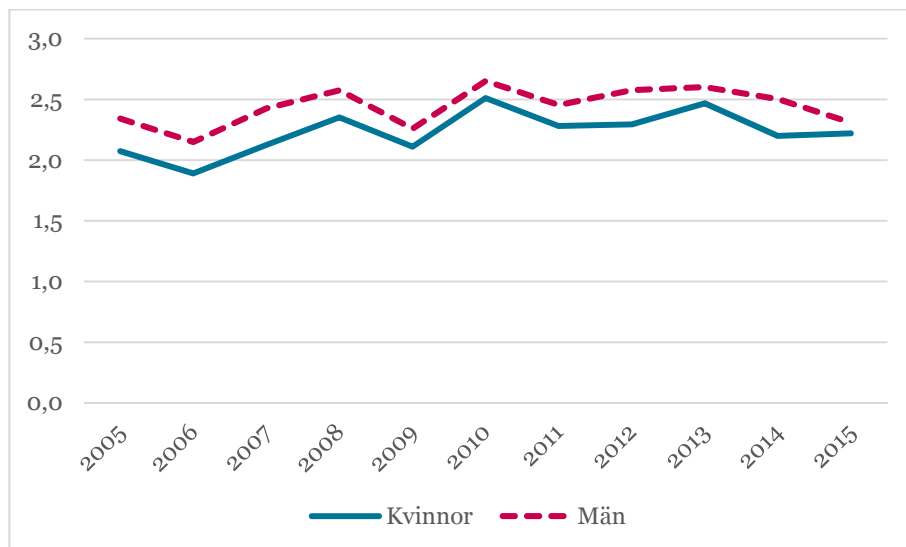
Det finns några studier om könsskillnader när det gäller fördjupad sök- och matchningshjälp. Förstärkta satsningar på integration av nyanlända i form av jobbcoachning bedrevs som försöksverksamhet i ett antal kommuner under 2006. Förmedlare med färre ärenden hade mer tid att stärka de arbetssökandes kunskaper i svenska. De hade också mer tid för kvalitativ jobbcoachning och kunde på så vis kompensera de nyanländas bristande sociala nätverk. Dessa positiva effekter återfanns dock endast för nyanlända män.¹⁰³

Liljeberg med flera (2012a) studerar jobbcoachning för arbetslösa kvinnor och män. De drar slutsatsen att jobbcoachning hjälper kvinnor till arbete. De har både en högre övergång i arbete direkt och en lägre andel inskrivna som arbetssökande vid förmedlingen upp till 24 månader efter påbörjad coachning.

Män har fler kontakter med Arbetsförmedlingen än vad kvinnor har. Räknat på ett år har män ungefär 2,5 fler kontakter. Detta gäller framför allt öppet arbetslösa, för programdeltagare är det knappt någon skillnad. Figur 3.3 visar antalet kontakter med Arbetsförmedlingen de senaste 30 dagarna uppdelat på kvinnor och män.

¹⁰³ Andersson Joona och Nekby (2012).

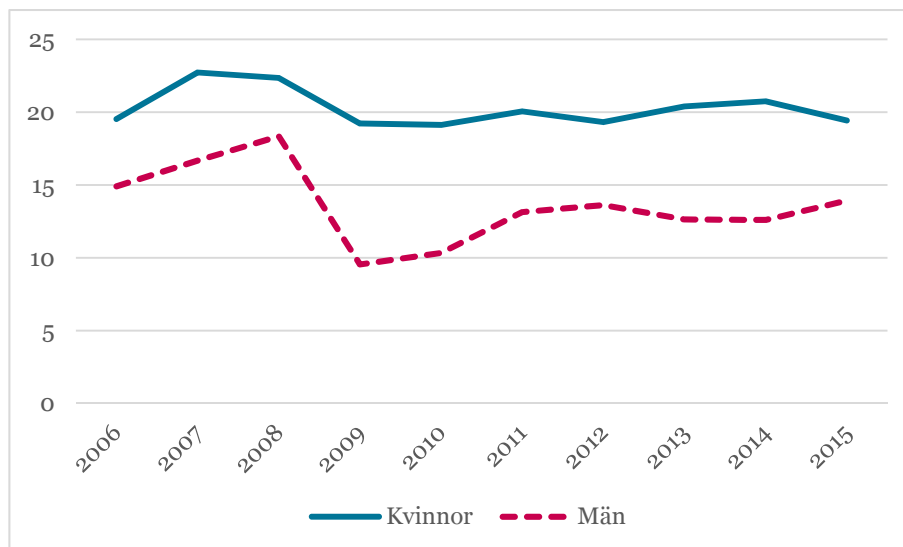
Figur 3.3 Antal kontakter med Arbetsförmedlingen de senaste 30 dagarna, genomsnitt per år, 2005–2015, procent.

Källa: Sökandeundersökningen, Arbetsförmedlingen.

Figur 3.4 visar hur kvinnor och män som fått ett nytt, osubventionerat jobb fick reda på att jobbet var ledigt. Det är fler kvinnor än män som uppger att de fick reda på att jobbet var ledigt via Arbetsförmedlingen. Sett över tid är det sex, sju procentenheter fler kvinnor som uppger att Arbetsförmedlingen var informationskanal till det lediga jobbet. Kvinnor hittar i större utsträckning de lediga jobben i Platsbanken, män uppger i stället oftare att de fick reda på att jobbet var ledigt via informella kanaler. Att det är en skillnad mellan könen var de hittade det lediga jobbet kan bero på att kvinnor och män söker olika typer av arbeten. Kvinnor jobbar till exempel i större utsträckning i offentlig sektor där arbetsgivarna i högre grad använder Arbetsförmedlingen som sökkanal.

Figur 3.4 Andel som uppger att Arbetsförmedlingen var informationskanal till det lediga jobbet bland de som lämnat Arbetsförmedlingen för ett nytt osubventionerat arbete, genomsnitt per år, 2006–2015, procent.

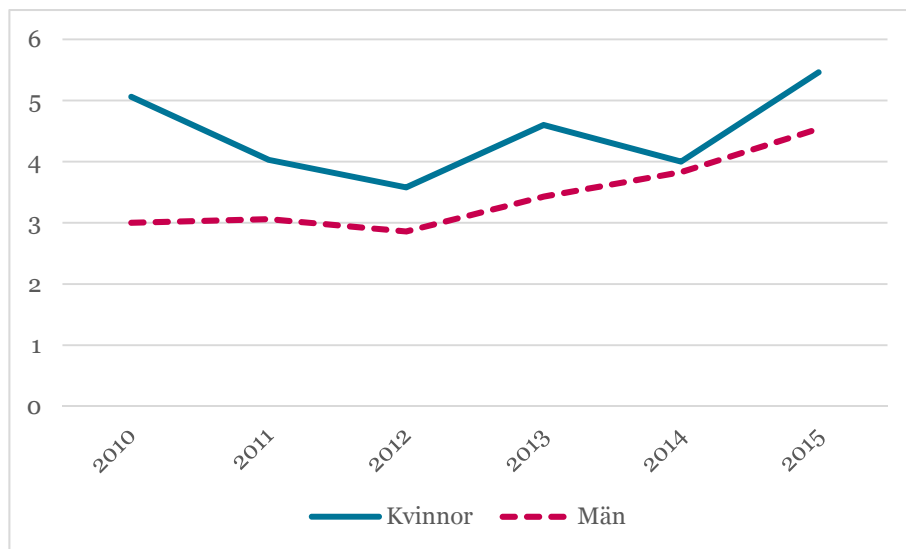
Källa: Lämnatundersökningen, Arbetsförmedlingen.

Sammanfattningsvis är aktivitetsgraden i matchningsarbetet från Arbetsförmedlingens sida högre när det gäller män jämfört med kvinnor. Män uppger i högre grad att de fått jobbförslag från Arbetsförmedlingen och de har fler kontakter med arbetsförmedlare än vad kvinnor har. Männens egen aktivitetsnivå när det gäller sökta jobb och tid som läggs ned på arbetssökande är också högre än kvinnornas. Däremot är det färre män som fått ett arbete med hjälp av Arbetsförmedlingen.

4 Arbetsmarknadspolitiska insatser och program

Figur 4.1 visar andelen arbetssökande som påbörjat ett program med aktivitetsstöd tidigt (inom 90 dagar) bland dem med högst bedömd risk för långtidsarbetslöshet. Kvinnor får i högre grad ta del av program tidigt i inskrivningsperioden.

Figur 4.1 Andel nyinskrivna som påbörjat ett program med aktivitetsstöd inom 90 dagar bland arbetssökande med högst risk för långtidsarbetslöshet, 2010–2015, procent.

Not: Analysen baseras på nyinskrivna under första halvåret respektive år.

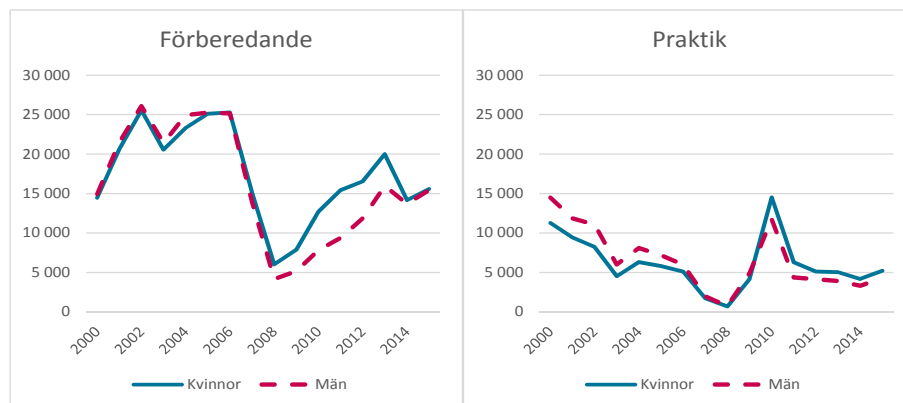
Källa: Arbetsförmedlingen.

Figureerna nedan visar antalet deltagare i förberedande insatser, praktik, arbetsmarknadsutbildning och stöd till start av näringsverksamhet.

Antalet män och kvinnor som deltog i förberedande insatser var relativt lika fram till 2008, se figur 4.2. Mellan 2008 och 2013 var antalet kvinnor i majoritet medan det för de senaste två åren varit relativt lika igen. I relativa tal var fördelningen ungefär 50/50 fram till 2008 då kvinnornas andel i stället utgjorde 60 procent. Så var det sedan under några år fram till 2014 och 2015 då könsfördelningen återigen blev jämn.

Män deltog fram till 2008 i större utsträckning i praktik, men sedan dess är kvinnorna i majoritet bland praktikdeltagarna. Fram till 2009 utgjorde kvinnorna ungefär 45 procent av deltagarna. Från 2010 och framåt utgör kvinnorna i stället 55 procent eller mer.

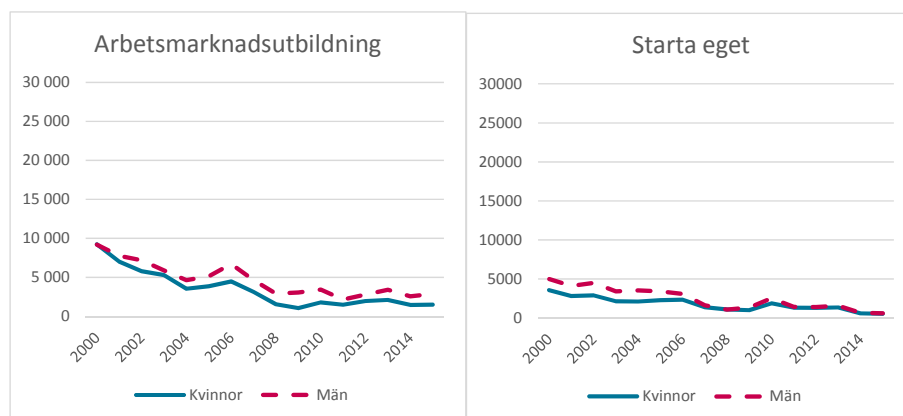
Figur 4.2 Antalet deltagare i förberedande insatser respektive praktik, kvarstående per månad, genomsnitt per år, 2000–2015.

Källa: Arbetsförmedlingen.

Män deltar i högre grad än kvinnor i arbetsmarknadsutbildning, så har det varit under hela perioden, se figur 4.3. Andelen kvinnor i arbetsmarknadsutbildning uppvisar en nedåtgående trend. I början av perioden var nästan hälften av deltagarna kvinnor medan bara en tredjedel av deltagarna var kvinnor 2015. Åren 2008–2010 och 2013–2015 har andelen kvinnor i arbetsmarknadsutbildning understigit 40 procent vilket innebär att kvinnorna var underrepresenterade eftersom deras andel av de arbetslösa är ungefär 45 procent. När det gäller stöd till start av näringsverksamhet är också männen i majoritet bland deltagarna. Könsskillnaderna i antalet deltagare minskar dock över tid. I början av perioden var andelen kvinnor ungefär 40 procent medan den är 46 procent 2015.

Figur 4.3 Antalet deltagare i arbetsmarknadsutbildning respektive stöd till start av näringsverksamhet, kvarstående per månad, genomsnitt per år, 2000–2015.

Källa: Arbetsförmedlingen.

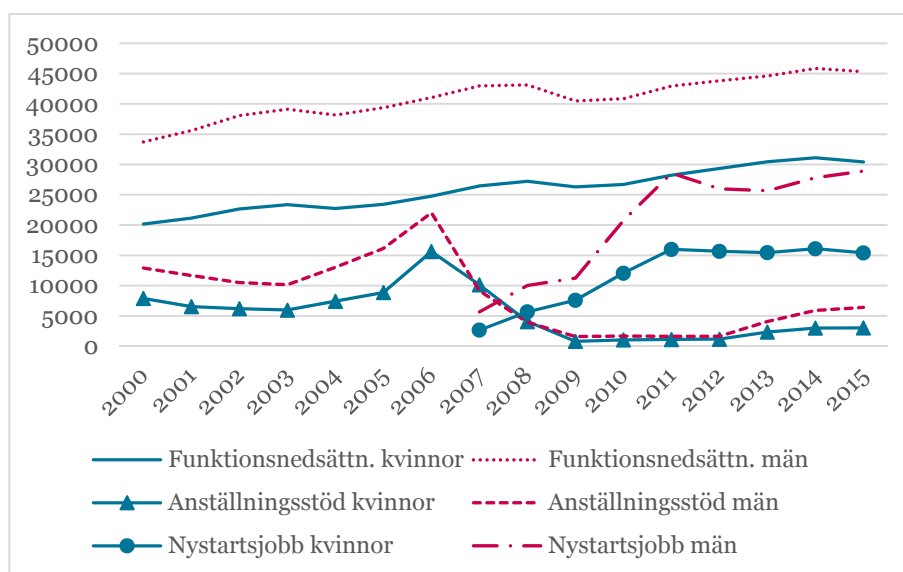
I arbetsmarknadsrapportens separata jämställdhetsbilaga redovisas resultat av tidigare forskning kring deltagande i program utifrån ett jämställdhetsperspektiv. I bilagan dras slutsatsen att effekterna av att

delta i arbetsmarknadspolitiska program är relativt lika för kvinnor och män. För vissa år kan en viss skillnad noteras, men rent allmänt verkar det inte finnas några systematiska skillnader. Ett undantag är effekten av arbetsmarknadsutbildning som är sämre för kvinnor än för män under de senaste två, tre åren. Se jämställdhetsbilagan för en diskussion av möjliga orsaker till detta resultat.

5 Subventionerade anställningar

Det är sedan länge känt att könsfördelningen bland de subventionerade anställningarna är ojämn, se figur 5.1. Män tar i större utsträckning än kvinnor del av samtliga stödformer. Mellan 60 procent och 65 procent av anställningarna återfanns bland männen år 2015 beroende vilken subventionerad anställning som studeras.

Figur 5.1 Fördelningen av subventionerade anställningar mellan kvinnor och män, 2000–2015.

Källa: Arbetsförmedlingen.

Kvinnor är således underrepresenterade i samtliga stödformer. Arbetsförmedlingen (2015d) studerar det mest förekommande stödet bland de som riktar sig till personer med funktionsnedsättning och finner att kvinnor inte enbart i lägre utsträckning tar del av stöden, de har inte heller tillgång till stöden i lika stor utsträckning som männen. Studien visar att män är överrepresenterade i målgruppen, det vill säga har en funktionshinderkod. Bilden förstärks av Angelov och Eliason (2014a) som också visar att olikheterna i funktionshinderkod inte beror på att kvinnor har bättre hälsa.

En förklaring till att män tar del av subventionerade anställningar i större utsträckning än kvinnor skulle kunna vara att effekten av insatsen för män är större. Det skulle då kunna vara rationellt av arbetsförmedlarna att anvisa subventionerna till män i högre utsträckning. Angelov och Eliason (2014b) finner dock inga skillnader mellan kvinnor och män när det gäller effekten av stöden som riktar sig till funktionsnedsatta i termer av osubventionerat arbete. När det gäller de generella subventionerna är det svårt att finna separata effekter för kvinnor och män och en jämförelse av effekten mellan könen är därför svår. Card med flera (2015) redovisar dock att vid en jämförelse av insatser så är subventionerade anställningar den mest effektiva insatsen för kvinnor. Sammantaget finns det således inget belägg för att effekten av subventionerade anställningar skiljer sig markant mellan kvinnor och män. Detta utesluter att den ojämna fördelningen av stöden mellan män och kvinnor uppstått från ett effektivitetsperspektiv.

Därmed kvarstår frågan vad som ligger bakom skillnaden mellan män och kvinnor när det gäller de subventionerade anställningarna. En förklaring skulle kunna vara att kvinnor i större utsträckning jobbar inom den offentliga sektorn än män, främst inom vård och omsorg. Nära hälften av de sysselsatta kvinnorna återfinns i den offentliga sektorn jämfört med mindre än var femte bland männen enligt siffror från SCBs Arbetskraftsundersökning. Arbetsförmedlingen (2016c) visar att majoriteten av de subventionerade anställningarna återfinns i den del av sektorn som drivs i vinstsyfte, med en andel motsvarande 64 procent. När det gäller nystartsjobben är denna andel så hög som 80 procent. Antalet subventionerade anställningar har förvisso ökat inom stat, kommun och landsting men andelen är relativt konstant över tiden, omkring 20 procent. Det innebär att andelen subventionerade anställningar inom offentlig sektor är lägre än den offentliga sektorns andel av arbetsmarknaden.

Arbetsförmedlingen (2015d) visar att kvinnor är underrepresenterade bland deltagarna med lönebidrag oavsett om de jobbar i offentlig eller privat sektor. Rapporten visar vidare att kvinnorna i offentlig sektor i lägre utsträckning har en anställning med lönebidrag än kvinnor i privat sektor. Det motsatta förhållandet gäller för män.

Det är svårt att utifrån detta dra slutsatser kring varför en så stor andel av de subventionerade anställningarna återfinns bland männen. Det skulle kunna vara så att arbetsgivare inom offentlig sektor är mindre benägna att anställa personer med subvention eller att Arbetsförmedlingens arbete med arbetsgivare skiljer sig mellan offentlig och privat sektor. För att dra långtgående slutsatser krävs mer analys för att kartlägga och förklara dessa resultat. En effektiv arbetsmarknadspolitik innebär att rätt person ska få rätt insats. Det är därför svårt att avgöra om en precis 50/50 fördelning är den mest optimala fördelningen av ett arbetsmarknadspolitiskt program, däremot

borde 40/60 anses vara en alltför ojämn fördelning. Arbetsförmedlingen bör sträva efter att uppnå en så jämn fördelning som möjligt samtidigt som effektiviteten är så hög som möjligt.

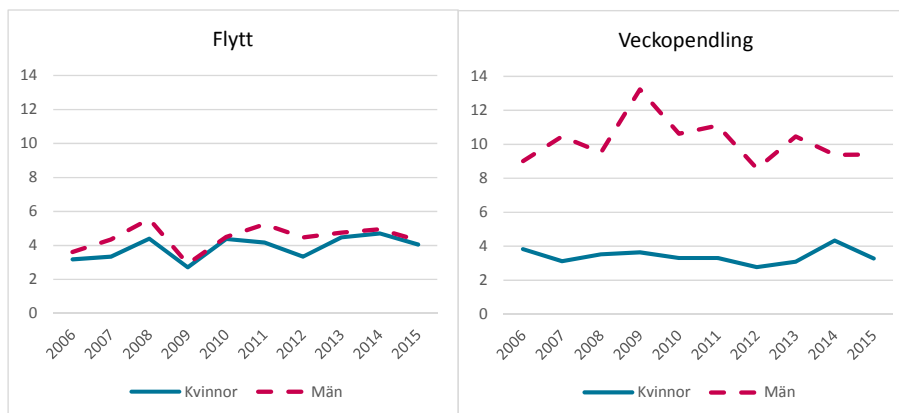
En konsekvens av en ojämn könsfördelning, som diskuteras i Arbetsförmedlingen (2015d), är att systematiska skillnader i könsfördelning av de subventionerade anställningarna kan påverka evalueringen av andra arbetsmarknadspolitiska program. Genom att även inkludera subventionerade anställningar i utfallsvariabeln framstår effekterna som (mycket) bättre för män än för kvinnor. Detta beror dock inte på att effekten är så mycket större för män som det kan verka utan snarare är detta ett resultat av den överrepresentation som finns inom de olika stödformerna. Med andra ord, bedömningen av arbetsmarknadspolitiska program med avseende på utflöde till arbete för olika grupper styrs i viss mån av systematiska skillnader i vilka som får subventionerade arbeten. Det gör det ännu mer relevant att reda ut de bakomliggande orsakerna till ojämlikheten inom de subventionerade anställningarna.

6 Matchningen på arbetsmarknaden

6.1 Yrkesmässig och geografisk rörlighet

Det finns inte någon skillnad mellan kvinnor och män när det gäller den yrkesmässiga rörligheten. I båda grupperna är det mellan 30 och 35 procent som fått ett arbete inom ett annat yrkesområde. Däremot uppvisar män en högre geografisk rörlighet än kvinnor (se figur 6.1). När det gäller andelen som har flyttat för att kunna ta ett nytt arbete är den något högre bland män (i genomsnitt 4,5 procent för män och ungefär fyra procent för kvinnor), däremot är skillnaden stor när det gäller andelen som veckopendlar till sitt nya arbete. Bland kvinnorna har mellan tre och fyra procent börjat ett arbete som de veckopendlar till. Motsvarande siffra för män är mellan nio och 13 procent vilket är nästan tre gånger högre än bland kvinnorna.

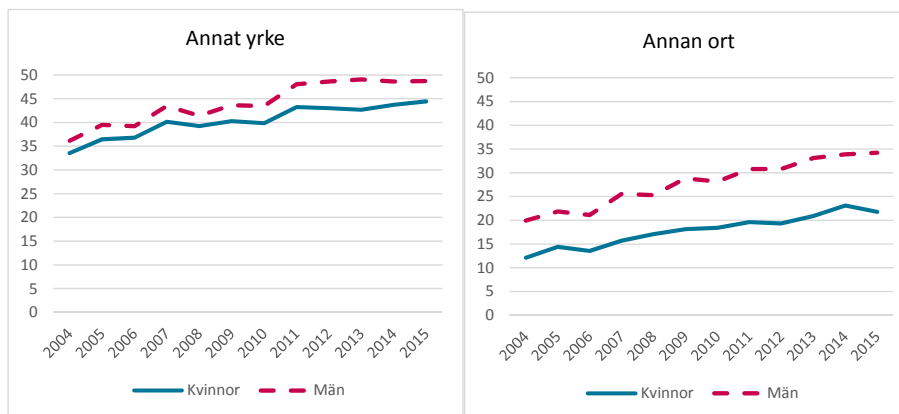
Figur 6.1 Andel som har flyttat respektive börjat veckopendla till det nya jobbet, 2006–2015, procent.

Källa: Lämnatundersökningen, Arbetsförmedlingen.

Figur 6.2 visar hur sökaktiviteten ser ut när det gäller arbeten på annan ort och arbeten inom andra yrken. Andelen män som den senaste månaden sökt jobb inom annat yrke eller/och på annan ort är högre än för kvinnor. År 2015 uppgick andelen som sökt jobb inom andra yrken till 49 procent bland männen och 44 procent bland kvinnorna. Även om andelen som sökt jobb inom andra yrken är högre för män än för kvinnor, så får kvinnor och män arbeten inom andra yrkesområden i lika stor utsträckning. Män har i mycket högre utsträckning än kvinnor sökt jobb på annan ort. År 2015 hade 34 procent av männen sökt jobb på annan ort, medan endast 22 procent av kvinnorna hade gjort detsamma.

Figur 6.2 Andel öppet arbetslösa och programdeltagare som har sökt arbete på annan ort respektive inom ett annat yrkesområde, 2004–2015, procent.

Källa: Sökandeundersökningen, Arbetsförmedlingen.

Resultatet tyder på att män har en större geografisk rörlighet jämfört med kvinnor, medan skillnaden i yrkesmässig rörlighet mellan könen är mycket liten eller obefintlig. Att kvinnor är mindre benägna att söka arbeten på annan ort och pendlar i mindre omfattning än män kan bero på att de i allmänhet tar ett större ansvar för hem och barn. Till viss del

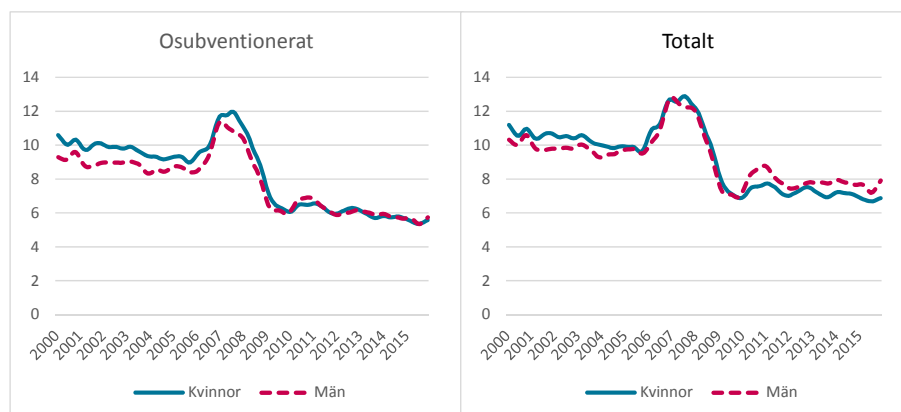
kan det också bero på att kvinnor i högre grad än män arbetar inom offentlig sektor. Särskilt i den kommunala sektorn är arbetsplatserna så pass spridda i geografien att avståndet mellan hem och arbete sällan behöver bli långt.¹⁰⁴

6.2 Jobbchansen – flödet från arbetslöshet till arbete

6.2.1 Jobbchansen totalt

Figur 6.3 visar jobbchansen, det vill säga hur stor andel av de som är arbetssökande som varje månad får ett osubventionerat arbete eller ett subventionerat arbete, uppdelat på kvinnor och män.

Figur 6.3 Andel bland inskrivna arbetslösa som varje månad fått ett osubventionerat arbete respektive ett arbete totalt (ett osubventionerat eller ett subventionerat arbete), säsongrensade månadsdata, 2000–2015, procent.

Källa: Arbetsförmedlingen.

Andelen som fått arbete är ganska lika för kvinnor och män. Från 2009 har kvinnor och män fått osubventionerade arbeten i samma utsträckning. Om även subventionerade arbeten inkluderas så har kvinnor fått arbete i något lägre omfattning än män från och med 2010.

6.2.2 Jobbchansen för personer som står långt ifrån arbetsmarknaden

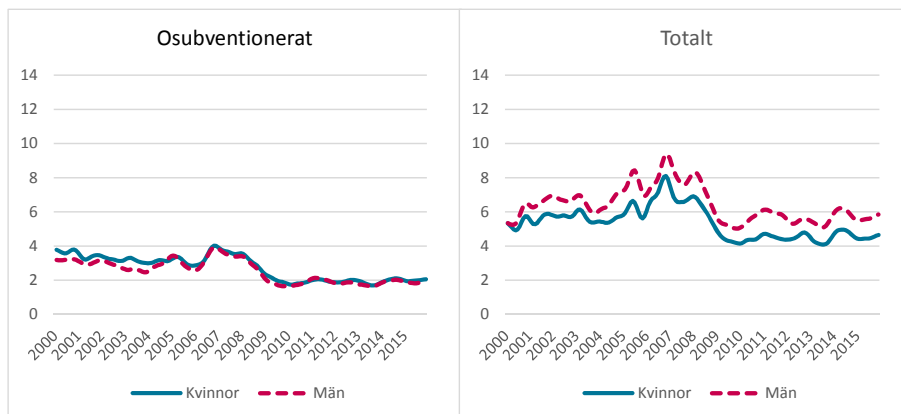
Nedan visas utflödet uppdelat på personer med funktionsnedsättning, personer med förgymnasial utbildning och nyanlända.

När det gäller personer med en funktionsnedsättning får kvinnor och män ett osubventionerat arbete i samma omfattning från 2007 och framåt, se figur 6.4. Nivån är mycket låg, efter 2008 är utflödet cirka två procent varje månad. Utflödet till subventionerade jobb är betydligt högre för denna grupp. Här syns också en skillnad mellan kvinnor och

¹⁰⁴ SOU (2007).

män. Män får subventionerade arbeten i större omfattning än kvinnor. I december 2015 fick 4,6 procent av kvinnorna ett arbete totalt sett, medan motsvarande siffra för män var 5,9 procent.

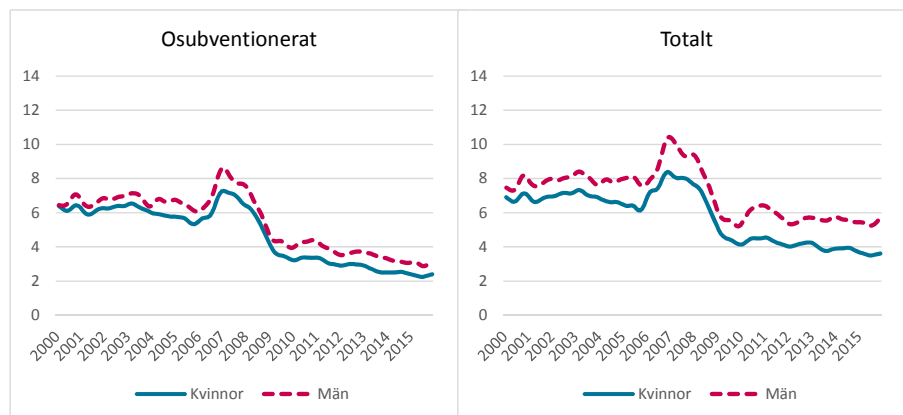
Figur 6.4 Andel bland inskrivna arbetslösa med en funktionsnedsättning som varje månad fått ett osubventionerat arbete respektive ett arbete totalt (ett osubventionerat eller ett subventionerat arbete), säsongrensade månadsdata, 2000–2015, procent.

Källa: Arbetsförmedlingen.

I figur 6.5 visas jobbchansen för arbetssökande med enbart förgymnasial utbildning. För båda könen har utflödet till ett osubventionerat arbete minskat kontinuerligt sedan 2009. Lågutbildade kvinnor har ett lägre utflöde än lågutbildade män. I december 2015 lämnade 2,4 procent av de lågutbildade kvinnorna för ett osubventionerat arbete. Motsvarande siffra för män var 3,1 procent. Om subventionerade anställningar inkluderas, så kompenserar dessa för det mesta av nedgången i osubventionerade jobb sedan 2009. Även när det gäller utflöde till arbete totalt har män ett större utflöde. I december lämnade 5,7 procent av männen för ett arbete totalt medan 3,6 procent av kvinnorna gjorde detsamma. Lågutbildade kvinnor får alltså både osubventionerade och subventionerade arbeten i lägre utsträckning än lågutbildade män. Motsatt förhållande gäller för dem med eftergymnasial utbildning (visas inte i någon figur). Bland eftergymnasialt utbildade har kvinnor en högre jobbchans.

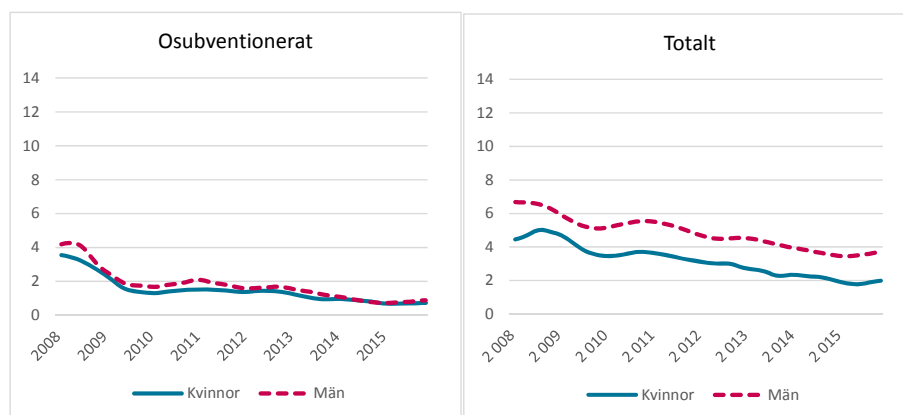
Figur 6.5 Andel bland inskrivna arbetslösa med förgymnasial utbildning som varje månad fått ett osubventionerat arbete respektive ett arbete totalt (ett osubventionerat eller ett subventionerat arbete), säsongsrensade månadsdata, 2000–2015, procent.

Källa: Arbetsförmedlingen.

Figur 6.6 visar jobbchansen för nyanlända. Jobbchansen för nyanlända kvinnor och män uppvisar en nedåtgående trend sedan finanskrisen både för osubventionerade arbeten och arbeten totalt. Män har haft ett något högre utflöde till osubventionerade arbeten fram till 2014. Efter det har både kvinnor och män haft ett mycket lågt utflöde på knappt en procent per månad. Under hela den studerade perioden har män haft ett större utflöde till subventionerade arbeten än kvinnor. I december 2015 lämnade knappt fyra procent av männen för ett arbete totalt. För kvinnorna var utflödet hälften så stort, ungefär två procent.

Figur 6.6 Andel bland inskrivna arbetslösa nyanlända som varje månad fått ett osubventionerat arbete respektive ett arbete totalt (ett osubventionerat eller ett subventionerat arbete), säsongsrensade månadsdata, 2000–2015, procent.

Källa: Arbetsförmedlingen.

7 Sammanfattning

Arbetslösheten och långtidsarbetslösheten bland män är högre än bland kvinnor. Så har det varit under hela tidsperioden med undantag för åren 2006 till 2008 då arbetslösheten bland kvinnor var högre. Andelen inskrivna kvinnor uppvisar en nedåtgående trend, i slutet av 2015 var andelen kvinnor bland de inskrivna 46 procent. Andelen kvinnor bland inskrivna arbetslösa har varierat mellan 43 och 48 procent under tidsperioden. 2015 var andelen kvinnor bland de arbetslösa 45 procent.

Aktivitetsgraden i matchningsarbetet från Arbetsförmedlingens sida är högre när det gäller män jämfört med kvinnor. Män uppger i högre grad att de fått jobbförslag från Arbetsförmedlingen och de har fler kontakter med arbetsförmedlare än vad kvinnor har. Bland arbetsökande med hög risk för långtidsarbetslöshet får kvinnor i högre grad ta del av program tidigt i arbetslöshetsperioden.

Andelen kvinnor i arbetsmarknadsutbildning uppvisar en nedåtgående trend. I början av perioden var nästan hälften av deltagarna kvinnor medan bara en tredjedel av deltagarna var kvinnor 2015. Män får också ta del av subventionerade anställningar i högre grad än kvinnor. Detta kan inte förklaras utifrån att män skulle ha sämre hälsa och därmed större behov av subventionerade anställningar eller att effekten av subventionerade anställningar skulle vara högre för män.

Det är fler kvinnor än män som uppger att de fick reda på att jobbet var ledigt via Arbetsförmedlingen. Män är mer benägna att söka jobb inom andra yrken och på annan ort än kvinnor. Det är också betydligt fler män som veckopendlar till sina nya arbeten. Det senare kan kopplas till att kvinnor i allmänhet tar ett större ansvar för barn och familjeliv och därmed inte söker jobb långt från hemmet, samt att de oftare arbetar inom offentlig sektor där arbetsplatserna är mer geografiskt spridda.

Jobbchansen när det gäller osubventionerade arbeten är relativt lika för båda könen, med undantag för gruppen lågutbildade. Kvinnor med enbart förgymnasial utbildning har en lägre jobbchans än män, detta gäller både osubventionerade arbeten och arbeten totalt sett. Lågutbildade kvinnor verkar vara en grupp med stora problem att få fotfäste på arbetsmarknaden.

Det faktum att arbetslösheten är högre bland män än bland kvinnor skulle kunna användas för att argumentera för att Arbetsförmedlingen bör vara mer aktiv i matchningsarbetet gentemot män, till exempel genom att låta män ta del av subventionerade anställningar i högre utsträckning än kvinnor. Som ett led i den argumentationen blir det dock svårt att argumentera för varför lågutbildade män ska ta del av subventionerade anställningar i högre grad än lågutbildade kvinnor när jobbchansen för kvinnorna i denna grupp är lägre än männens.

En effektiv arbetsmarknadspolitik innebär att rätt person ska få rätt insats. Det är därför svårt att avgöra om matchningsinsatserna, deltagandet i arbetsmarknadsutbildning och de subventionerade anställningarna ska vara precis jämnt fördelade mellan könen. Arbetsförmedlingen bör dock sträva efter att uppnå en så jämn fördelning som möjligt om det inte finns starka skäl för att inte göra det. Det är svårt att uttala sig om det föreligger någon slags diskriminerande särbehandling av kvinnor och män från Arbetsförmedlingens sida. Mer forskning behövs för att kunna klargöra orsakssammanhangen. I årets jämställdhetsbilaga görs ytterligare försök att lägga nya pusselbitar för att klargöra vilka arbetsmarknadspolitiska åtgärder som verkar passa kvinnor respektive män.

Referenser

Ackum Agell S (1995), Arbetslösas sökaktivitet, i *Aktiv arbetsmarknadspolitik*, Expertbilaga, Arbetsmarknadspolitiska kommitténs betänkande SOU 1996:34, Fritzes, Stockholm.

Ahmed A M (2009), What is in a surname? The role of ethnicity in economic decision making”, *Applied Economics*, 42(1):1–9.

Andersson Joona P och Nekby L (2012), Intensive coaching of new immigrants: An evaluation based on random program assignment, *The Scandinavian Journal of Economics*, 114(2):575–600.

Andersson Joona P, Wennemo Lanninger A och Sundström M (2016), Etableringsreformens effekter på de nyanländas integration, kommande rapport, återrapporering till regeringen, Stockholms universitet, Stockholm.

Angelov N och Eliason M (2014a), Vilka arbetssökande kodas som funktionshindrade av Arbetsförmedlingen?, Working Paper 2014:22, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Uppsala.

Angelov N och Eliason M (2014b), Lönebidrag och skyddat arbete: en utvärdering av särskilda insatser för sökande med funktionsnedsättning, Working Paper 2014:24, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Uppsala.

Arai M, Gartell M, Rödin M och Özcan G (2016), Stereotypes on appearance, non-cognitive characteristics and labor market chances, kommande IFAU working paper.

Arbetsförmedlingen (2014), Fördjupad analys av de minskade effekterna av arbetsmarknadsutbildningen. 2014-08-04. Intern PM.

Arbetsförmedlingen (2015a), Effektutvärdering av studiemotiverande kurser för arbetslösa, Arbetsförmedlingens Återrapporering 2015, Arbetsförmedlingen, Stockholm.

Arbetsförmedlingen (2015b), Arbetsförmedlingens Årsredovisning 2014, Arbetsförmedlingen, Stockholm.

Arbetsförmedlingen (2015c), Arbetsmarknadspolitiska program, Årsrapport 2014, Arbetsförmedlingen, Stockholm.

Arbetsförmedlingen (2015d), Lönebidrag – en jämställdhetsanalys. Bilaga till Arbetsmarknadsrapport 2015, Arbetsförmedlingen, Stockholm.

Arbetsförmedlingen (2016a), Arbetsförmedlingens Årsredovisning 2015, Arbetsförmedlingen, Stockholm.

Arbetsförmedlingen (2016b), Pressmeddelande, 13 januari 2016, Arbetsförmedlingens verksamhetsstatistik december 2015.
http://www.arbetsformedlingen.se/Om-oss/Pressrum/Pressmeddelanden/Pressmeddelandeartiklar/Riket/2016-01-13-Minskning-av-arbetslosheten.html#.VufUJU_2aAh

Arbetsförmedlingen (2016c), Subventionerade anställningar. Kartläggning ur ett bransch- och företagsperspektiv, Af 2015/437140, Arbetsförmedlingen, Stockholm.

Arni P, Lalive R och van Ours J (2009), How effective are unemployment benefit sanctions? Looking beyond unemployment exit, IZA Discussion Paper No. 4509.

Ashenfelter O, Ashmore D och Deschêns O (2005), Do unemployment insurance recipients actively seek work? Randomized trials in four U.S. states. *Journal of Econometrics*, 125(1–2):53–75.

Behrenz L och Delander L (1996), Arbetsgivares rekryteringsbeteende – en intervjuundersökning, i SOU 1996:34. Aktiv arbetsmarknadspolitik: Betänkande, Expertbilaga, Fritzes, Stockholm.

Behrenz L, Delander L, Frödin O, Mathieu C, Månsson J och Ottosson M (2015), Arbetsgivares perspektiv på subventionerade anställningar – En kartläggning, Regeringsuppdrag A2014/2020/A.

Behtoui A (2006). Unequal Opportunities: The Impact of Social Capital and Recruitment Methods on Immigrants and Their Children in the Swedish Labour Market. Doktorsavhandling, Linköpings Universitet.

Behtoui A (2008), Informal Recruitment Methods and Disadvantages of Immigrants in the Swedish Labour Market. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 34, 411–430.

Bennmarker H, Grönqvist E och Öckert B (2009), Betalt efter resultat, utvärdering av försöksverksamhet med privata arbetsförmedlingar, Rapport 2009:23, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Uppsala.

Cahuc P och Fontaine F (2009), On the efficiency of job search with social network, *Journal of Public Economic Theory* 11(3):411–439.

Calmfors L, Forslund A och Hemström M (2002), Vad vet vi om den svenska arbetsmarknadspolitikens sysselsättningseffekter?, Rapport 2002:8, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Uppsala.

Card D, Kluve J och Weber A (2010), Active labor market policy evaluations: A meta-analysis, *The Economic Journal*, Royal Economic Society 120(548):F452–F477.

Card D, Kluge J och Weber A (2015), What works? A meta analysis of recent active labor market program evaluations, NBER Working Paper No. 21431.

Carling K och Larsson L (2005), Does early intervention help the unemployed youth?, *Labour Economics* 12(3):301–319.

Cheng M, Johansson Tormod F och Savvidou E (2015), En effektivitetsmätning av arbetsförmedlingskontor 2009-2012. Working Paper 2015:2, Arbetsförmedlingen, Stockholm.

Cronert P (2015), Arbetsförmedlingen och arbetskraftsförmedlingen – missbedömd eller dömd att misslyckas?, Landsorganisationen i Sverige (LO), Bantorget Grafiska, Stockholm.

de Luna X, Forslund A och Liljeberg L (2008), Effekter av yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning för deltagare under perioden 2002-04, Rapport 2008:1, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Uppsala.

Ekström E (2001), Arbetsgivarnas rekryteringsbeteende, Rapport 2001:3, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Uppsala.

Engström P, Hesselius P, Holmlund B och Tirmén P (2008), Hur fungerar Arbetsförmedlingens anvisningar av lediga platser?, Rapport 2008:5, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Uppsala.

Fershtman C och Gneezy U (2001), Discrimination in a segmented society: An experimental approach, *Quarterly Journal of Economics*, 116(1):351–377.

Finanspolitiska rådet (2010), *Svensk finanspolitik*, Finanspolitiska rådets rapport 2010, Stockholm.

Forslund A, Johansson P och Lindqvist L (2004), Employment subsidies – A fast lane from employment to work?, Working Paper 2004:18, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Uppsala.

Forslund A och Nordström Skans O (2006), Swedish youth labour market policies revisited, Working Paper 2006:6, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Uppsala.

Forslund A, Fredriksson P och Vikström J (2011), What active labour market policy works in a recession?, Working Paper 2011:2, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Uppsala.

Forslund A och Vikström J (2011), Arbetsmarknadspolitikens effekter på sysselsättning och arbetslöshet – en översikt, Rapport 2011:7, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Uppsala.

Forslund A, Liljeberg L och Solz L T (2013), Arbetspraktik, en utvärdering och en jämförelse med arbetsmarknadsutbildning, Rapport 2013:4, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Uppsala.

Forslund A och Engdahl M (2015), En förlorad generation? En ESO-rapport (2015:3) om ungas etablering på arbetsmarknaden, Rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi (ESO), 2015:3, Finansdepartementet, Fritzes, Stockholm.

Frödin O och Kjellberg A (2015), Arbetskraftsinvandring från tredje land i restaurang- och städbranscherna, i Calleman C och Herzfeld Olsson P (red.) *Arbetskraft från hela världen, Hur blev det med 2008 års reform?* Delmi Rapport 2015:9.

Försäkringskassan (2014), Det förstärkta rehabiliteringssamarbetets effekter, Socialförsäkringsrapport 2014:7, Försäkringskassan, Stockholm.

Gartell M (2011), Interna och externa coachningstjänster – en utvärdering av resultatet, Ura 2011:2, Arbetsförmedlingen, Stockholm.

Gartell M (2014), Rätt jobb, jobbcoachning i grupp, Resultat från ett randomiserat experiment, Slutrapport, Arbetsförmedlingen, Stockholm.

Gartell M, Gerdes C och Nilsson P (2013), Programeffekter 1996–2010, Working Paper 2013:1, Arbetsförmedlingen, Stockholm.

Gerdes C (2011), Jobbgarantin för ungdomar – en utvärdering om garantin ökar deltagarnas chans att få ett jobb, Ura 2011:9, Arbetsförmedlingen, Stockholm.

Gerdes C (2015), Effektskattningar av arbetsmarknadspolitiska program med fokus på personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga, internt PM, Arbetsförmedlingen, Stockholm.

Green F, Machin S och Wilkinson D (1998), The meaning and determinants of skill shortages, *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 60(2):165–187.

Grubb D och Martin J P (2001), What works and for whom: A review of OECD countries' experiences with active labour market policies, *Swedish Economic Policy Review* 8(2):9–56.

Hall C och Liljeberg L (2011), En jobbgaranti för ungdomar? Om Arbetsförmedlingens ungdomsinsatser, Rapport 2011:1, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Uppsala.

Harkman A, Mikkonen M och Okeke S (2010), En utvärdering av kompletterande aktörer inom jobb- och utvecklingsgarantin, Working Paper 2010:2, Arbetsförmedlingen, Stockholm.

Harkman A (2014), Jobbchansens utveckling, Working Paper 2014:1, Arbetsförmedlingen, Stockholm.

Holmberg S (2015), Mycket höga krav på offentlig verksamhet i Annika Bergström, Bengt Johansson, i Oscarsson H och Oskarson M (red.) *Fragment*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.

Håkanson C (2014), En tudelad arbetsmarknad, om matchningen på den svenska arbetsmarknaden efter den ekonomiska krisen, Penning- och Valutapolitik, 2014:2, Riksbanken, Stockholm.

Hägglund P (2009), Experimental evidence on intensified placement effects among unemployed in Sweden, Working Paper 2007:14, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Uppsala.

Jansson Dahlén F (2012), Ett förenklat bedömningsstöd, internt PM, Arbetsförmedlingen, Stockholm.

Johansson E och Löfgren A-K (2015), Arbetsmarknadsutbildningen – vid vägs ände eller vägen framåt?, Landsorganisationen i Sverige (LO), Bantorget Grafiska, Stockholm.

Johansson P och Åslund O (2006), Arbetsplatsintroduktion för vissa invandrare, teori och praktik, Rapport 2006:6, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Uppsala.

Johnson T och Klepinger D (1994), Experimental evidence on unemployment insurance work-search policies, *Journal of Human Resources*, 29(3):695–717.

Karlsson J, Szulkin R, Lindblom C och Bygren M (2014), Nya aktörer inom arbetsmarknadspolitiken, Hur väl lyckas de och till vilken kostnad?, Forskningsrapport 2014/4, Institutet för framtidsstudier, Stockholm.

Klepinger D, Johnson T och Joesch J (2002), Effects of unemployment insurance work-search requirements: The Maryland experiment, *Industrial and Labor Relations Review*, 56(1):3–22.

Knocke W (2004), Rekrytering för mångfald? bilaga till Rapport integration 2003, Integrationsverket, Norrköping.

Konjunkturinstitutet (2015), Lönebildningsrapporten 2015, Konjunkturinstitutet, Stockholm.

Lalive R, Van Ours J och Zweimüller J (2005), The effect of benefit sanctions on the duration of unemployment, *Journal of the European Economic Association*, 3(6):1386–1417.

Larsson L, Liljeberg L och Nordström Skans O (2005), Stepping-stones or dead-ends? An analysis of Swedish replacement contracts, Working Paper 2005:18, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Uppsala.

Larsson L och Lindén J (2006), Arbetslösas sökbeteende enligt AKU, mimeo, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Uppsala.

Laun L och Skogman Thoursie P (2014), Does privatisation of vocational rehabilitation improve labour market opportunities? Evidence from a field experiment in Sweden, *Journal of Health Economics*, 34:59–72.

Larsson J (2015) *Integrationen och arbetets marknad: hur jämställdhet, arbete och annat "svenskt" görs av arbetsförmedlare och privata aktörer*, Atlas Akademi, Stockholm.

Liljeberg L och Lundin M (2010), Jobbnätet ger jobb: effekter av intensifierade arbetsförmedlingsinsatser för att bryta långtidsarbetslöshet, Rapport 2010:2, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Uppsala.

Liljeberg L, Martinsson S och Thelander J (2012a), Vad innebär det att bli coachad? En utvärdering av jobbcoachning vid Arbetsförmedlingen, Rapport 2012:24, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Uppsala.

Liljeberg L, Sjögren A och Vikström J (2012b), Leder nystartsjobben till högre sysselsättning?, Rapport 2012:6, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Uppsala.

Liljeberg L, Martinsson S och Thelander J (2013), Jobb- och utvecklingsgarantin, vilka deltar, vad gör de och vart leder det? Rapport 2013:12, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Uppsala.

Liss, V (2008), Dubbletter i platsstatistiken, internt PM, Arbetsförmedlingen, Stockholm.

Manning A (2009), You can't always get what you want: The impact of the UK jobseekers allowance, *Labour Economics*, 16(3):239–250.

Marsden P V och Gorman E H (2001), Social networks, job chances and recruitment, i Berg I och Kalleberg A L (red), *Sourcebook of labour markets: Evolving structures and processes*, Plenum Press, New York.

Martinsson J (2008), Förtroendet för AMS 1997-2007, Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet, Göteborg.

Michaillat P (2010), Do matching frictions explain unemployment? Not in bad times, CEP Discussion Paper No 1024, Economics Department, University of California, Berkeley.

Nilsson P (2011), Arbetssökande som lämnat Arbetsförmedlingen för arbete, Working Paper 2011:2, Arbetsförmedlingen, Stockholm.

OECD (2009), Employment Outlook, Paris.

Okeke S (2005), Arbetsmarknadsutbildningens effekter för individen, Ura 2005:6, Arbetsmarknadsstyrelsen, Stockholm.

Pedersen J, Svarer M och Rosholm M (2012), Experimental evidence on the effects of early meetings and activation, IZA Discussion Paper No. 6970.

Petrongolo B (2009), The long-term effects of job search requirements: Evidence from the UK JSA reform, *Journal of Public Economics*, 93(11–12):1234–1253.

Regnér J (2014), Effekter av yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning för deltagare med funktionsnedsättning, 1999-2006, Rapport 2014:13, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Uppsala.

Regnér J och Söderström M (2015), Tidiga insatser för arbetssökande med hög risk för långtidsarbetslöshet, Rapport 2015:18, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Uppsala.

Riksrevisionen (2006), Den offentliga Arbetsförmedlingen, RiR 2006:22, Riksrevisionen, Stockholm.

Riksrevisionen (2010a), Arbetsförmedlingens arbete med arbetsgivarkontakter, RiR 2010:6, Riksrevisionen, Stockholm.

Riksrevisionen (2010b), Arbetspraktik, RiR 2010:5, Riksrevisionen, Stockholm.

Riksrevisionen (2012), Etablering genom företagande – är statens stöd till företagare effektiva för utrikes födda?, RiR 2012:26, Riksrevisionen, Stockholm.

Riksrevisionen (2015), Regional anpassning av arbetsmarknadsutbildning – vilka hänsyn tas till arbetsmarknadens behov?, RiR 2015:22, Riksrevisionen, Stockholm.

Rosholm M och Skipper L (2009), Is labour market training a curse for the unemployed? Evidence from a social experiment, *Journal of Applied Econometrics*, 24(2):338–365.

Røed K och Westlie L (2007), Unemployment insurance in welfare states: Soft constraints and mild sanctions, IZA Discussion Paper No. 2877.

Sahin G (2015), En effektivitetsanalys av arbetsförmedlingarnas inre förhållanden, Working paper 2015:3, Arbetsförmedlingen, Stockholm.

Schröder L (2009), Samma villkor för alla akademiker – samma villkor på svensk arbetsmarknad för akademiker, oavsett var de är födda?, TCO, Stockholm.

SCB (2013), Arbetskraftsundersökningarnas (AKU) och Arbetsförmedlingens (Af) arbetslöshetsstatistik – En jämförande studie, *Bakgrundsfakta Arbetsmarknads- och Utbildningsstatistik 2013:8*, Statistiska centralbyrån, Stockholm.

SCB (2016), Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning 2015, Statistiska centralbyrån, Stockholm.

SOU (2007), Flyttning och pendling i Sverige, Bilaga 3 till Långtidsutredningen 2008, Statens offentliga utredningar (SOU) 2007:35, Finansdepartementet, Stockholm.

Statskontoret (2011), Subventionerade anställningar, en kartläggning, Rapport 2011:34, Statskontoret, Stockholm.

Statskontoret (2015), Att styra mot ökat förtroende – är det rätt väg?, Om offentlig sektor 25, Statskontoret, Stockholm.

Svarer M (2011), The effect of sanctions on exit from unemployment: Evidence from Denmark, *Economica*, 78(312):751–778.

Taslimi M (2011), Vad vet vi om arbetsmarknadspolitiska långsiktiga effekter och konjunkturella mönster?, Working Paper 2011:3, Arbetsförmedlingen, Stockholm.

Tovatt C (2013) Erkännandets janusansikte: det sociala kapitalets betydelse i arbetslivskarriärer, Santérus Academic Press, Stockholm.

van den Berg G, van der Klaauw B och van Ours J (2004), Punitive sanctions and the transition rate from welfare to work, *Journal of Labor Economics*, 22(1):211–241.

van den Berg G, Kjærgaard L och Rosholm M (2014), To meet or not to meet, that is the question – short run effects of high-frequency meetings with case workers, Working Paper 2014:6, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Uppsala.

van den Berg G och Vikström J, (2013), Monitoring job offer decisions, punishments, exit to work, and job quality, *Scandinavian Journal of Economics*, 116(2):284–334.

Vikström J (2015), Effekter av sekvenser av arbetsmarknadspolitiska program, Rapport 2015:25, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Uppsala.

Zetterberg J (2011), Långtidsarbetslöshet i ett konjunkturellt perspektiv, i SCB (red), *Arbetskraftsundersökningarna (AKU) 50 år: Fyra forskarperspektiv på arbetsmarknaden*, Bakgrundsfakta 2011:3, Statistiska centralbyrån, Stockholm.

Zetterberg J (2013), Skattningar av Beveridgekurvor för den svenska arbetsmarknaden 1992-2012, Working Paper 2013:3, Arbetsförmedlingen, Stockholm.

Zetterberg J (2016a), Betydelsen av valet av statistikkälla för långtidsarbetslöshetens omfattning och utveckling i Sverige, Arbetsförmedlingens Working Paper 2016:1, Stockholm.

Zetterberg J (2016b), Regionala skillnader i arbetsmarknadsläget mellan svenska kommuner, Working Paper 2016:2, Arbetsförmedlingen, Stockholm.

Zwick T (2008), The Employment Consequences of Seniority Wages, ZEW Discussion Paper No. 08-039.

ARBETSMARKNADSRAPPORTEN

Syftet med Arbetsmedlingens arbetsmarknadsrapport är att presentera en kvalificerad analys av hur arbetsmarknaden fungerar och Arbetsförmedlingens roll i att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt. Det handlar om att effektivt sammanföra arbetssökande med arbetsgivare som söker arbetskraft, prioritera dem som befinner sig långt från arbetsmarknaden samt bidra till att stadigvarande öka sysselsättningen på lång sikt. Analyserna i rapporten baseras både på forskning och på myndighetens egna utvärderingar. Ambitionen är att rapporten ska utgöra ett underlag för diskussioner om hur arbetsmarknadspolitiken kan fortsätta att utvecklas för att möta de stora utmaningar som vi står inför på arbetsmarknaden.

Rapporten beställs från Strömberg, Silovägen 15,
136 50 Jordbro, tel: 08-779 96 00

Rekvissionsnummer 803 478